

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**EBEVEYNLERİN VE ÇOCUKLARIN RİSKLİ OYUNA YÖNELİK ALGILARI:
ŞANLIURFA İLİ ÖRNEĞİ**

İlkay İrem İRİOĞLU
ORCID: 0009-0007-3025-8538

Danışman
Doç. Dr. Mehmet MART
ORCID: 0000-0001-5055-9951

Konya – 2026

ÖN SÖZ (TEŞEKKÜR)

Bu çalışmayı tamamlamış olmanın sevincini ve mutluluğunu yaşarken, bu zorlu süreçte beni destekleyen, motive eden ve yapabileceğime dair inancımı her zaman canlı tutan bir danışmana sahip olduğum için kendimi çok şanslı hissediyorum. Lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgi, deneyim ve akademik birikimiyle meslek hayatımın şekillenmesinde büyük emeği olan değerli danışmanım Doç. Dr. Mehmet MART'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, manevi desteğiyle, öğrencileriyle kurduğu içten bağıyla ve lisans eğitimim süresince üzerimde büyük emeği bulunan, bu tez çalışmamda jüri üyesi olarak da yer alarak beni onurlandıran Doç. Dr. Canan Yıldız ÇİÇEKLER'e de gönülden teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde tanıştığım, her zaman desteğini hissettiren ve zor zamanlarımda yardımına koşan canım arkadaşım Müfide Nur BARDAKÇI'ya da içtenlikle teşekkür ederim.

Tez çalışmamın veri toplama sürecinde beni destekleyerek yardımları olan kıymetli okul müdürüm Salih AKYILDIRIM'a, verilerimin toplanmasına katkı sağlayan ve destek veren tüm veli ve çocuklara çok teşekkür ederim...

Ve geldik asıl kahramanlara... Annem ve babam... Bu başarıları ulaşmamda büyük emekleri olan, her girdiğim sınavda bıkmadan kapıda bekleyen, ders materyallerimi yapmama yardım eden, ne zaman şunu yapacağım desem hep 'biz senin arkadayız kızım' diyen, maddi manevi tüm imkanları sınırsız önüme seren canım annem Ebru İRİOĞLU ve canım babam Levent İRİOĞLU'na binlerce kez teşekkür ederim. Bir de ders çalışmamdan bıkan, onlarla vakit geçirmediğim için sitem eden, 'ne zaman okulun bitecek' artık diye kızan, canım kardeşlerim Ayberk ve İkra'ya çokça sevgilerimi sunuyorum. Ablanız başardı gençler 😊 Canım ailem iyi ki varsınız...

Cumhuriyet'in aydınlık yolunda yürüyen bir kadın olarak, bugün bulunduğum konuma ulaşmamı sağlayan fırsat eşitliği, özgür düşünce ve bilime olan inancı bizlere miras bırakan; fikirleriyle çağları aşan, ilhamıyla umutsuz anlarda dahi yolumu aydınlatan ve kadınlara düşlerini gerçekleştirme fırsatı tanıyan Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e, en derin saygı, sevgi ve sonsuz minnet duygularıyla...

İlkay İrem İRİOĞLU

Ocak, 2026

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ (TEŞEKKÜR).....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Sayıtlar (Varsayımlar).....	7
1.5. Sınırlılıklar	8
1.6. Tanımlar.....	8
2. ALAN YAZIN (İLGİLİ ARAŞTIRMALAR).....	9
2.1. Oyun ve Önemi	9
2.2. Oyun Kuramları.....	10
2.2.1. Klasik Oyun Kuramları	10
2.2.2. Modern/Dinamik Oyun Kuralları	11
2.3. Açık Alanlarda Oyun	13
2.4. Risk	14
2.5. Riskli Oyun	15
2.6. Çocuk Resmi	15
2.7. İlgili Araştırmalar	18
2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	18
2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	21
3. YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Modeli.....	24
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	24
3.3. Veri Toplama Araçları.....	24
3.4. Verilerin Toplanması	26
3.5. Verilerin Çözümlemesi	26
4. BULGULAR	27

4.1. Nicel Bulgular	27
4.1.1. Katılımcı Çocukların Demografik Özellikleri.....	27
4.1.2. Katılımcı Ebeveynlerin Demografik Özellikleri	27
4.1.3. Ebeveynlerin Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeğine Ait Bulgular.....	29
4.2. Nitel Bulgular.....	34
4.2.1. Çocuk Çizimlerinin ve Ebeveyn Görüşmelerinin Analizine Ait Bulgular	34
Tema 1: Yükseklik ve Düşme Unsuru	36
Tema 2: Çevresel Faktörler	44
Tema 3: Tehlikeli Nesne Etkileşimi	52
Tema 4: Top Oyunları ve Hız Teması.....	56
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	62
5.1. Tartışma	62
5.2. Sonuç.....	72
5.3. Öneriler	73
KAYNAKÇA	77
EKLER.....	89

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Ebeveynlerin ve Çocukların Riskli Oyuna Yönelik Algıları: Şanlıurfa İli Örneği başlıklı tez çalışmamın toplam **103** sayfalık kısmına ilişkin, 12/01/2026 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%8** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

12/01/2026

İlkay İrem İRİOĞLU

Doç. Dr. Mehmet MART

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

12/01/2026

İlkay İrem İRİOĞLU

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

EBEVEYNLERİN VE ÇOCUKLARIN RİSKLİ OYUNA YÖNELİK ALGILARI: ŞANLIURFA İLİ ÖRNEĞİ

İlkay İrem İRİOĞLU

Oyun, çocuk için gerçek dünya ve hayal dünyası arasındaki köprüdür. Bu köprüden nasıl geçeceği, neden geçeceği, ne şekilde geçeceği çocuğun bütünsel gelişimiyle yakından ilişkilidir. Çocuklar, çoğunlukla kasıtsız bir şekilde oyun yoluyla bedensel ve çevresel farkındalıklarını, sınırlarını test ederler. Erken dönemde, oyun aracılığıyla hayatın provasını yapan çocuklar ilerleyen dönemlerde fiziksel, duygusal vb. engelleri de geçmeyi öğrenmiş olurlar. Kaza veya yaralanma olasılığı barındıran ancak heyecan ve macerayı da beraberinde içeren oyun türü olarak tanımlanan riskli oyun, çocuklara özerklik ve karar verme gibi beceriler geliştirmelerine katkı sunar. Riskli oyunun yararları arasında; zorluklarla başa çıkmayı öğrenme, yaratıcılık, inisiyatif alma, özgüven, başarı duygusu, gurur ve farkındalık kazanma vb. kazanımlar yer almaktadır. Ancak değişen dünya düzeninde çocukların serbest riskli faaliyetlerde bulunmalarına dair ebeveynlerin sınırlandırmalar koyduğunu ve çocukları daha çok yapılandırılmış etkinliklere yönlendirme gereksinimi hissettikleri araştırmalarla ortaya konmuştur. Ebeveynlerin artan güvenlik tedbiri ihtiyaçları, çocuklarını koruma güdüsü, kaza ve yaralanmalarla ilgili ciddi endişe ve kaygılar çocukların riskli oyun deneyimlerinden mahrum kalmalarına sebebiyet vermektedir. Bu araştırma kapsamında ebeveynlerin riskli oyuna karşı bakış açıları, algıları ve izin verme düzeylerinin belirlenmesi; aynı zamanda okul öncesi dönemdeki çocukların riskli oyun algılarının ortaya konması hedeflenmiştir. Şanlıurfa ili merkez ilçelerde ikamet eden 200 veliye 'Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği' uygulanmış, 25 veli ile araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile veriler toplanmıştır. Buna ek olarak; 4,5 ve 6 yaşlarında okul öncesi eğitime devam eden 30 kız 30 erkek çocuğuyla görüşmeler yapılarak riskli oyuna dair çizimler yapmaları istenmiştir. Elde edilen nicel veriler SPSS 26.0 programı kullanılarak; nitel veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre; ebeveynlerin riskli oyuna izin verme düzeylerinde anne babalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Riskli oyuna izin vermelerinde genel olarak genç ebeveynlerin daha korumacı ve temkinli olduğu, eğitim seviyesi arttıkça riskli oyuna izin verme düzeylerinin arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısı ile izin vermeleri arasındaki korelasyon incelendiğinde çocuk sayısı arttıkça izin verme eğilimlerinde ve tüm riskli oyun kategorilerinde izin verme puanlarında azalma olduğu saptanmıştır. Genel olarak, ebeveynlerin riskli oyuna dair bakış açılarının olumsuz olduğu, çoğunlukla çocuklarının riskli oyunlarını sınırlandırıcı bir tutum izledikleri ortaya konmuştur. Araştırma sonuçları, erken çocukluk eğitimi programlarında riskli oyuna yönelik ebeveyn farkındalığını artıran içeriklerin yapılandırılmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: riskli oyun, ebeveyn algıları, risk yönetimi, ebeveyn izin verme davranışı

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Preschool Education Program
Master Thesis

PERCEPTIONS OF PARENTS AND CHILDREN TOWARDS RISKY PLAY: THE CASE OF ŞANLIURFA PROVINCE

İlkay İrem İRİÖĞLU

Play serves as a bridge between the real world and the imaginary world for children. How, why, and in what ways children cross this bridge is closely associated with their holistic development. Through play, children often unintentionally test their physical and environmental awareness as well as their personal limits. Children who rehearse life experiences through play in early childhood learn to cope more effectively with physical, emotional, and other challenges in later stages of life. Risky play is defined as a type of play that involves the possibility of injury while simultaneously offering excitement and adventure, thereby contributing to the development of skills such as autonomy and decision-making. The benefits of risky play include learning to cope with challenges, creativity, initiative-taking, self-confidence, a sense of achievement, pride, and increased awareness. However, research indicates that in the changing world order, parents increasingly impose restrictions on children's participation in free risky activities and feel the need to direct them toward more structured activities. Parents' heightened safety concerns, protective instincts, and anxieties regarding accidents and injuries may deprive children of opportunities to engage in risky play. This study aimed to determine parents' perspectives, perceptions, and permission levels regarding risky play, as well as to explore preschool children's perceptions of risky play. The Risky Play Permission Scale was administered to 200 parents residing in the central districts of Şanlıurfa province. In addition, data were collected through semi-structured interviews conducted with 25 parents using interview questions developed by the researcher. Furthermore, interviews were conducted with 30 girls and 30 boys aged 4, 5, and 6 attending preschool education, and the children were asked to produce drawings related to risky play. Quantitative data were analyzed using SPSS 26.0, while qualitative data were analyzed through content analysis. The findings revealed no statistically significant difference between mothers' and fathers' levels of permission for risky play. It was concluded that younger parents tend to be more protective and cautious, while permission levels for risky play increase with higher levels of parental education. Additionally, as the number of children in the family increased, parents' permission levels for risky play decreased across all risky play categories. Overall, the findings indicate that parents generally perceive risky play as harmful and frequently limit their children's participation in such activities. The research findings indicate the necessity of structuring content aimed at increasing parental awareness of risky play within early childhood education programs.

Keywords: risky play, parental perceptions, risk management, parental permission for risky play

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Oyun; amaçlı ya da amaçsız olabilen, kurallı ya da kuralsız oynanabilen, çocukların kendi istekleriyle ve hoşlarına gittiği için katılmayı tercih ettiği, çocukların bütünsel gelişimlerini önemli ölçüde etkileyen gerçek yaşamın bir parçası ve en etkili öğrenme yoludur (Ekici, 2021). Çocuklar doğdukları an itibariyle oyun aracılığıyla kendisini ve dünyayı tanımaya çalışır (Cevher-Kalburan, 2014). Ancak erken çocukluk döneminde oynanan oyunlar diğer dönemlerden farklı olarak çocukların hayatı anlamlandırmaları açısından farklı bir öneme sahiptir (Ekici, 2021). Çocuklara kazandırılmakta en zorlanılan kurallar, kavramlar oyun ile eğlenceli ve kalıcı bir şekilde öğretilir (Çoban & Nacar, 2006; Ekici, 2021; Fjærtøft, 2001). Çocuklarda sıra alma, yardımlaşma, karşılıklı tartışma, etkileşim, liderlik, yaratıcılık, akıl yürütme gibi becerileri oyun yoluyla kazandırılabilir (Pellegrini & Smith, 1998). Çocuklar oyun esnasında buldukları çevre ile etkileşim içerisinde olurlar; fiziksel gelişimleri desteklenir ve vücutlarının kontrolünü sağlarlar; dikkat, hız, güç esneklik ve eşgüdüm gibi psikomotor yetenekleri gelişir (Banko vd., 2018; Bundy vd., 2009; Çoban & Nacar, 2006). Çocuklar, oyun esnasında bedenlerinin hangi hareketi ne ölçüde yapabileceklerini keşfetmek için kendi bedensel sınırlarını test ederler; zorlayıcı fiziksel hareketleri deneyimleyerek cesaretlerini ve dayanıklılıklarını bilinçsizce sınama ihtiyacı hissederler (Sandseter, 2009a; Stephenson, 2003)

Çocuklar, fiziksel ve duygusal olarak yapabileceklerinin sınırlarını keşfetmek, yeteneklerini geliştirebilmek için risk alma gereksiniminde bulunurlar (Little, 2006). Risk alma becerisi, çocukların büyümesinde ve gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Çocukların kişilik gelişimlerinin oturmaya başladığı, erken çocukluktan itibaren gelişen bu dönemde, çocukların rakiplerine kendisini kanıtlamaya çalıştığı, birbirlerinin dayanıklılığını test ettiği, rekabete ve kendisini zorlamaya yönelik meydan okuma oyunlarını tercih ettiği görülür. Bu eğilim, güneşe uzun süre bakmaya çalışma, nefes tutma, göz kırpmama yarışları gibi olağanüstü meydan okumalarla başlayan doğal heyecan arama eğilimleri sonraları başları dönene kadar dönme davranışı, nefessiz kalana kadar koşma, yokuş aşağı hızla kayma gibi oyunlara evrilir (Caillois, 1962). Çocuklar, bu oyunlar aracılığıyla çoğunlukla neden yaptıklarını bilmeden, kendi çevrelerini ve hareket etme sınırlarını test ederler (Sandseter & Kennair, 2011). Risk alma, çocukların oyunlarının vazgeçilmez bir unsurudur (Sandseter, 2007; Stephenson, 2003). Çocukların oyunlarındaki doğal risk alma eğilimleri beraberinde riskli oyun kavramını ortaya çıkarmaktadır. Riskli oyun kavramı ilk kez Sandseter tarafından sistematik biçimde ele alınmış

kavramsallaştırılmış ve alt boyutlarına göre kategorize edilmiştir (Sandseter, 2007). Riskli oyun; çocuğun kendi sınırlarını test ettiği, kendi limitlerini zorlayarak kendisine ya da çevredekilere meydan okuduğu, heyecan içeren ve öğrenme fırsatları sunan oyun olarak tanımlanmaktadır (Ball, 2002; Little & Eager, 2010; Little & Wyver, 2010). Riskli oyunlar içerisinde heyecan, korku ve belirsizlik ve fiziksel yaralanma olasılığı taşır. Çocuklar keşif yaptırıcı oyunları ve risk almayı içeren oyunları oynamayı sever; dövüş oyunlarını ve özellikle fiziksel güçlerini sınanan oyunları oynamaktan zevk alırlar. Bu tür oyunları genellikle tercih etme eğilimindedirler ve ayrıca fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimleri için bu oyunlara gereksinim duyarlar (Ball, 2002; Readdick & Park, 1998; Sandseter, 2007). Çünkü çocuklar daha önce hayatları boyunca hiç deneyimlemedikleri bir şeyi tecrübe ettiğinde, çoğunlukla yükseklik veya hız nedeniyle, kontrolden çıkma hissini tadarlar ve bu his heyecan içerir (Brussoni vd., 2012; Sandseter, 2009b). Ayrıca riskli oyunlar korkularını yenmelerinde etkili olabilmektedir. (Sandseter, 2009a; Stephenson, 2003). Ek olarak, sebat etme ve özgüven gibi özellikler kazanmaya yardımcı olurken insanın sağlığı ve gelişimi açısından da önemi büyüktür (Cevher-Kalburan, 2014; Sandseter & Kennair, 2011) . Bu sayede, çocuklar özgüvenlerini artırır, problem çözme becerilerini geliştirir ve yenilikçi düşünme kapasitelerini güçlendirir (Little, 2006a). Ancak, çocuklar her ne kadar riskli oyunu tercih etmeye istekli olsalar bile, oyun ortamının sunacağı fırsatlar çocukların oyunlarını etkilemektedir (Sandseter, 2009a).

Erken çocukluk döneminde çocuklara risk alacakları ortamlar ve fırsatlar verildiğinde çocuklar ileride karşılaşılabilecekleri potansiyel riskleri önlemek için doğal risk ihtiyacını uygun şekilde gidermeye olanak tanır (Brussoni vd., 2012; Little & Sweller, 2015). Oyun ortamlarında bulunan uyaranların hangi miktarda yer aldığı, ne ölçüde risk ve mücadeleye imkân tanıdığı, onun 'sağlayıcılık' (affordance) özelliğidir (Cevher-Kalburan, 2014; Gibson, 1979). Gibson'a (1979) göre, uyaranların algılanabilirliği, kişiden kişiye farklılık gösteren, organizmanın ihtiyaç duydukları, ilgileri ve sahip oldukları farkındalık düzeyiyle alakalıdır (Gibson, 1979). Dolayısıyla riskli oyun tercihlerindeki sağlayıcılık, her bireyin kendi potansiyelinin el verdiği ölçüde (kişinin vücut yapısı, gücü, becerileri, cesareti, korkuları vb.) ortamın bireylere sunduğu fırsatları, yapmaya teşvik ettiği şeyleri algılama anlamına gelir (Sandseter, 2009a). Heft (1988), açık hava ortamlarının farklı oyun türlerine imkân tanıdığını ve çocukların çevredeki uyaranları keşif için davet olarak algıladığını savunur (Heft,1988 akt. Sandseter, 2009a). Bu bağlamda, bir taş kavramak için yeterince elverişli ise, tutma veya atmayı akla getirir. Ya da dalları ve gövdesi büyük bir ağaç, tırmanılabilir olarak algılanacaktır ve tırmanma fırsatı sağlar. Doğa, bu ve bunlar gibi olanaklar ve fırsatlar sunan bir ortam sağlar (Fjørtoft, 2001). Doğal çevrenin

zenginliği, çocuklar için yeterli uyaramı ve oyun ortamı çeşitliliğini sağlar; bundan dolayı oyunun türü ve özgünlüğü çevresel özelliklerle yakından ilişkilidir (Fjertoft ve Sageie, 2000; Staempfli, 2009).

Doğanın sunduğu fırsatlar, çocuklar açısından standart oyun alanlarına kıyasla daha cezbedici bulunmaktadır. Bu konuya ilişkin Fjertoft'un (2001) yapmış olduğu çalışmada doğal alanların sunduğu fırsatların geleneksel okul öncesi oyun ortamlarına göre daha çeşitli olduğu, psikomotor aktiviteleri ve temel becerileri (koşma, zıplama, fırlatma, tırmanma, emekleme, yuvarlanma, sallanma ve kayma) daha fazla desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Doğanın içinde bulunan doğal engellerin, dik yamaçların, engebeli alanların, ağaçların bazı tırmanma, kayma oyunlarına imkân sağladığını ortaya koymuştur (Fjertoft, 2001; Fjertoft & Sageie, 2000). Kaarby'nin (2005) yaptığı çalışmada da çocukların açık hava ortamları bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında bulunan çeşitli engellerin, doğal çevrenin sunduğu olanakların çocukların oyun tercihlerinde belirleyici olduğu, oyun kalitelerine etki ettiğini ve motor becerileri desteklediğini ortaya koymuştur. Dik yamaçlara tırmanma, büyük kayalardan veya küçük tepelere tırmanıp aşağı atlama, ağaçlara tırmanma, ok ve yay kullanarak fırlatma, yerde yuvarlanma, taşlar, devrilmiş ağaçlar vb. üzerinde dengede durma ve sopalarla eskrim yapma gibi fiziksel aktivite oyunlarının çocuklar tarafından çoğunlukla tercih edildiğini bulmuştur. Kısacası oyun ortamlarının sunduğu fırsatların çocukların oyun türlerini etkilediği bilinmektedir. Çevrenin çocuklara sağladıklarını güvenli bir şekilde keşfetmelerine izin verildiğinde çocuğun gelişime olan katkı ve oyunun kalitesi artar. Fakat oyun, yapı itibariyle, sonuçtan çok sürece odaklandığı için belirsizlik, öngörülemezlik, yenilik ve esneklik içerir (Caillois, 1962; Lester & Russell, 2008) ve bu öngörülemeyen eylemler beraberinde belirli bir risk unsurunu da meydana getirebilir (Sandseter vd., 2012).

Toplum nezdinde 'risk' denildiğinde genellikle akıllara olumsuz bir fikir gelmektedir (Little & Eager, 2010). Riskin kelime anlamına bakıldığında, olumsuz durumların gerçekleşme ihtimalinin olması, bu tip davranışlara katılımla gelebilecek zararı göze alma olarak tanımlanmaktadır (Boyer, 2006). Ancak risk bir devamlılık içerir ve olumlu ya da olumsuz sonuçlanabilir. Risk, değerlendirilerek yönetilebilir (Little & Eager, 2010; Mitchell vd., 2006a). Bu duruma ilişkin bir örnek olarak, bir çocuk salıncakta sallanırken çıkabileceği en yüksek noktayı hesaplayarak tekrar güvenli bir şekilde nasıl inebileceğini kestirebilir. Çocuk için bu durum risk almayı ifade eder çünkü riskin kontrolünü kendisi sağlayabilir ve göze aldığı durum çocuğa öğrenme imkânı tanır. Burada önemli olan, risk alan birey veya bireyler için makul ve

kabul edilebilir bir seviyede riski yönetmektir (Cevher-Kalburan, 2014; Mitchell vd., 2006b; Sandseter & Kennair, 2011) .

Tehlikenin riskten ayrılan yönü, tehlike çocuk tarafından değerlendirilemez ve önceden kestirilemez. Bu duruma örnek olarak, salıncağın mekanizmasında oluşan bir nedenden dolayı beklenmedik arıza oluşması tehlikeli bir durumdur. Bu tip durumlar çocuklar açısından doğrudan tehlike arz ettiği için zarar verme riski taşır (Cevher-Kalburan, 2014). Çocukların öngöremediği ve değerlendiremeyeceği durumlarda yetişkinlerin gerekli güvenlik önlemlerini almaları gerekmektedir. Ancak oyun alanlarında güvenliği sağlamak, riskleri tamamen ortadan kaldırmak değil, tehlikeleri ortadan kaldırarak riskleri yönetmek anlamına gelir (Christensen & Mikkelsen, 2008). Bu olası tehlikelerin sonuçları, özellikle açık havada, çok ciddi olabileceğinden dolayı çoğunlukla çocuklara dışarıda uyarıcı ve zorlu fiziksel oyun ortamı sağlama ihtiyacı göz önünde bulundurulmaz. Dikkat edilmesi gereken nokta bir ortamı tehlikeden arındırırken, istemeden o ortamdaki zorluk içeren alanlar da tümüyle yok edilmemelidir. Çocukların güvenliği için oluşan endişe ve oyun güvenliğine aşırı dikkat etmek; çocukların hem yaralanmalardan kaçınmasını beklemek hem de normal olarak fiziksel ve zihinsel gelişimleri için çeşitli zorlukların üstesinden gelmelerini beklemeyi ifade etmektedir (Ball, 2002; Little, 2006a; Stephenson, 2003). Üstelik aşırı güvenli ve kısıtlayan yapılandırılmış oyun alanlarında çocuklar muhtemelen sıkılacaklar; bundan dolayı zorlu alanlar yaratma çabası içinde olacakları için mekânda bulunan eşyaları ve ekipmanları beklenmedik ve gerçekten tehlikeli sonuçlar doğurabilecek biçimde kullanmaya teşvik edebilir (Stephenson, 2003). Üstelik yetişkinlerin zararsız yaralanmalar neticesinde çocukların ‘zarara uğrama ihtimali’ korkusuyla daha korkulu, kaygılı ve yüksek psikopatolojik seviyelerde çocuklar yetiştirmeleri, uzun vadede, çocukların yeteneklerini geliştirmelerini fiziksel zorluklarla mücadelede etmelerini engelleyebilir. Bundan dolayı fiziksel yeteneklerine güven duymadan büyümelerine yol açabilmektedir (Sandseter & Kennair, 2011; Stephenson, 2003).

1.1. Problem Durumu

Erken çocukluk döneminde çocukların riskli oyun oynamalarının ve risk alma gerektiren faaliyetlerde bulunmalarının gelişimleri için gerekliliği birçok araştırmanın konusu olmuştur (Little, 2006b, 2015; Sandseter, 2009a, 2009b, 2010). Ebeveynlerin risk ve tehlike kavramlarını aynı anlamda görerek çocukların oyun tercihlerine yönelik olumsuz inanış, davranış ve tutumda oldukları belirlenmiştir (Çevirme, 2022; Elmallı, 2021; Kanyılmaz, 2016; Karaca, 2025; Kılıç, 2024; Little, 2015; Yüksel, 2024). Bu çalışmada ise Şanlıurfa ili özelinde

hem ebeveynlerin hem de çocukların riskli oyuna yönelik bilgi, farkındalık düzeyleri ve algıları farklı demografik özelliklere göre değişkenlik gösterebileceğinden hareketle araştırılmış; çocukların risk, risk alma, riskli oyun gibi kavramlara yönelik algılar ile ebeveynlerin onların risk içeren oyun faaliyetlerine yönelttiği davranış ve tutumların çocuklar tarafından algılama şeklini ortaya çıkarma amacıyla şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. Ebeveynlerin riskli oyuna izin verme düzeyleri demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
 - a) Anne ya da babaların riskli oyuna izin verme düzeyleri arasında bir istatistiksel olarak fark var mıdır?
 - b) Riskli oyuna izin verme düzeyi cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmakta mıdır?
 - c) Riskli oyuna izin verme düzeyleri yaşa göre istatistiksel olarak fark göstermekte midir?
 - d) Riskli oyuna izin vermeleri ile sosyoekonomik düzey arasında istatistiksel olarak bir ilişki var mıdır?
2. Ebeveynlerin kendi çocukluklarında oynadıkları riskli oyun deneyimleri ile çocuklarının riskli oyunlarına izin verme durumunu yordamakta mıdır?
3. Ebeveynlerin güvenlik ve tehlike algısı riskli oyuna izin verip vermeme düzeylerini nasıl etkilemektedir?
4. Sosyokültürel çevre ve sosyal normlar ebeveynlerin riskli oyuna izin verme durumlarını etkilemekte midir?
5. Çocukların risk ve riskli oyuna dair algıları nasıldır? Buna yönelik çocukların algıları çizimlerine nasıl yansımaktadır?
6. Ebeveynlerinin riskli oyuna izin durumları ile riskli oyunlara dair bakış açılarında gelişen algı nasıldır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; anne babaların ve çocukların riskli oyuna yönelik bakış açısı, inanç, algı ve tutumlarını saptamaktır. Ebeveynlerin çocuklarının oynayacağı riskli oyuna izin verme düzeylerini farklı değişkenler açısından analiz ederek etkenler ve izin verme durumları arasında bir nedensellik bulmak; çocukların riskli oyun tanımlarını ve algılarını etkileyen faktörleri belirlemek amaçlanmaktadır. Ebeveynlerin çocukların riskli oyunlarına dair tutum ve ifadelerinin çocukların algılarını ve riskli oyunu tercih edip etmeme düzeylerini etkileme

düzeyinin çocuk ifadeleri ve çizimleriyle ortaya konması ve çıkan sonuçların alan yazına katkı sağlanması hedeflenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocukların oyun esnasında birden fazla gelişim alanı desteklenir ve birçok kazanım elde ederler. Bunlara ek olarak aynı zamanda çevreyi ve kendilerini keşfetme ortamı bulurlar (Lester & Russell, 2008). Çevrenin olanaklarını kendi bedenlerinin yapabilecekleri ile değerlendirerek çeşitli riskler almayı öğrenirler (Gibson, 1979; Little vd., 2011). Risk alma çocuk oyunlarının doğal bir bileşenidir (Sandseter, 2012). Ancak dünyanın değişimi ve gelişimi ile birlikte artan güvenlik kaygıları anne babaları daha korumacı bir tutum sergilemeye yönlendirmektedir (Alat vd., 2012; Clements, 2004; Sandseter, 2007). Yetişkinler, çocukların gününün önemli bir kısmını kendi kontrollerinde ve gözetiminde geçirmelerini, genellikle yapılandırılmış ortamlarda bulunmalarını teşvik ederler. Bundan dolayı çocuklar kısıtlanmakta, sağlıklı bir şekilde büyümeleri ve gelişmeleri olumsuz etkilenmekte olduğu şeklinde kaygılar artmıştır (Meire, 2013 akt. Karaca & Uzun, 2020). Özellikle çocukların okulda bulunmadıkları zamanlarda evde anne babalarıyla birlikte kapalı ortamda zaman geçirmekte; aynı zamanda aileler risk almayı tercih etmedikleri için denetimin kolay olduğu bilgisayar, televizyonda zaman geçirmelerine müsaade edilmekte ya da müzik, resim, spor gibi denetimi yetişkin kontrolünde olan faaliyetlere yönlendirerek zamanlarını geçirmelerini sağlamaktadırlar (Karaca & Uzun, 2020). Mart'ın (2021) yapmış olduğu çalışmada ebeveynlerin, açık hava oyunlarının çocukların tüm gelişim alanlarına katkı sağladığını ve desteklediğini kabul etmelerine rağmen, çeşitli güvenlik kaygıları sebebiyle dış mekanlarda yapılan etkinliklerin sıklığını sınırladıkları ortaya çıkmıştır. Ebeveynler oyunun önemi, açık alanda oyunun önemi gibi konularda olumlu fikre ve farkındalığa sahip olmalarına rağmen dış mekanlarda gerçekleşebilen riskli oyunu, içerdiği bilinmezlik ve potansiyel yaralanmalardan dolayı ön yargılı bir tutumda davranabilecekleri, aynı zamanda ebeveynlerin riskli oyun kavramı ve çocuk gelişimindeki önemi hakkında bilgilerinin kısıtlı olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada ebeveynlerin riskli oyuna dair tutum ve inançlarını ortaya koyarak çocukların riskli oyun algıları ve ebeveynlerinin tutumlarının onların algılarına yansıma şeklini çocuk resimleri analizi ile incelemenin alan yazına katkı sunduğu düşünülmektedir.

Yapılan alan yazın taramasında YÖKTEZ veri tabanında 'riskli oyun' kavramıyla aratıldığında ortaya çıkan yüksek lisans ve doktora derecesindeki tez çalışmalarının tümü incelenmiştir (Açar Canbaz, 2025; Akın, 2025; Altun Ataç, 2025; Çelik, 2023; Çevirme, 2022a;

Demiroğlu, 2024; Elmallı, 2021; Kanyılmaz, 2016; Karaca, 2025; Karakuzu, 2023; Kılıç, 2024; Moralı, 2019; Şimşek, 2023; Uysal, 2024; Yirik, 2022; Yüksel, 2024). Riskli oyunun ebeveyn, öğretmen ve çocuk boyutuyla incelendiği, farklı okul türleri arasındaki riskli oyun fırsatlarının araştırıldığı çalışmalara rastlanmıştır. İlk olarak Kanyılmaz (2016) riskli oyunlar ve ebeveynlerin izin verme durumlarını inceleyerek bu kapsamda ölçek geliştirdiği bir tez çalışması yapmıştır. Sonraki çalışmaların ebeveynlerin riskli oyuna izin verme düzeyleri ile çocukların öz düzenleme, duygu düzenleme, benlik kavramı, mizaç, merhamet düzeyleri, bağımsız öğrenme davranışı, sosyal beceri düzeyleri, ilkokula hazır bulunuşluk düzeyleri gibi kavramlarla arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların mevcut olduğu görülmüştür. Öğretmenlerle yapılan tez çalışmalarında ise okul öncesi öğretmenlerinin riskli oyuna dair bilgi, farkındalık ya da tutum anlayışlarını araştırılan çalışmalar ve bunları geliştirmeye yönelik programlar hazırlanarak riskli oyuna ilişkin anlayış geliştirme durumlarının incelendiği çalışmalar yapıldığı görülmüştür.

Riskli oyunlar bağlamında ele alınan tüm tez çalışmalarının ortak noktası, riskli oyunların genellikle ebeveyn, öğretmen veya yalnızca çocukların risk algılarının farklı değişkenlerle olan yordayıcılığının incelendiği çalışmalar olduğu görülmektedir. Bununla birlikte çocuk çizimlerinin veri toplama aracı olarak kullanıldığı sınırlı sayıda çalışmadan biri olan Açar Canbaz'ın (2025) araştırmasında yalnızca çocukların risk algıları ile okul bahçelerinin fiziksel özellikleri değerlendirilmiş, ebeveyn boyutu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Mevcut araştırmanın hem ebeveynlerin hem çocukların riskli oyuna yönelik algılarını karma desenlerle bütüncül olarak ele alması, ebeveyn verilerinin ölçek ve görüşme tekniği ile; çocuk verilerinin ise yarı yapılandırılmış görüşmeler ve çocukların çizdiği riskli oyun görselleri ile analiz edilmesi yönüyle alan yazındaki çalışmalardan ayrılmaktadır. Ek olarak, bu araştırma 60 çocuktan toplanan nitel veri, ebeveynlerden toplanan 200 nicel veri ve 25 nitel veri ile geniş bir ebeveyn ve çocuk örnekleminden elde edilen bulgulara dayanmaktadır. Bundan dolayı katılımcı ebeveyn ve çocukların risk algısına dair bulguların temsil gücünü artırmaktadır. Çalışmanın Şanlıurfa ili bağlamında yürütülmüş olması ise riskli oyun algısının kültürel, bölgesel ve sosyoekonomik değerşkenler çerçevesinde incelenmesine imkân tanıyarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

1.4. Sayıtlar (Varsayımlar)

Ebeveynlerin çalışmaya katılımında gönüllülük esasına dikkat edilmiştir. Ölçek maddelerine ve görüşme sorularına dürüst, içten yanıtlar verdikleri varsayılmıştır. Çocuklarla

yapılacak görüşmelerde onların yaş grubuna ve gelişim düzeylerine uygun olacak şekilde sorular yöneltilmiş ve çocukların ‘riskli oyun’ kavramını yeterince anlayabilecek bilişsel kapasitede oldukları kabul edilmiştir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma 2024-2025 eğitim- öğretim yılında Şanlıurfa ilindeki merkez ilçeler olan Eyyübiye, Haliliye ve Karaköprü ilçelerinde bulunan okul öncesi kurumlarında eğitimine devam eden 60-71 aylık 60 çocuk ve 200 ebeveyn ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Oyun: Oyun; belirli bir amacı olan ya da olmayan, kurallı ya da kuralsız olarak gerçekleştirilebilen, her durumda çocuk için gönüllü, istekli ve heyecanlanarak katılabileceği, fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişimin temeli olan, gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme sürecini içeren bir aktivitedir (Aral vd., 2000; Ekici vd., 2021)

Riskli Oyun: Oyunda fiziksel yaralanma riski içeren çocuk için heyecan verici ve ürpertici oyun türleridir. Çoğunlukla dış mekanlarda gerçekleşen, çocukların genellikle serbest oyunları sırasında deneyimledikleri, zorlu ve maceracı fiziksel aktiviteler şeklinde, çocukların daha önce hiç yapmadıkları bir şeyi denedikleri, kontrolden çıkma hissine yakın oldukları ve korkularını yenmeleri için fırsat buldukları oyun şeklinde tanımlanır (Sandseter, 2009a; Stephenson, 2003).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN (İLGİLİ ARAŞTIRMALAR)

Araştırmanın bu kısmında çalışmanın temelini oluşturan konular, oyun ve önemi, oyun kuramları, açık alanlarda oyun, riskli oyun fırsatları, riskli oyun ve çocuğa katkıları başlıkları kapsamında alan yazın taranmış yerli ve yabancı araştırmalar incelenmiş ve bu kaynaklar ışığında literatür özetlenmiştir.

2.1. Oyun ve Önemi

Çocuğun iç dünyasının tanınmasında ve değerlendirilmesinde büyük öneme sahip, çocuğun doğal yaşamının bir parçası ve çocuğun hayatında vazgeçilmez bir yeri olan oyunun geçmişten günümüze literatürde birçok tanımı vardır (Aral vd., 2000). İbni-i Sina (980-1037) oyunu, çocuğun ihtiyaç duyduğu bir şey olarak, Gazali (1058-1111) çocuğun hafızasının yenilenmesi ve tazelenmesinde bir araç olarak, Montaigne (1533- 1593) çocukların en gerçek işi olarak, Locke (1632-1704) ise oyunu içgüdüsel bir faaliyet olarak tanımlamıştır (Bardak & Topaç, 2021). Yavuzer'e göre çocuk için oyun eğlenme gayesiyle yapılan, sonucun öneminin olmadığı, çocuğun gerçek ve hayal dünyası arasındaki köprü gibi işlevi olan, çocuğun birikmiş enerjisini sağaltma fırsatı sağlayan, çocuğun yaşamındaki sorunlarını çözme fırsatı bulabildiği bir etkinliktir (Yavuzer, 2020). Oyun; serbest bir şekilde isteyerek tercih edilen neşe ve eğlence kaynağı olan faaliyet türü şeklinde tanımlanabilir (Caillois, 1962).

Oyun kavramı, farklı farklı birçok teori ve disiplin tarafından incelenmiş, kuramcılar tarafından farklı yönleriyle ele alınmıştır (Saracho, 2004). Freud'un Psikanalitik Kuramına göre, oyun çocukların yaşamış olduğu travmatik ve olumsuz duyguların sağaltılmasında önemli bir araç olarak tanımlanmaktadır (Barnett, 2013). Piaget, bilişsel gelişim temelinde nitelendirmiş ve özümseme uyumsama sürecinde bir dengeleme aracı olarak görmüştür. Oyun, özümsemenin uyum sağlamayla ayrıldığı noktada başlayan bir faaliyet türüdür (Nicolopoulou, 1993). Vygotsky ise oyun, çocuğun gerçek dünyadan uzaklaşarak özgürleşmesini sağlar. Çocuklar hayali durumlar yaratarak zihinsel yapılarını güçlendirir (Vygotsky, 1966).

Çocuklar için bir evrensel bir hak olan oyun; Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 20 Kasım 1989'da onayladığı Çocuk Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınmıştır. Ülkemizde de 1995 yılında 22184 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. maddesinin birinci fıkrası; "Taraflar devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar." (Birleşmiş Milletler, 1989, s. 11) ifadesi yer

almaktadır. Yasa ve sözleşmede belirtildiği üzere oyunun çocuklar için önemi büyüktür ve çocuklar için temel bir haktır. Çocukların bu temel hakkını aileler, yerel yönetimler ve yetkili kimseler gözeterek çocukların haklarını özgürce kullanabilmeleri için gerekli ortamı ve düzenlemeleri yapmak zorundadırlar.

2.2. Oyun Kuramları

19. yüzyıla kadar çocuklar için oyunun yeri ve önemiyle ilgili çeşitli fikirler filozoflar, eğitimciler, düşünürler tarafından ortaya atılmıştır. Ancak 19. Yüzyıldan sonra çocukların oyunlarının neden ve niçin oynadıkları üzerine kuramların öne sürüldüğü görülmektedir. Nitekim çocukların oyunu neden veya niçin oynadığını tam manasıyla açıklayabilen tek bir kuramdan söz edilemez (Kaya, 2021). Kuramların oyunu ele alış biçimleriyle değerlendirildiğinde iki farklı kuram türüne ayrılmaktadır. Bunlardan ilki oyunun amacından hareketle neden oynandığını belirlemek üzere ortaya çıkan klasik oyun kuramlarıdır. Diğeri ise, 1920'lerden sonra oyunun çocuğun gelişimine olan etkilerini açıklamaya ve niçin oynandığını ortaya koymaya çalışan modern oyun kuramlarıdır (Aral vd., 2000; Poyraz, 2017).

2.2.1. Klasik Oyun Kuramları

Klasik oyun kuramları, 19. yüzyılda ortaya çıkmış, deneysel anlamda herhangi bir dayanağı bulunmayan ve oyunun amacını belirlemeye yönelik, oyunun fiziksel, psikolojik ve içgüdüsel yönlerini ele alarak geliştirilmiş kuramlardır (Kaya, 2021).

2.2.1.1. Fazla Enerji Kuramı

Fazla ya da artan enerjinin oyun yoluyla atıldığını savunan Friedrich Schiller ve Herbert Spencer'a ait olan bu kuram oyunun amaçsızlığını vurgular. Bireyin yaşamak için gerekli olmayan fazla enerjiyi oyun yoluyla sağlatması gerektiğini ifade eder. Birey biriken bu enerji fazlalığını yeteri kadar atamazsa gerginlik yaşar. Bundan dolayı artan enerjiyi oyun yoluyla atması gerekmektedir (Kaya, 2021; Poyraz, 2017). Bu kuramdan hareketle, enerjinin daha az atılabileceği kapalı ortamdaki ziyade açık ortamlarda daha serbest bir oyun ortamı olacağı için daha fazla enerji atma fırsatı sunulur ve bu sayede çocuk oyundan daha fazla mutluluk duyar (Aksoy, 2024).

2.2.1.2. Dinlenme Kuramı

Moriltz Lazarus tarafından ortaya koyulan bu kuram rekreasyon, rahatlama, heyecan ya da yeniden yaratma kuramları olarak da bilinir (Aral vd., 2000). Bu teoriye göre bireyde azalan enerji oyun yoluyla geri kazanılabilir. Oyunun amacı; günlük faaliyetler sonucunda oluşan

yorgunluk ve azalan enerjiyi tekrar kazanabilmektedir (Aksoy, 2024). Lazarus, yorucu bir çalışma faaliyetinin sonucundan oluşan yorgunluğu ve dinlenme ihtiyacının gerekli olduğunda oyuna başvurduğunu öne sürer. Fazla enerji kuramının tam tersini savunur ancak ikisinde de oyunun içeriği ve şekli önemli değil neden oynandığı önemlidir (Aral vd., 2000; Kaya, 2021; Poyraz, 2017).

2.2.1.3. Öncül Deneme Kuramı/İçgüdü- Eylem Kuramı

Karl Gross tarafından ortaya atılan bu kurama göre; bireylerin geçmişte edindiği içgüdüsel alışkanlıkların gelecekte karşılaşılabilecek durumlarda kullanılabilmesi için oyun yoluyla provası yapılır. Yani oyun bir nevi gerçek yaşama alıştırmadır (Poyraz, 2017). Bir başka ifadeyle oyun yoluyla yaşam için gerekli bilgi ve beceriler kazanılır. Bu kuram, önceki klasik kuramların aksine oyunu amaçsız bir eylem olarak görmez. Aksine ciddi ve biyolojik açıdan mühim bir davranış olarak görür (Kaya, 2021).

2.2.1.4. Rekapitülasyon /Tekrarlama Kuramı

Bu teori öncül deneme teorisinin tam tersi olarak oyunun gelecekteki davranışların inşasında rol oynamadığını savunur. Aksine, bireyler geçmişte atalarının yaptığı koşma, sıçrama, fırlatma gibi eylemleri oyun sırasında tekrar eder (Aksoy, 2024; Kaya, 2021). Kuramın öncüsü olan Stanley Hall, bireyin geçmişteki ırkının tekrarını oyun faaliyetleri yoluyla yeniden sergilemekte olduğunu ortaya koymuştur (Aral vd., 2000; Poyraz, 2017).

2.2.2. Modern/Dinamik Oyun Kuralları

Modern oyun kuramları, klasik oyun kuramlarından farklı olarak çocuğun oyun oynamasındaki nedeni değil oynanan oyunun içeriğini anlamaya çalışmışlardır. Klasik kuramlarına göre bilimsel ve deneysel çalışmalar sonucunda ortaya atılan, farklı gelişim alanlarına yönelik oyunları içeren çağdaş oyun kuramlarıdır (Kaya, 2021; Poyraz, 2017).

2.2.2.1. Psikoanalitik Oyun Kuramı

Sigmund Freud'a ait olan bu teori, çocuğun oyun sırasında farkında olmadan yansıttığı, dürtüleri, istekleri, bastırılmış duyguları, yaşadığı çatışmaları vb. olayları yansıttığı bir eylem olarak görmüştür. Çocuk oyun yoluyla gerçek dünyadan kurtularak, saldırgan davranışlarını yansıtabileceği güvenilir ve herkesin kabul gördüğü bir ortamda duygu sağaltımı yapar (Kaya, 2021). Freud'a göre çocukların oyunlarında rastgelelik değil bilinçlilik vardır. Yani oyun sırasında denetim ve eleştiri olmadan duygu, istek ve arzular rahatlıkla ifade edilebilir. Psikoanalitik kurama göre, çocuk kendisini rahatsız eden içsel çatışmaları ve heyecan verici

olayları hayal dünyasında ve oyun sırasında yansıtır. Bunların tekrarlanması olması çocuktaki duygusal birikimi azaltır, olaylar üzerindeki kontrolü artar (Aral vd., 2000; Kaya, 2021; Poyraz, 2017).

2.2.2.2. Bilişsel Oyun Kuramı

Jean Piaget (1999) oyunu yapısal olarak ele almış ve çocuğun bilişsel gelişimini desteklemede önemli bir faaliyet olarak tanımlamıştır. Piaget'e göre yeni bilgilerin ediniminde çocuk, yalnızca pasif bir alıcıdan ibaret değildir. Çocuk oyun yoluyla yaparak yaşayarak öğrendikleri bilgileri özümserler. Oyun esnasında sunulan uyarıcılar ve zengin öğrenme ortamları çocuklarda birçok şemanın oluşmasını sağlar. Çocuğun işinin oyun olduğunu ve bilişsel gelişim evreleriyle paralel olarak oyun gelişimlerinde de evreler olduğu savunulur (Aral vd., 2000; Nicolopoulou, 1993; Yavuzer, 2020).

- a) Alıştırma Oyunları: 0-2 yaş arasını kapsayan, bilişsel gelişimdeki duyu motor dönemine karşılık gelir. Çocuğun döngüsel tepkileri, dokunma, emme, bakma, ellerini inceleme gibi basit davranışları alıştırma oyununu ifade eder (Poyraz, 2017).
- b) Sembolik Oyunlar: 2-11 yaş bilişsel gelişimde işlem öncesi ve somut işlemler dönemlerine tekabül eder. Bu dönem oyunlarında sembolik oyunlar, -mış gibi oyunlar, taklit oyunları vardır (Nicolopoulou, 1993).
- c) Kurallı Oyunlar: 11 yaş ve sonrası ifade eden bu evre de soyut işlemler dönemine denk gelir. Çocuğun sosyal çevresinin oluşmasıyla birlikte arkadaş gruplarıyla kurallı oyunlar oynamayı tercih ettiği bir dönemdir. Bu dönemde benmerkezcilikten kurtulan çocuk sosyal çevresine uyum sağlar (Poyraz, 2017).

2.2.2.3. Sosyokültürel Oyun Kuramı

Vygotsky tarafından oyun, çocuğun gerçekleşmeyen isteklerinin oyunda sergilendiği, sosyokültürel etkileşimler sonucu gerçek hayattan izler taşıdığı, zihinsel durumların oluştuğu eylemler olarak ele alınmıştır (Vygotsky, 1966). Bu kuramda çocuk, sembolik oyunlar yoluyla içinde bulunulan ortamdan çıkılarak daha özgür bir alanda hayal dünyasını sergiler. Dolayısıyla çocuk geleceğe hazırlanır, ani dürtülere uymak yerine sosyal kurallara uymayı ve içsel düşünceleri takip etmeyi öğrenir (Poyraz, 2017). Vygotsky oyunu haz arama değil, öğrenme süreci olduğunu vurgulamıştır (Nicolopoulou, 1993).

2.2.2.4. Helenko Sistem Kuramı

Rafael Helanko'nun kuramına göre, birey ve çevresi arasında ilişkiyi sağlayan yapı oyundur. Helenko'nun görüşüne göre, oyun ve çocuğun çevresi bir sistemi oluşturur. Birey, oyun ortamını oluşturup etraftan gelebilecek olumsuz etkenleri kaldırarak bu sistemin içerisine dahil etmez. Çocuğun eylemlerine oyun denilebilmesi için dışarıdan bir müdahale ya da zorlamanın olmaması, kendi oyununu kendi kurabilmesi, oyun nesnelere ve arkadaşlarını seçebilmesi gerekmektedir (Kaya, 2021).

2.2.2.5. İçten Uyarılma Oyun Kuramı

Daniel Ellis Berlyne tarafından geliştirilen bu teoriye göre organizmanın öne çıkan davranışı heyecan aramadır. Birey aktif bir şekilde sürekli çevresi ile etkileşim içindedir. Bu etkileşim sonucu, merkezi sinir sistemindeki uyarıcıların aynı düzeyde tutularak saklanması sonucu meydana gelen oyun, keşfetme dürtüsüne bağlıdır. Bu uyarılma durumu ile merkezi sinir sistemi dengelenir. Birey, yaşadığı korku, gerginlik vb. diğer engellerden kurtulmak ve dengelenmek için oyun oynar. Bu bağlamda, çocuk bisiklete binmekten kaygı ve tedirgin duyabilir ancak buna rağmen yine de bisiklete binmek ister. Bu durum çocuğun içten uyarılması ile keşfetme güdüsünün oyun davranışına yansması olarak adlandırılabilir (Aral vd., 2000; Kaya, 2021; Poyraz, 2017).

2.3. Açık Alanlarda Oyun

Açık hava ortamlarının çocukların gelişimine etkileri, 18. yüzyıldan itibaren erken çocukluk literatürüne girmiştir. Rousseau, Pestalozzi, Froebel, Dewey gibi eğitimciler, çocukların doğa temelli öğrenmeleri gerektiğini savunmuş ve doğada keşif, gözlem yapma, çıkarsama yapma gibi becerileri çocukların doğada kazanabileceklerini savunmuşlardır (Chakravarthi, 2009). Çocukların öğrenmelerini desteklemek ve artırmak için oyun oynamaya teşvik eden bir ortamın varlığı önem arz etmektedir (Aktaş Arnas, 2017). Kaliteli çevresel uyaranların fazlaca mevcut olduğu açık alanlar çocuklara çeşitli öğrenme ortamları ve değişik fırsatlar sunmaktadır (McCans, 2004). Dış mekanlar, çocuklara farklı bakış açıları kazandırarak doğaya karşı farkındalık, deney yapma ve yetenekleri geliştirme imkanları sunar (Dahlberg vd., 2007). Açık hava oyunları, çocukların motor, bilişsel, sosyal ve duygusal (Clements, 2004; Lester & Russell, 2008) gelişimlerini destekler. Bunun yanı sıra çocukların açık havada bulunmalarına fırsat tanımak; dil gelişimi, bilişsel becerilerin ediniminde (gözlem, fark etme, sonuca varma, karar verme gibi) sosyal yetilerin geliştirilmesinde (empati, iş birliği, dayanışma, anlaşma, problem çözme, antisosyal davranışlarda azalma gibi) bedensel gelişimlerinin

desteklenmesinde (koordinasyon, dayanıklılık, denge gibi) doğayla etkileşim sonucunda çok daha iyi gelişme gösterdiği bilinmektedir (Burdette & Whitaker, 2005). Doğal çevrelerde yer alan dinamik ve engebeli oyun alanları çocukların bedensel olarak aktif olabileceği başa çıkmaları gereken doğal engeller sağlar (Fjørtoft, 2001). Çocukların çevrelerini keşfetmeleri ve bedenlerinin sınırlarını öğrenmeleri, aynı zamanda bu esnada yaralanmaktan kaçınmayı öğrenmeleri süreci de riskleri algılama ve değerlendirme yeteneklerini geliştirmeleri açısından önemlidir (Little & Eager, 2010). Bununla ilgili Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında güncellenen okul öncesi eğitim programında hareket ve sağlık alanı öğrenme çıktılarında yer alan ‘Tehlike ve kaza durumlarına karşı kendini koruyabilme’ teması bu amaca hizmet etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024)

Fakat açık hava oyunlarının çocuk gelişiminde önemi bilinmesine ve kabul edilmesine rağmen, son yıllarda oyun serbest oyun fırsatı veren oyun alanlarında bir azalma olmuştur (Waller, 2007). İnsanlar arasında gittikçe artan riskli durumlardan kaçınma davranışı, bunun neticesinde korku kültürünün de artışına neden olma ihtimali vardır (Gill, 2007; Lester & Russell, 2008). Ebeveynlerin güvenlikle alakalı kaygılarından dolayı çocukların kendi başlarına geçirdikleri zamanlar kısıtlanarak daha fazla yetişkin gözetiminde olan yapılandırılmış oyun alanlarının sayısının artmasına ve çocukların doğal eğilimlerinin azalmasına neden olmuştur (Lester & Russell, 2008; Valentine & Mckendrick, 1997; Waller, 2007). Özellikle, bu tür kısıtlayıcı uygulamalar, çocuğun karşılaşabileceği doğal riskleri en aza indirme çalışmalarının da artmasına neden olmaktadır (Little & Eager, 2010)

2.4. Risk

Risk kavramı duyulduğu ilk anda kişilerin algısında olumsuz bir düşünceyi çağrıştırmaktadır. Buna etken olarak ‘risk’ ve ‘tehlike’ kavramlarının sıklıkla karıştırılıyor olmasıdır (Boyer, 2006; Sandseter & Kennair, 2011). Dolayısıyla öncelikli olarak iki kavramı ayırt etmek gerekir. Türk Dil Kurumu Genel Türkçe Sözlüğü’nde ‘risk tanımı’ olarak ‘zarara uğrama tehlikesi, riziko’ şeklinde yer alırken, ‘risk almak’ ‘zararı göze almak’ olarak tanımlanmıştır. Ancak ‘tehlike’ terimi ‘gerçekleşme ihtimali bulunan fakat istenmeyen sakıncalı durum’ olarak açıklanmıştır (TDK, 2024). Bu tanımlardaki riskin olumsuz sonuçlarına odaklanma, risk almanın aslında toplumlara, kişilere, bağlama ve kültüre göre değişebilen faaliyetler bütünü olduğunu göz önünde bulundurmamak demektir (Little, 2015). Bu bağlamda, risk için yapılabilecek en iyi tanımlardan biri, sonucun belli olmadığı durumlar şeklinde yapılabilir (Aven & Renn, 2009). Risk, kişisel bir önemde algılanır ve bireylerin riski

algılama durumları, algıları kontrol edilebilirlikleri, mevcut durumu değerlendirmeleri, duygusal tepkileri kişiden kişiye değişir (Gibson, 1979; Nikiforidou vd., 2012). Nihai olarak, bu tür durumları zihnimizde tartarken, bireysel deneyimler ve özelliklere bağlı olarak başarı ya da başarısızlık ihtimalini göze almak ve olası istenmeyen sonuçlar ile o durum sonunda elde edebilecek faydaları yönetmek gerekir (Little, 2015).

2.5. Riskli Oyun

Riskli oyun, fiziksel olarak yaralanma riskinin olduğu, mücadele gerektiren ve heyecan verici bir oyun çeşididir (Sandseter, 2007, 2009a) Çocuklar riskli oyunlar oynayarak mücadele etme, yeni tecrübeler edinme, kendini ve sınırlarını tanıyarak test etme, yaralanma ve risk hakkında öğrenme fırsatları sunmaktadır (Little ve Wyver, 2008; Cevher-Kalburan 2014). Sandseter'in (2007) riskli oyun kategorilerini ve alt kategorilerini Norveç'te iki farklı okulda yürüttüğü çalışma sonucunda altı kategoriye ayırmıştır. Bu kategoriler: büyük yüksekliklere tırmanma/yüksek nesnelere ile oynama, yüksek hızda oynama, tehlikeli aletleri kullanma, tehlikeli unsurlara yakın oynama, itiş-kakış oyunları, yalnız oynayarak gözden uzaklaşma şeklindedir (Cevher-Kalburan, 2014).

Risk alma; yeni tecrübeler deneme, beceriler edinme, yeni teknolojiler geliştirme ve daha önce yapılmamış bir şeyleri keşfetme çabası içerisinde olma insan öğrenimi için temel bir unsurdur. Dolayısıyla bu aktiviteleri deneyimleme, sınırları test etme çocuklar açısından son derece önemlidir, çünkü gelecekteki kişiliklerini geliştirmede ve yetkin bireyler olma yolculuklarında çocuklukta alacakları riskli deneyimler kıymetlidir (Greenfield 2004; Stine 1997; Tovey 2007 akt. Little & Eager, 2010). Buna ek olarak psikomotor becerileri erken yaşlarda geliştiren çocukların daha aktif olma eğiliminde olduğu bilinmektedir. Bundan dolayı bu davranışlar karşılıklı olarak güçlendiricidir (Fjørtoft, 2001).

2.6. Çocuk Resmi

Erken çocukluk döneminde çocuklar, önce kalem tutabilme becerisini edindikten sonraki aşamada genellikle duygu, düşünce ve inançların aktarılması amacıyla resim çizerler (Artut, 2017). Çocukların yaptıkları resimler onları yakından tanımamıza, anlamamıza imkân tanır. Çocukların çizmiş olduğu çizimler her zaman yaşanmış bir gerçeğin görsel olarak yansımalarını ifade etmez. Aksine iç dünyalarını resmederler. Çocuklar, resimlerle kimi zaman isteklerini, korkularını, mutluluklarını ifade etme olanağı bulurlar; kendileri, akranları ve yetişkinlerle olan ilişkilerini yansıtabilirler (Güngör Aytar vd., 2019). Bu sayede çocuk çizimleri, projektif bir teknik olarak uzmanlara anlamlı bilgiler sunabilmektedir (Köseoğlu,

2023). Resimler bize çocukların düşünüş biçimlerinin yanı sıra diğer çocuklar ve yetişkinlerle olan sorunlarını yansıtır ve bu sorunları çözmüş biçimleriyle ipuçları verirler. Çocuklar serbest resim çalışmaları esnasında çocuğun kağıdı kullanım şekilleri, resim çizerken çocuğun kullanmış olduğu renkler, resmin genel kompozisyonu uzmanlar için önemli ipuçları sunar. Çünkü çocuk için 'resim' özgür bir 'oyun' ortamı gibidir. Bu nedenle doğal ortamında çocuğu gözlemleyen uzman için onun gerçek duygularını anlamayı mümkün kılar. Çocuk resimlerinin başlıca önemi çocuğun olayları algılayış şeklini ve çevresindekileri yansıtmasıdır (Chang, 2005; Yavuzer, 2023).

Alan yazında yer alan çalışmalar incelendiğinde çocukların resmettiği figürlerin çoğunlukla bildiği şeyleri çizdiğini ortaya koymuştur (Walker vd., 2003). Buradan hareketle çocukların deneyimlediği şeyleri çizimlerine yansıttığı söylenebilir (Ahmad, 2018). Çocukların bilinçaltında ve bilinç öncesi düzeyde yer alan şemalarına ait görüntülerin kâğıda aktarılmasında ortak bir dil niteliği taşıyan bazı semboller vardır. Bu semboller ve çocukların duygu ve düşünceleri arasında ilişki analiz edilerek anlamlandırmak mümkündür (Şenol, 2014). Dolayısıyla insanlar resimleri düşüncelerini, algılarını ve deneyimlerini görünür kılabilen projektif bir araç olarak kullanırlar (Restoy vd., 2022). Resimler, çizerin ve analizcinin bakış açısını yansıtan ruhun temsili yapılar olarak değerlendirilebilir. Çizimi yapan çocuk için içsel bir temsil olarak yansıtılan resim, çizimi inceleyen uzman için bu eser üzerinden dışsal bir temsili algılar (Martinet vd., 2021). Her iki perspektifin temsiliyeti ne kadar benzerse, çocukların dünyasının çocuk çizimleri aracılığıyla anlaşılabilirliğine o kadar yaklaşabiliriz (Restoy vd., 2022). Ancak çocuk resimleri analizinde yapılan temsillerin ve imajların projektif olarak bir fikir vermesi için insanlarda çizim davranışının gelişimini dikkate almak önemlidir.

2.6.1. Çocuk Resimlerinin Gelişim Basamakları

Çocuğun büyümesine paralel bir şekilde tüm gelişim alanlarında da belirgin bir değişim dikkatimizi çeker. İlk yıllarda çocuğun gelişigüzel kâğıt üzerine çizdiği karalamalar zamanla gelişerek ergenlik dönemine kadar gelişimini sürdürür (Yavuzer, 2023). Resimsel ifade, üç ontojenik seviyenin etkileşimi ile gerçekleşir. Motor koordinasyonunun gelişimi birincil aşamayı oluşturur. İkinci olarak, dikkat seviyelerinin artması ve algısal becerilerdeki gelişim süreci öne çıkar. Son olarak çocuk nesnelere sembolik anlamını kavrar ve zihninde görsel bir repertuar oluşur bunun sonucunda resimsel ifadeler ortaya çıkar. (Toomela, 2002 akt. Restoy vd., 2022). Buradan çıkarılabilecek en genel yargı şudur: Çocuklar büyüdükçe resimleri daha ayrıntılı, daha oranlı ve gerçekçi hale gelir (Yavuzer, 2023).

Çocukların resimlerindeki gelişim evrelerini beş düzeyde ele almak mümkündür:

- Karalama Dönemi (2-4 Yaş)
- Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş)
- Şematik Dönem (7-9 Yaş)
- Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9-12 Yaş)
- Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 Yaş)

Karalama Evresi (2-4 Yaş)

Karalama büyümenin ilk ve önemli bir adımudur. Normal gelişim gösteren bir çocuk genelde kendiliğinden gelişigüzel çizgiler ve karalamalar yapar. Bu karalamalarda herhangi bir düzen ya da sınırlılık, mekân kavramı söz konusu olmaksızın yüzeyin her yerini kaplar şeklindedir (Artut, 2004).

İki yaş (Karalamaları) çizgileri (Kellogg)

İki yaş (Karalamaları) çizgileri (Gaskell ve Hurwitz).

Zaman içerisinde çocukların yaptıkları karalamaları çevrelerindeki nesnelere benzettiği görülebilir. Çocuk bundan sonra çizgilerin bir rastlantı sonucu değil artık nesnelere benzeyebileceğini kavrar. Bu süreçte çocuğun çizgilerinin gelişmesi için sürekli tekrarlar ve yeni girişimler gereklidir. Ancak bu evrede çevre tutumu, örnek olan bireylerin olmaması veya uyaran eksikliği nedeniyle gerekli sağlıklı ortam sunulamamışsa resim konusundaki başarıma isteğinde azalma görülmektedir. Bu koşullar resme başlangıç adımları ve gelişimi için çok önemli itici güç kaynaklarıdır (Yavuzer, 2023).

Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş)

Karalama evresinden şema öncesi döneme geçiş döneminde dairenin içine yapılan bazı ayrıntılarla basit yüz şekilleri, iribaş kafalar çizilmeye başlanır. 4 yaşta kafadan çıkan uzun ince çizgilerle kafadan bacaklı çöp adam figürleri çizilir (Gardner, 1980). Şema öncesi dönemde çocuk tanımlayabileceği nesnelere çizmek ister. Çizilen figürlerin oranları gerçek dışıdır; perspektife dikkat edilmek sizin yansıtılmak istenen şey çizilir. Bu dönemde çocuklar genellikle çizdikleri figürleri göstermek ve açıklamak arzusundadırlar. Bu dönemde resimlerde saydamlık (röntgen resim) görülmektedir (Yavuzer, 2023).

Şematik Dönem (7-9 Yaş)

Şematik dönemde insan figürleri çok daha detaylı çizilmektedir. Resimlerde yalnız baş, gövde, kollar ve bacaklar çizilmez artık göz, burun, ağız gibi organlar da çizimlere eklenir. Mekân çizimlerinde yer alan ağaç, ev, araba, insan vb. figürler birbirinden ayrı düşünülmez aralarında bir anlamsal ilişki kurulur (Köseoğlu, 2023). Resimlerde yer çizgisi farkındalığının oluşmasıyla figürler belli bir zemine oturtularak çizilir. Bu dönemde çocuk, resimlerinde benmerkezcilikten uzak olarak sadece kendisi ve kendisiyle ilişkilendirdiği şeyleri çizmez; başkalarının birbiriyle olan mantıksal ilişkilerini de resmeder (Köseoğlu, 2023; Kutluer, 2019; Yavuzer, 2023).

Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9-12 Yaş)

Bu dönemde çocuk toplumda yeri olduğunun farkında olarak resimlerine yansıtır. Önceki dönem çizimlerine göre daha ayrıntılı çizgiler ve daha gerçeklik kaygısı taşıdığı söylenebilir. Bu evrede çocuk ayrıntıya ilgi duyar ancak giderek resimleri göstermekten çekinir, onları açıklama eğilimi azalır. Bu dönemdeki çocukların en büyük ihtiyaçlarından biri kendi kişiliklerini bulmaları, akran grupları içerisinde ilişkiler kurabilmeleridir (Kutluer, 2019; Yavuzer, 2023).

Görünürde Doğalcılık Dönemi (Mantık Dönemi) (12-14 Yaş)

Ergenlik döneminin başlangıcına tekabül eden yaşlardır. Ergen olan çocuk, çevrelerindeki objelerin ayrıntılarını, oranlarını, boyutlarını, derinliklerini çizimlerine yansıtmaya gayret gösterir. Bu dönemde cinsel gelişim özelliklerinden dolayı resme yansıdığı gözlenebilir (Yavuzer, 2023).

2.7. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ‘riskli oyunlar’ konusu kapsamında önceden yapılmış Türkiye’deki ve Türkiye dışındaki araştırmalar bulunmaktadır.

2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Akşin ve Tunçeli (2015) 48-60 aylık çocukların tehlike kavramıyla ilgili algı ve görüşlerini belirlemek üzere Marmara Üniversitesi Prof. Dr. Ayla Oktay Uygulama Birimi’ne devam etmekte olan 21 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmış ve sonrasında çocuklardan resim yapmaları ve yaptıkları görseli ifade etmelerini istemiştir. Çocukların ‘tehlike’ kavramına dair algılarının; kaymak, düşmek, üzerine bir şeyin devrilmesi, yangın gibi

hem fiziksel tehlikeler hem de çevresel tehlikeler çerçevesinde şekillendiği ve çizimlerinde bu yönde tasvir ettikleri belirlenmiştir.

Cevher-Kalburan'ın (2014) 'Erken Çocukluk Döneminde Riskli Oyun' adlı araştırma makalesinde, risk ve riskli oyun kavramlarını tanımlayan, erken çocukluk yıllarında riskli oyunun özelliklerini ve riskli oyun fırsatlarını etkileyen faktörleri açıklayan araştırmaları incelenerek genel bir çerçeve sunulmuştur.

Cevher-Kalburan ve İvrendi (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, ebeveynlik tutumlarının ve demografik özelliklerin çocukların riskli oyunları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma Denizli ilindeki bağımsız devlet anaokullarına devam eden 4-6 yaş toplam 890 çocuk ve ebeveyni ile gerçekleşmiştir. Araştırmanın verileri; görüşme formu ve Demir-Karabulut (2007) tarafından yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilen 'Ebeveyn Tutum Ölçeği' aracılığı ile elde edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, ebeveynlik stilleri ve cinsiyet, öğrenim durumu ve çocuk sayısının ebeveynlerin çocukların riskli oyunları hakkındaki görüşlerini ve tutumlarını önemli ölçüde etkilediği bulunmuştur. Otoriter ve izin verici ebeveynlik stilleri, ebeveynlerin riskli oyunlara karşı algı ve tutumlarını anlamlı derece etkilerken izin verici ve demokratik ebeveynlik stilleri ise ebeveynlerin çocukların riskli oyunlarının faydaları ile ilgili görüşlerini etkilemektedir.

Güler ve Demir'in (2016) yapmış oldukları çalışmada 2015-2016 eğitim öğretim yılı içerisinde Ankara'da görev yapan 25 okul öncesi öğretmeniyle görüşmeler yapılmış ve çocukların riskli oyun esnasında sergiledikleri risk içeren davranışlar incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin risk ve tehlike kavramını eş anlamlı olarak kullandıkları çocukların riskli davranışlarını kontrol ederek sınırlandırdıkları gözlenmiştir. Öğretmenlerin psikomotor gelişime faydalı olarak gördüğü riskli davranışlar (belirli bir yüksekliğe tırmanma, hızlı bir şekilde sallanma, hızlı bir şekilde koşma, ip ve halat gibi aletlerin kullanımı gibi) olumlu karşılanırken öğretmenlerin bir kısmının (ateş gibi unsurların yanında bulunma, tek başına araştırma yapmaya gitme ve boğuşma dövüş gibi oyunlar oynama) uygun bulmadıkları saptanmıştır.

Türkiye'de yapılmış bir diğer çalışma Ünüvar ve Kanyılmaz'ın (2017) Burdur il merkezinde okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynlerle görüşmeler yapılmış, çocukların oyunları gözlemlenerek riskli durumlar belirlenmiştir. Sandseter'in (2007) riskli oyun kategorileri olan; büyük yüksekliklerde oynama, oyunlarında yüksek hıza ulaşma, tehlikeli aletlerle oynama,

tehlikeli doğal unsurların yanında olma, itiş kakış oyunları ve gözden uzaklaşmayı içeren etkinliklerine izin verip vermedikleri sorulmuştur ve bunun sonucunda ‘4-6 Yaş Çocukları İçin Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği’ geliştirilerek geçerlik güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Banko ve diğerleri (2018) Ankara/Çankaya’da bulunan 14 açık hava oyun alanını ‘Oyun Derecelendirme Ölçeği’ ve yapılandırılmamış gözlem tekniği ile inceleyerek veri toplamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre incelenen oyun alanlarının riskli oyuna fırsat tanıyan elverişli alanlar olmadığı gözlenmiştir. Bu çalışmayla; açık hava oyun alanlarının donanımsal olarak güçlendirilmesi ve işlevsel hale getirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Oyun alanlarının tümünün riskli oyun sağlayıcılığı bakımından kısıtlı olduğu, hatta oyun alanlarındaki ekipmanların onarıma ihtiyaç duyduğu ve bu yüzden tehlike arz ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Elmallı’nın (2021) yüksek lisans tezi kapsamında ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynlerinin riskli oyunlara izin verme düzeyleri ile çocukların sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma; İstanbul/Sultangazi’de bulunan devlete bağlı bağımsız anaokulları ve ilkokula bağlı anasınıflarında okul öncesinde öğrenim gören 48-66 aylık normal gelişim gösteren 253 okul öncesi dönem çocuğu ve çocukların ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak; Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği ve Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeğinin iki alt ölçeği olan Sosyal Beceri Ölçeği ve Problem Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; annelerin riskli oyunlara izin verme düzeyinin babalara oranla daha yüksek düzeyde olduğu, ebeveynlerin eğitim düzeyinin riskli oyunlara izin vermeleriyle doğru orantılı olduğu araştırmanın bulgularındandır. Çocukların sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme düzeylerini etkilediği ve ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme düzeyleri ile sosyal beceri arasında pozitif, problem davranış ile arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çevirme (2022a) tarafından yapılan yüksek lisans tez çalışmasında annelerin riskli oyuna izin verme düzeyleri ile çocukların öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubu Karabük il merkezinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı anaokullarına devam eden toplam 318 anne oluşturmuştur. Çalışmada ‘Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği’ ve ‘4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-düzenleme Becerileri Ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırma sonucunda annelerin riskli oyuna izin verme

düzeyleriyle öz düzenleme becerisi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, annelerinin riskli oyuna izin verme düzeylerinin çocukların öz-düzenleme becerilerini yordadığı belirlenmiştir.

Deniz (2023) 'Riskli Oyunun Türkiye ve Almanya'daki Doğa Temelli Anaokullarında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi' başlıklı doktora tezi kapsamında Türkiye'den 14 ebeveyn, 4 eğitimci ve 38 çocuk; Almanya'dan 11 ebeveyn, 3 eğitimci ve 20 çocuk ile çalışmış ve görüşme, katılımcı ve doğrudan gözlem, belgeler ve görsel materyaller ile veriler toplanmıştır. Almanya'nın oyun ortamlarında riskli oyun olanaklarının, ülkemizdeki oyun alanlarındaki riskli oyun olanaklarıyla kıyaslandığında daha fazla olduğu, bununla birlikte Alman çocukların daha sık ve daha çeşitli riskli oyunlar oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yüksek hızda oyun ve büyük yüksekliklerde oyun türlerinin her iki ülkede de en sık oynanan riskli oyunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukların riskli oyunlarının ortamın olanaklarından, yetişkinlerin tutumundan ve serbest oyuna ayrılan süreden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Stephenson (2003) okul öncesi kurumlarında 4 yaşındaki çocuklar için uygun olabilecek fiziksel zorluklar ve alınan güvenlik tedbirleri kapsamında yapılan çalışmalarını incelemiştir. Sonrasında çocukların kendi sınırlarını keşfetme ihtiyacını kısıtlamanın çocukta oluşturabileceği etkileri araştırmış ve çocukların 'daha önceden yapılmamış olanı denemek' yükseklik veya hız nedeniyle kontrolün sınırında hissetmek ve korkunun üstesinden gelmek' gibi fiziksel zorlukları tercih ettiğini ortaya koymuştur. Bunun yanında; riskli oyun türlerine; kaydırdan kayma, sallanma, tırmanma ve bisiklet sürme gibi de eklemiştir. Ayrıca, çocuklara serbest materyaller (lastikler, tahtalar, merdivenler, kutular vb.) verildiğinde ve çocuklara bu materyalleri özgürce kullanma fırsatı verildiğinde kendi sınırlarını test etmelerine olanak buldukları gözlemlenmiştir.

Sandseter (2007) Norveç'te bulunan iki anaokulundan 38 çocuk ile çalışarak onları nitel gözlemler aracılığıyla incelemiştir. Edinilen bulgular doğrultusunda riskli oyunları 6 kategoriye ayırmıştır. Bunlar; 1) Büyük yüksekliklerde oyun, 2) Yüksek hızda oyun, 3) Zararlı aletlerle oyun, 4) Tehlikeli unsurların yakınında oyun, 5) Kaba ve sert oyun, ve 6) Çocukların 'kaybolabileceği' / kaybolabileceği oyun şeklindedir. Analiz edilen kategorilerin güvenilirliği, tecrübeli bir okul öncesi öğretmeni tarafından yapılan ikinci bir görüş ile test edilmiştir. Bu çalışmayla ilk defa riskli oyun kavramı kategorilere ayrılmış olmuştur.

Sandseter (2009) bir diğer çalışmasında Gibson'ın (1979) 'Olanaklar Teorisi' ve Heft (1998) ve Kytta (2004) tarafından genişletilmiş olan bu teoriyi temel alarak Norveç'te iki farklı okul öncesi eğitim kurumunu değerlendirmiştir. Bunlardan biri sıradan oyun alanına sahip normal bir okul öncesi kurumuyken diğeri doğa temelli bir açık hava okuludur. İki farklı okulda yapılan riskli oyun gözlemleri ve çocuklarla yapılan riskli oyuna dair kısıtlamalar ile ilgili görüşmeler yapıldı. Bulgulara göre, her iki oyun ortamının da zengin riskli oyun fırsatları sunduğunu ancak doğa temelli olan kurumun daha yüksek risk derecesi sunan ortamları bulunduğu ve personel tarafından riskli oyunlara verilen izin çocukların bu ortamlardaki olanakları iyi değerlendirmesi için önemli bir faktör olduğunu göstermiştir.

Kleppe ve diğerleri (2017) riskli oyunlarla ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla 4 yaş ve üzeri çocuklarla gerçekleştirildiğini, bundan dolayı çalışmada 1-3 yaş arası çocuklarla çalışmayı tercih ettiğini belirtmiştir. Toplamda 53 çocukla (28 erkek ve 25 kız) gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları olarak gözlem, haritalama ve video kayıtları kullanılarak tüm gruplar gün boyunca yaklaşık 7 saat gözlemlenmiştir. Bir yaşındaki çocuklar ek olarak 4 gün boyunca gözlemlenmiştir. Çalışma sonucunda literatürdeki mevcut riskli oyun tanımının ve özelliklerinin, iki ve üç yaşındaki çocuklar için uygun ve geçerli olduğunu ancak bir yaşındaki çocuklar için mevcut tanımların yeterli ve elverişli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığında çocukların yaşlarına ve gelişim seviyelerine uygun olacak şekilde riskli oyun kavramının yeniden değerlendirilmesi gerektiği saptanmıştır.

Lavrysen ve diğerleri (2017) 'Riskli' projesi ismindeki bir proje ile okul ortamında uygulanan riskli oyun etkinliklerinin 3-8 yaş arasındaki küçük çocuklarda risk algısı ve risk yeterliliğini nasıl etkilediğini bulmak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Çalışmaya okul öncesi ve ilkokul grubundan çeşitli veriler hariç tutulduktan sonra 76 çocuk katılmıştır. Bu çocuklardan deney grubunda 40 çocuk (18 erkek, 22 kız) kontrol grubunda ise 36 çocuk (21 erkek, 15 kız) ile çalışılmıştır. Deney grubundaki çocuklar, 3 ay boyunca haftada iki kez belirlenen riskli oyun etkinliklerine katılırken kontrol grubu ise normal eğitim müfredatına devam etmiştir. Araştırma bulgularına göre, okul ortamında sunulan yoğun riskli oyun etkinliklerine katılan çocukların, bu etkinliklere katılmayanlara göre risk algısı ve yeterliliği arasında fark olduğu saptanırken riskli oyun müfredatının risk algısı ve yeterliliğini geliştirmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Sandseter ve diğerlerinin (2021) çalışmasında 2017-2020 yılları arasında yürütülen proje ile, Norveç'te bulunan üç erken çocukluk eğitimi ve bakım merkezine devam eden

çocuklarla çalışılmıştır. Riskli oyunların iç ve dış mekânlarda gerçekleşme şeklini belirlemek üzere serbest oyun sırasında sistematik ve rastgele video gözlemleri yapılmıştır. Çocuklar serbest zamanda özgür bırakılmış ve ne yapacaklarına, nerede olacaklarına ve kiminle etkileşimde bulunacakları gibi konularda herhangi bir sınırlandırma yapılmamıştır. Çocuklar, her gözlemden iç ve dış mekânlarda iki dakikalık zaman aralıklarıyla videoya kaydedilmiştir. Sonuç olarak; iç mekâna göre açık havada daha fazla riskli oyun sergilendiği gözlemlenmiştir. Çocukların cinsiyetleriyle riskli oyun oynamaları konusunda anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırma bulgularında edinilen sonuçlara göre serbest oyun zamanı süresince çocukların yaptıkları faaliyetlerin %10.3'ünü riskli oyunlar oluşturmuş olsa da 4 çocuk hariç 80 çocuğun hemen hemen tümü bir noktada riskli oyuna katılmıştır.

Waddington ve Pearson (2021) riskli oyun esnasında çıkabilecek engelleri ya da kolaylaştırıcıların neler olduğunu tespit ederek fiziksel aktivite düzeylerini artırmayı hedeflediği bir çalışma yapmıştır. Kanada'da okul öncesi yaş grubunda çocukları olan ebeveynlerin riskli oyunlara bakış açılarını yarı yapılandırılmış görüşmelerle tanımlayıcı bir çalışma uygulanmıştır. Araştırma sonucunda riskli oyuna engellerin; yaralanma korkusu, ortam, engelleyici dil kullanımı ve ebeveynlik tarzı olarak belirlenirken kolaylaştırıcılar ise bilişsel ve motor gelişime, özerklik ve özgüvene katkıları ve ebeveynlerin kendi akranlarının etkisi olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeline, araştırmanın çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine ve verilerin analizine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ebeveynlerin riskli oyunlara dair bakış açılarını, tutumlarını belirlemek ve çocukların riskli oyunlara dair algılarını belirlemek üzere nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma araştırma deseni ile dizayn edilmiştir. Karma araştırmalar, araştırmacının araştırma problemlerini anlamak için hem nicel hem de nitel veriler topladığı ve iki veri setini birbiriyle bütünleştirdiği ve daha sonra bu iki veri setini bütünleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlar çıkardığı, sağlık, sosyal ve davranış bilimleri alanında kullanılan bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2017). Erken çocukluk dönemindeki ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme durumları ile çocukların riskli oyun algılarının ilişkisini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, ölçek ve görüşme gibi veri toplama yöntemleri kullanılarak oluşturulan bir modeldir (Ocak vd., 2019) İlişkisel tarama modelinde; birden fazla değişkenin birbirleriyle olan ilişkileri ve değişkenler arası değişimlerin varlığı incelenir (Büyüköztürk vd., 2023)

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırma Şanlıurfa ilindeki anaokuluna devam eden 60-71 aylık çocuklar ve ebeveynleri ile gerçekleşmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde basit seçkisiz örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi, her bir örnekleme birimine eşit seçilme ihtimalinin verildiği seçilenlerin örnekleme alındığı yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2023). Araştırmada etik ilkeler doğrultusunda katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış; çocuklar Ç1, Ç2, ...; anneler A1, A2, ...; babalar ise B1, B2, ... şeklinde kodlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Ebeveynlerin riskli oyunlara dair algılarını belirlemek üzere 'Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği' ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış olup aynı zamanda çocukların riskli oyunlara yönelik algılarını ölçmek amacıyla görüşmeler yapılarak ve riskli oyuna dair resim çizmeleri istenmiştir. Katılımcılara riskli oyun kavramına ilişkin herhangi bir bilgilendirme çalışması ya da örnek verme, somutlaştırma çalışmaları yapılmamıştır. Bu durumun temel sebebi, araştırmacının vereceği örneklerle katılımcıların algılarının yönlendirmesini önlemek,

katılımcıların cevaplarının doğal ve özgün biçimde ortaya konmasını sağlamak ve araştırmanın iç geçerliği ile güvenilirliğini desteklemektir. Verilerin toplanması esnasında yalnızca, soruların anlaşılmasını kolaylaştırmaya yönelik sınırlı ipuçları sunulmuştur. Ayrıca, kullanılan veri toplama araçlarının tüm katılımcılar için eşdeğer biçimde uygulanabilmesini sağlayabilmek amacıyla, çalışmaya tanı almış özel gereksinimi bulunan çocuklar örneklem grubuna dahil edilmemiştir.

3.3.1. Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği

Riskli oyunlara izin verme ölçeği Kanyılmaz, (2016) tarafından yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilmiş olup 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; Çok Riskli Yüksekliklerde Oyun, Tehlikeli Aletlerle Oyun, Az Riskli Yüksekliklerde Oyun, Tehlikeli Doğal Unsurlara Yakın Oyun olarak geliştirilmiştir. 21 maddeden oluşan ölçekte toplam puan alınmaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması riskli oyuna daha çok izin verildiğini, düşük puan alınması ise riskli oyuna daha az izin verildiğini göstermektedir. Bu ölçekle ebeveynlerin riskli oyuna izin verme ya da vermeme durumlarının ortaya konulması amaçlanmıştır (Ünüvar & Kanyılmaz, 2017).

3.3.2. Görüşme Tekniği

Ebeveynlerle yapılacak mülakat için araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan ‘Yarı Yapılandırılmış Veli Görüşme Formu (EK-4)’ ile çocuklarla yapılan görüşme için ‘Çocuk Görüşme Formu (EK-5)’ ile veriler toplanmıştır. Görüşme; bireylerin duygu ve düşüncelerini ifade edebilmeleri için iyi bir yoldur. Araştırmacı, var olan niyetleri, duyguları ve düşünceleri görüşme sırasında netleştirebilir. Ayrıca geçmişe yönelik bilgi toplamanın etkili bir yoludur (Şahan vd., 2021).

3.3.3. Çocuk Resimleri

Bu çalışmada çocukların riskli oyun algılarını, bakış açılarını ve riskli oyunu nasıl tanımladıklarını belirlemek üzere çocukların yaptığı çizimlerden faydalanılmıştır. Çünkü çocuk çizimleri, çocuğu yakından tanımamıza, anlamamıza olanak sağlar (Köseoğlu, 2023). Bireyi tanıma teknikleri içerisinde projektif bir araç olarak çocuk resimleri önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk resimleri, kendine özgüdür ve sansüresüzce çocuğun kendini ifade etmesine fırsat tanır. Bu sayede çocuğun dünyası hakkında yalın, sansüresüz ve saydam bir görüntünün uzmanlar tarafından yorumlanabilmesine imkân verir. Farklı veri kaynakları ile zenginleştirildiğinde çocuk resimleri derinlemesine analizi ve değerlendirme yapmayı mümkün kılmaktadır (Köseoğlu, 2023).

3.4. Verilerin Toplanması

Riskli oyunlara yönelik ebeveynlerden ‘Yarı yapılandırılmış Veli Görüşme Formu’ ve ‘Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeği’ aracılığıyla veriler toplanmıştır. Sonrasında çocukların kendini rahat ifade edebileceği bir ortamda riskli oyunları algılayış şekilleri ile ilgili sorular yöneltilmiş aynı zamanda riskli oyunu tanımlama ve algılamalarını yansıtan resimler çizmeleri istenmiştir. Çocuklarla yapılan çalışmalardan önce ailelerden çocuklarının çalışmaya katılmasına izin verip vermediklerini bildiren onam formu alınmıştır. Çocukların çizimleri için bir adet beyaz A4 kâğıdı ve kullanım yönünden kolaylığı nedeniyle kuru boya verilmiştir. Çocukların çizimlerine akranları ya da yetişkinler tarafından müdahale edilmemesi açısından sakın bir ortamda verilerin toplanmasına dikkat edilmiştir.

3.5. Verilerin Çözülmesi

Çalışmada hem nicel hem de nitel veriler toplandıktan, verilerin analizinde karma yöntem analizi kullanılmıştır. Nicel veriler ‘Ebeveynlerin Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği’ kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 26.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizde öncelikle eksik veriler, uç değerler ve normallik varsayımı incelenerek veri dağılımının normal kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu belirlenmiştir.

Katılımcılara ait demografik özellikler frekans ve yüzde dağılımlarıyla; riskli oyuna izin verme ölçeğine ilişkin puanlar ise ortalama, standart sapma ve cronbach’s alpha (α) değerleriyle betimlenmiştir. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı $\alpha = .95$ olarak bulunmuştur. Ebeveynlerin riskli oyuna izin verme düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla; cinsiyet değişkeni için bağımsız örneklem t-testi, yaş grubu ve eğitim durumu için Kruskal-Wallis H testi, yaşanan ilçe için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Ayrıca, çocuk sayısı ve çocuğun yaşı ile riskli oyuna izin verme puanları arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Nitel veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve çocukların çizdiği resimler aracılığıyla toplanmıştır. Toplanan verilerin analizi için elde edilen veriler benzer tema ve kategorilere ayrılarak derinlemesine analiz edilmiştir. Çocukların yapmış olduğu çizimler benzer kategorilere ayrılmış, ebeveynlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler ortak temalar halinde sınıflandırılmıştır. Literatür ışığında temalara ayrılan veriler içerik analizi yöntemiyle derinlemesine incelenerek, tartışılmıştır. İçerik analizi; verilerin kodlanması, sistematik bir biçimde kategorilere ayrılması ve temaların yorumlanmasını ifade etmektedir (Alanka, 2024).

4. BULGULAR

Çalışmanın amacı ebeveynlerin ve çocukların riskli oyuna yönelik duygu, düşünce ve algılayış biçimlerini ortaya koymaktır. Bu bölümde çocukların ve ebeveynlerin algılarını ortaya koymayı amaçlayan veri toplama yöntemlerinden edinilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Nicel Bulgular

Bu bölümde ebeveynlere uygulanan ‘ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme ölçeği’ ve edinilen demografik özelliklerle ilişkisini ortaya koyan bulgular yer almaktadır.

4.1.1. Katılımcı Çocukların Demografik Özellikleri

Araştırmada çocukların riskli oyun algılarını belirleyebilmek amacıyla çocuklarla bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiş ve çocukların riskli oyun algılarını yansıttıkları çizimler analiz edilmiştir. Çalışmaya toplam 60 çocuk katılmış olup cinsiyet dağılımları eşittir (%50 kız, %50 erkek). Tablo 4.1.1’de gösterdiği üzere çocuk katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde 4 yaşa göre 5 ve 6 yaşındaki katılımcıların sayıca daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.1. Katılımcı Çocukların Demografik Özellikleri

	Alt Kategoriler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	30	50
	Erkek	30	50
Yaş Grubu	4 Yaş	5	8.33
	5 Yaş	25	41.67
	6 Yaş	35	50
Toplam		60	100

4.1.2. Katılımcı Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

Araştırmada ebeveynlerin riskli oyuna yönelik algılarını daha kapsamlı değerlendirebilmek amacıyla ebeveynlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler ve riskli oyuna izin verme ölçeği uygulanmıştır. Ebeveynlerin riskli oyuna izin verme ölçeği 204 veliye uygulanmış olup geçerlilik ve güvenilirlik standartlarına uygunluğu değerlendirilerek, nihayetinde 200 katılımcının verileri analize dahil edilmiştir. Bu katılımcılar arasından ise amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan 25 ebeveyn yarı yapılandırılmış görüşmelere de katılmıştır. Katılımcılara ait demografik bilgilerin yer aldığı Tablo 4.1.2’ye göre çalışmaya katılan ebeveynlerin 134’ü anneleri, 66’sı babaları oluşturmaktadır.

Tablo 4.1.2. Katılımcı ebeveynlerin demografik özelliklerine ilişkin betimsel istatistikler

		n	%
Cinsiyet	Anne	134	67.0%
	Baba	66	33.0%
Yaş Grubu	25 ve daha az	17	8.5%
	25-35	93	46.5%
	35-45	68	34.0%
	45-55	22	11.0%
Yaşadığınız İlçe	Haliliye	54	27.0%
	Eyyübiye	100	50.0%
	Karaköprü	46	23.0%
Eğitim Durumu	Okur yazar değil	13	6.5%
	Okur yazar	12	6.0%
	İlköğretim	47	23.5%
	Ortaöğretim	57	28.5%
	Ön lisans/ lisans	31	15.5%
	Yükseköğretim	40	20.0%
Meslek	Eğitim ve sağlık hizmetleri	29	14.5%
	Ticaret ve serbest meslekler	33	16.5%
	Kamu ve büro hizmetleri	6	3.0%
	Profesyonel ve akademik meslekler	6	3.0%
	Teknik, hizmet ve sanayi işçileri	10	5.0%
	Ev hanımı	116	58.0%
Aylık Gelir Düzeyi	Düşük gelir	115	57.5%
	Orta gelir	41	20.5%
	Yüksek gelir	44	22.0%
Çocuğun Bakımıyla İlgilenen Kişi	Anne	184	92.0%
	Baba	34	17.0%
	Büyükanne	20	10.0%
	Bakıcı	6	3.0%
	Teyze	4	2.0%
	Hala	1	0.5%

Bu veriler, katılımcıların büyük çoğunluğunun annelerden oluştuğunu (%67) annelerin yarısından fazlasının ev hanımı (%58) ve düşük gelirli (%57.5) olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğu 25-45 yaş aralığında olup (%80.5) yarısı Eyyübiye ilçesinde ikamet etmektedir. Eğitim düzeyi açısından bakıldığında, ağırlıklı olarak ortaöğretim ve ilköğretim seviyesindedir (%52) yükseköğretim mezunları ise yüzde 20 oranında yer almaktadır. Mesleki

dağılım incelendiğinde, ev hanımlarının açık ara çoğunlukta olduğu, profesyonel ve akademik mesleklere sahip ebeveyn sayısının ise oldukça düşük payda kaldığı görülmektedir. Ayrıca hane içindeki çocuk bakımında ağırlıklı sorumluluğun anneye ait olduğu tespit edilmiştir (%92).

4.1.3. Ebeveynlerin Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeğine Ait Bulgular

Bu bölümde ebeveynlere uygulanan riskli oyuna izin verme ölçeği ve alt boyutlarıyla ebeveynlere ait demografik veriler arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bulgulara yer verilmiştir. Riskli oyunlara izin verme ölçeği ve alt boyutları ile anne ve babalar arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla bağımsız örnekler t-testi, ebeveynlerin yaş grupları arasındaki farklılıkların tespit edilmesi amacıyla Kruskal-Wallis H testi; yaşanan ilçeye göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA), anne babaların eğitim durumu ile arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi ve son olarak çocuk sayısı ve çocuğun yaşı ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 4.1.3. Riskli oyuna izin verme ölçeği ve alt boyutları ile anne baba arasındaki farklılığın analizi

	Ebeveyn	n	\bar{x}	SS	t	p
Çok Riskli Yüksekliklerde Oyun	Anne	134	16.26	7.73	1.039	0.300
	Baba	66	17.52	8.61		
Tehlikeli Aletlerle Oyun	Anne	134	11.06	5.29	0.566	0.572
	Baba	66	10.61	5.41		
Az Riskli Yüksekliklerde Oyun	Anne	134	8.75	3.87	2.609	0.010
	Baba	66	10.26	3,81		
Tehlikeli Doğal Unsurlara Yakın Oyun	Anne	134	4.70	2.00	0.691	0.490
	Baba	66	4.50	1.82		
Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeği	Anne	134	40.77	16.32	0.854	0.394
	Baba	66	42.88	16.68		

Independent Sample t testi; $p < 0.05$

Tablo 4.1.3'te yer alan bulgulara göre anne ve babalar arasında riskli oyuna izin verme konusunda genel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır; yalnızca 'az riskli yüksekliklerde oyun' boyutunda babalar annelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı şekilde ($p=0.010$) daha yüksek puan almıştır. Diğer tüm boyutlarda (çok riskli yüksekliklerde oyun, tehlikeli aletlerle oyun, tehlikeli doğal unsurlara yakın oyun ve toplam riskli oyuna izin verme ölçeği) anne ve babaların puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > 0.05$). Bu sonuçlar, ebeveynlerin cinsiyetine bağlı olarak riskli oyunlara izin verme yaklaşımlarının büyük ölçüde benzer olduğunu ancak babaların özellikle daha düşük riskli yüksekliklerde çocuklara daha fazla özgürlük tanıdığını göstermektedir.

Tablo 4.1.4. Riskli oyuna izin verme ölçeği ve alt boyutları ile ebeveynlerin yaş grubu arasındaki farklılığın analizi

	Yaş Grubu	n	\bar{x}	SS	Medyan	Alt	Üst	H	p	Fark
Çok Riskli Yüksekliklerde Oyun	(1) 25 ve daha az	17	11.88	3.85	9	9	21	8.505	0.037	1<3
	(2) 25-35	93	16.80	8.44	14	9	45			
	(3) 35-45	68	17.49	7.84	15.5	9	36			
	(4) 45-55	22	17.36	8.38	15.5	9	40			
Tehlikeli Aletlerle Oyun	(1) 25 ve daha az	17	7.82	2.67	6	6	13	7.695	0.053	
	(2) 25-35	93	11.09	5.53	9	6	28			
	(3) 35-45	68	11.63	5.59	10	6	25			
	(4) 45-55	22	10.32	4.45	9.5	6	21			
Az Riskli Yüksekliklerde Oyun	(1) 25 ve daha az	17	7.47	4.33	7	3	15	8.273	0.041	1<3
	(2) 25-35	93	8.82	3.78	9	3	15			
	(3) 35-45	68	9.96	3.81	11	3	15			
	(4) 45-55	22	10.23	3.90	11	3	15			
Tehlikeli Doğal Unsurlara Yakın Oyun	(1) 25 ve daha az	17	3.88	1.36	3	3	7	4.740	0.192	
	(2) 25-35	93	4.52	1.86	4	3	11			
	(3) 35-45	68	4.82	2.05	4	3	11			
	(4) 45-55	22	5.14	2.14	5	3	9			
Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeği	(1) 25 ve daha az	17	31.06	9.92	31	21	48	9.904	0.019	1<3
	(2) 25-35	93	41.22	17.48	37	21	94			
	(3) 35-45	68	43.90	16.21	42	21	83			
	(4) 45-55	22	43.05	14.01	40.5	21	72			

Kruskal Wallis H Testi; $p<0.05$

Tablo 4.1.4'te yaş gruplarına göre yapılan analiz verilmiştir. Çok riskli yüksekliklerde oyun, az riskli yüksekliklerde oyun ve riskli oyuna izin verme ölçeği toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Özellikle 25 yaş ve altındaki ebeveynlerin bu konularda daha düşük ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Çok riskli yüksekliklerde oyun puanı 25 yaş ve altında $\bar{x}=11.88$ iken, 35-45 yaş grubunda $\bar{x}=17.49$ 'dur; riskli oyuna izin verme ölçeği toplam puanı da 25 yaş ve altı için $\bar{x}=31.06$ iken, 35-45 yaş grubunda $\bar{x}=43.90$ 'dır. Benzer şekilde, az riskli yüksekliklerde oyun puanı da en düşük 25 yaş ve altında ($\bar{x}=7.47$), en yüksek 35-45 yaş grubunda ($\bar{x}=9.96$) olarak bulunmuştur. Bu farklar istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$) ve en genç ebeveynlerin, özellikle orta yaş grubuna göre riskli oyunlara daha az izin verdiklerini göstermektedir.

Tehlikeli aletlerle ve tehlikeli doğal unsurlarla ilgili oyunlarda yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Sonuç olarak; yaş ilerledikçe ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme eğilimi arttığı, özellikle 35-45 yaş grubundaki ebeveynlerin riskli oyunlara yaklaşımının, 25 yaş ve altı genç ebeveynlere oranla daha esnek olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.1.5. Riskli oyuna izin verme ölçeği ve alt boyutları ile yaşanan ilçe arasındaki farklılığın analizi

	Yaşanılan İlçe	n	\bar{x}	SS	F	p	Fark
Çok Riskli Yüksekliklerde Oyun	(1) Haliliye	54	20.35	8.78	14.129	<0.001	2<1
	(2) Eyyübiye	100	13.93	6.38			2<3
	(3) Karaköprü	46	18.33	8.29			
Tehlikeli Aletlerle Oyun	(1) Haliliye	54	12.83	5.93	8.770	<0.001	2<1
	(2) Eyyübiye	100	9.43	4.77			2<3
	(3) Karaköprü	46	11.87	4.87			
Az Riskli Yüksekliklerde Oyun	(1) Haliliye	54	11.07	3.52	12.974	<0.001	2<1
	(2) Eyyübiye	100	7.99	3.80			2<3
	(3) Karaköprü	46	9.83	3.65			
Tehlikeli Doğal Unsurlara Yakın Oyun	(1) Haliliye	54	5.59	2.29	10.592	<0.001	2<1
	(2) Eyyübiye	100	4.16	1.69			3<1
	(3) Karaköprü	46	4.54	1.57			
Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeği	(1) Haliliye	54	49.85	17.55	16.704	<0.001	2<1
	(2) Eyyübiye	100	35.51	13.67			2<3
	(3) Karaköprü	46	44.57	15.71			

ANOVA Testi; $p<0.05$

Tablo 4.1.5'te görüldüğü üzere yaşanan ilçe değişkenine göre riskli oyuna izin verme ölçeği ve alt boyutlarında anlamlı farklar bulunmuştur ($p<0.001$). Haliliye ilçesinde yaşayan ebeveynlerin tüm boyutlarda ortalama puanları en yüksek bulunmuş; örneğin, riskli oyuna izin verme ölçeği Haliliye'de $\bar{x}=49.85$, Karaköprü'de $\bar{x}=44.57$, Eyyübiye'de ise $\bar{x}=35.51$ 'dir. Benzer şekilde Haliliye'de çok riskli yüksekliklerde oyun ($\bar{x}=20.35$), tehlikeli aletlerle oyun ($\bar{x}=12.83$), az riskli yüksekliklerde oyun ($\bar{x}=11.07$) ve tehlikeli doğal unsurlara yakın oyun ($\bar{x}=5.59$) puanları da diğer ilçelere göre daha yüksektir. Eyyübiye ilçesinde ise bu puanlar tüm alt boyutlarda en düşüktür. Sonuçlar, Haliliye ve Karaköprü'de yaşayan ebeveynlerin, Eyyübiye'de yaşayan ebeveynlere göre çocuklarının riskli oyunlara katılımına daha fazla izin verdiğini göstermektedir. Haliliye ve Karaköprü, Eyyübiye'ye kıyasla riskli oyunlara yaklaşımda daha esnek ve olumlu bir tutum sergilemektedir.

Tablo 4.1.6. Riskli oyuna izin verme ölçeği ve alt boyutları ile eğitim durumu arasındaki farklılığın analizi

	Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	Medyan	Alt	Üst	H	p	Fark
Çok Riskli Yüksekliklerde Oyun	(1) Okur yazar değil	13	12.00	8.51	9	9	40	61.117	<0.001	1<6
	(2) Okur yazar	12	16.08	6.07	14	9	27			1<5
	(3) İlköğretim	47	13.85	4.95	13	9	30			2<5
	(4) Ortaöğretim	57	14.14	5.59	12	9	34			3<5
	(5) Ön lisans/ lisans	31	27.35	7.20	28	14	45			4<5
	(6) Yükseköğretim	40	17.03	8.09	14.5	9	36			6<5

Tehlikeli Aletlerle Oyun	(1) Okur yazar değil	13	7.38	2.40	6	6	13	59.796	<0.001	1<6
	(2) Okur yazar	12	8.67	3.45	7	6	16			1<5
	(3) İlköğretim	47	8.34	3.40	7	6	21			2<5
	(4) Ortaöğretim	57	9.88	4.80	8	6	24			3<5
	(5) Ön lisans/ lisans	31	16.45	5.04	16	6	28			4<5
	(6) Yükseköğretim	40	12.92	5.43	13	6	25			6<5
Az Riskli Yüksekliklerde Oyun	(1) Okur yazar değil	13	5.77	3.75	3	3	13	30.717	<0.001	1<6
	(2) Okur yazar	12	9.00	4.37	10.5	3	15			1<5
	(3) İlköğretim	47	8.87	3.38	9	3	15			2<5
	(4) Ortaöğretim	57	8.70	3.94	9	3	15			3<5
	(5) Ön lisans/ lisans	31	12.29	2.55	13	6	15			4<5
	(6) Yükseköğretim	40	9.30	3.94	11	3	15			6<5
Tehlikeli Doğal Unsurlara Yakın Oyun	(1) Okur yazar değil	13	3.62	1.19	3	3	7	38.794	<0.001	1<6
	(2) Okur yazar	12	4.17	1.47	3.5	3	7			1<5
	(3) İlköğretim	47	4.17	1.69	3	3	9			2<5
	(4) Ortaöğretim	57	4.19	1.68	3	3	11			3<5
	(5) Ön lisans/ lisans	31	6.61	2.03	6	3	10			4<5
	(6) Yükseköğretim	40	4.75	1.85	4.5	3	11			6<5
Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeği	(1) Okur yazar değil	13	28.77	11.92	23	21	62	62.790	<0.001	1<6
	(2) Okur yazar	12	37.92	12.03	37	21	60			1<5
	(3) İlköğretim	47	35.23	10.27	34	21	64			2<5
	(4) Ortaöğretim	57	36.91	12.86	37	21	81			3<5
	(5) Ön lisans/ lisans	31	62.71	12.76	65	34	94			4<5
	(6) Yükseköğretim	40	44.00	17.48	44	21	83			6<5

Kruskal Wallis H Testi; $p < 0.05$

Tablo 4.1.6'da ebeveynlerin riskli oyuna izin verme ölçeği ve alt boyutları ile eğitim durumu arasındaki farklılığa ait bulgular yer almaktadır. Bulgulara göre eğitim düzeyi ve çok riskli yüksekliklerde oyuna izin verme puanları arasında anlamlı farklar bulunmuştur ($p < 0.001$). Özellikle okur yazar olmayanlar ($\bar{x} = 12.00$) ve ilköğretim mezunları ($\bar{x} = 13.85$) bu tür oyunlara en düşük düzeyde izin verirken, ön lisans/lisans mezunlarının ($\bar{x} = 27.35$) ortalamaları belirgin şekilde daha yüksektir. Yükseköğretim mezunları ise ($\bar{x} = 17.03$) diğer çoğu gruptan anlamlı olarak daha yüksek puanlar almıştır.

Tehlikeli aletlerle mücadele edilen oyunlara izin vermede de eğitim grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0.001$). Okur yazar olmayanlar ($\bar{x} = 7.38$) ve ilköğretim mezunları ($\bar{x} = 8.34$) bu tür oyunlara daha sınırlı izin verirken, yine ön lisans/lisans mezunlarının ($\bar{x} = 16.45$) puanları oldukça yüksektir. Yükseköğretim mezunları da ($\bar{x} = 12.92$) diğer eğitim gruplarına göre daha fazla izin vermektedir.

Az riskli yüksekliklerde oyuna izin verme konusunda da gruplar arası anlamlı farklar saptanmıştır ($p<0.001$). Okur yazar olmayanların ortalaması ($\bar{x}=5.77$) en düşükken, ön lisans/lisans mezunlarında bu puanın ($\bar{x}=12.29$) en yüksek seviyeye çıktığı görülmektedir. Yükseköğretim mezunları ($\bar{x}=9.30$) ise orta düzeylerde yer almaktadır.

Tehlikeli doğal unsurlara yakın oyun boyutunda da eğitim seviyesi ile izin verme oranları arasında önemli farklılıklar vardır ($p<0.001$). Okur yazar olmayanlar ($\bar{x}=3.62$) ve okur yazarlık düzeyinde olanlar ($\bar{x}=4.17$) daha düşük puanlar alırken, ön lisans/lisans mezunlarında ($\bar{x}=6.61$) yine belirgin bir yükselme söz konusudur.

Riskli oyuna izin verme ölçeği toplam puanlarında da eğitim düzeyiyle birlikte ciddi bir artış olduğu görülmektedir ($p<0.001$). Okur yazar olmayanlar ($\bar{x}=28.77$) ve ilköğretim mezunları ($\bar{x}=35.23$) en düşük, ön lisans/lisans mezunları ($\bar{x}=62.71$) ise açık ara en yüksek puana sahiptir.

Tablo 4.1.7. Çocuk sayısı, çocuğun yaşı ile riskli oyuna izin verme ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkinin analizi

		1	2	3	4	5	6	7
1- Çocuk Sayısı	r	1						
	p							
2- Çocuğun Yaşı	r	.200**	1					
	p	.005						
3- Çok Riskli Yüksekliklerde Oyun	r	-.221**	-.132	1				
	p	.002	.063					
4- Tehlikeli Aletlerle Oyun	r	-.296**	-.193**	.665**	1			
	p	<.001	.006	<.001				
5- Az Riskli Yüksekliklerde Oyun	r	-.191**	-.095	.652**	.478**	1		
	p	.007	.180	<.001	<.001			
6- Tehlikeli Doğal Unsurlara Yakın Oyun	r	-.237**	-.098	.627**	.559**	.617**	1	
	p	<.001	.169	<.001	<.001	<.001		
7- Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeği	r	-.277**	-.161*	.933**	.829**	.784**	.752**	1
	p	<.001	.023	<.001	<.001	<.001	<.001	

Pearson Korelasyon Testi; $p<0,05$

Riskli oyuna izin verme ölçeği ve alt boyutları ile sahip olunan çocuk sayısı ve çocuğun yaşı arasındaki ilişki Tablo 4.1.7’de yer almaktadır. Yapılan korelasyon analizine göre, çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin hem riskli oyuna izin verme eğilimi hem de riskli oyun türlerinin tamamı için (çok riskli yüksekliklerde, tehlikeli aletlerle, az riskli yüksekliklerde ve tehlikeli doğal unsurlara yakın oyun) izin verme puanlarında anlamlı bir azalma gözlenmiştir ($p<0.001$). Ayrıca, çocuğun yaşı arttıkça toplam riskli oyuna izin verme ve birkaç alt boyutta (tehlikeli

aletlerle oyun ve riskli oyuna izin verme ölçeği) izin puanlarının düşük düzeyde ama anlamlı şekilde azaldığı görülmektedir ($r=-0.161$, $p=0.023$). Riskli oyunun tüm alt boyutları ile riskli oyuna izin verme ölçeği arasında ise oldukça güçlü ve pozitif ilişkiler mevcuttur (örneğin, çok riskli yüksekliklerde oyun ile toplam ölçek arasında $r=0.933$, $p<0.001$). Çocuk sayısı ve çocuğun yaşı arttıkça riskli oyuna izin verme ölçeğinden alınan puanlarda azalma görülmüştür.

4.2. Nitel Bulgular

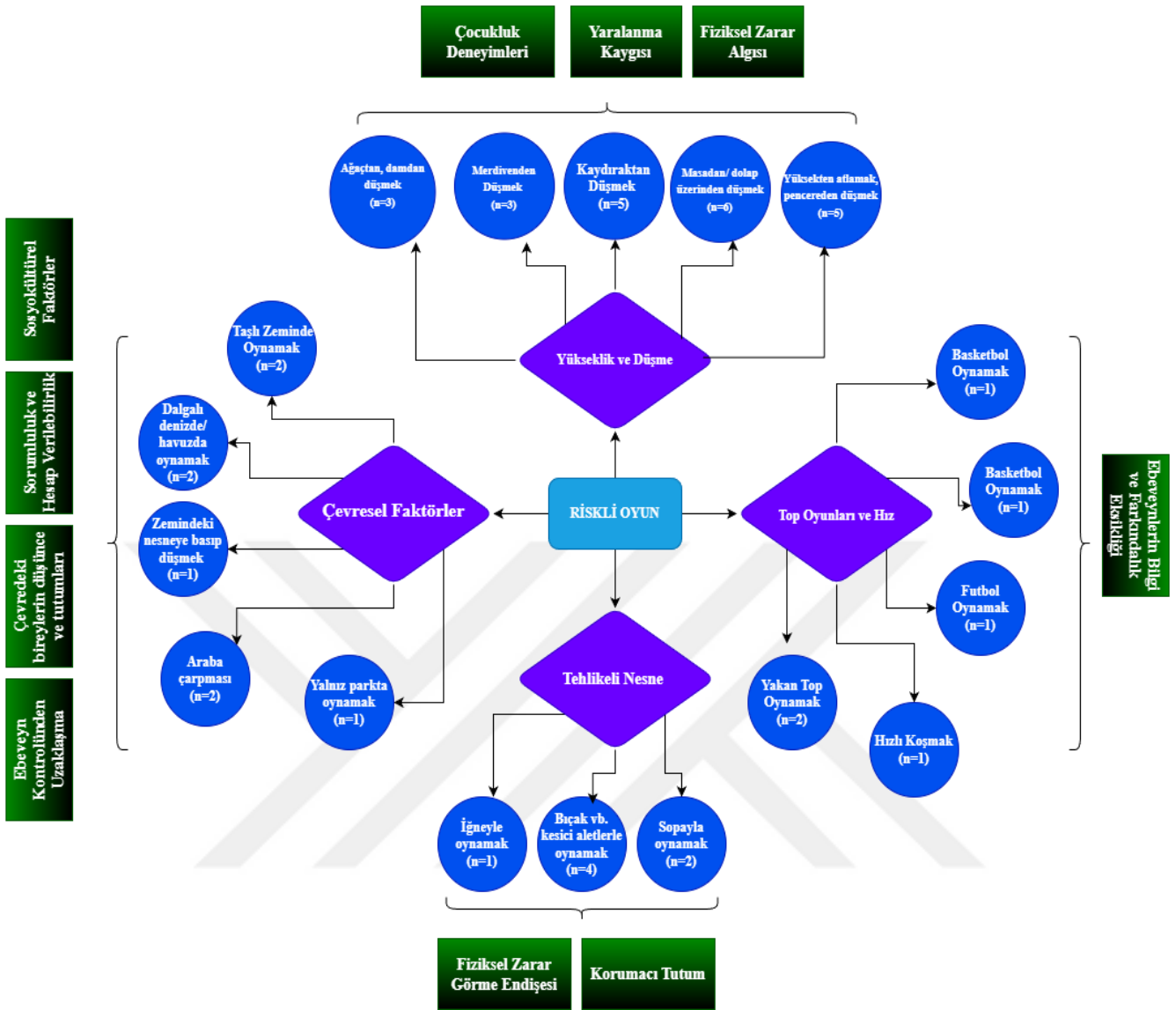
Çalışmanın nitel bulguları ebeveynlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, çocuklarla yapılan görüşmeler ve çocuklardan çizmesi istenen riskli oyun resimlerinden oluşmaktadır.

4.2.1. Çocuk Çizimlerinin ve Ebeveyn Görüşmelerinin Analizine Ait Bulgular

Çocukların riskli oyuna dair tanımlarını ve algılarını ortaya koyan çizimlerde yer alan figürler incelenmiş; benzer durumları betimleyen çizimler bir araya getirilerek ortak temalar altında sınıflandırılmıştır. Çocukların tek bir çiziminde riskli oyun algılarına dair birden fazla riskli durumu aynı kâğıtta yansıtmasına herhangi bir sınırlandırma getirilmemiştir. Aşağıda yer alan diyagramda (Şekil 4.2.1) bu çizimlerin konuları ve sınıflandırıldıkları temalar yer almaktadır. Ayrıca sıra ebeveynlerin görüşlerinden yola çıkarak riskli oyuna izin vermelerini etkileyen durum ve konular ortak başlıklar halinde bir araya getirilerek Şekil 4.2.1’de belirtilmiştir.

Şekil 4.2.1’de yer alan diyagramda, çocukların riskli oyunu tanımlama biçimlerine dair çizdikleri resimlerin sınıflandırıldığı temalar mor renkle gösterilen dörtgenlerle; bu temalar altında yer alan çizimler ve frekansları mavi dairelerle simgelenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin riskli oyuna ilişkin görüşlerinden hareketle ve tekrar eden söylemler doğrultusunda oluşturulan temalar, diyagramda yeşil dikdörtgenlerle gösterilmiştir. Daireler içerisinde bulunan sayılar, ilgili çizimlerin frekanslarını ifade etmekte olup nicel bir karşılaştırma amacı taşımamaktadır.

Şekil 4.2.1’de yer alan diyagram analiz edildiğinde, çocukların riskli oyuna ilişkin algılarının dört ana tema altında toplandığı görülmektedir. Yükseklik ve düşme, çevresel faktörler, top oyunları ve hız ve tehlikeli nesne oyunları başlıkları olarak temalara ayrılmıştır. Bu temalar altında yer alan alt kodlar, çocuk çizimlerinde tekrar eden riskli durumları yansıtmaktadır.

Şekil 4.2.1. Çocukların riskli oyun çizimlerinden elde edilen temalar ve ebeveyn kaygılarına ilişkin kavramsal diyagram

Yükseklik ve düşme teması, çocuk çizimlerinde en fazla riskli durumun çizildiği ve benzer durumların tekrarlandığı tema olmuştur. Bu tema altında kaydırdaktan düşme (n=5), masadan/dolap üzerinden düşme (n=5), merdivenden düşme (n=3), ağaçtan ya da damdan düşme (n=3) ile yüksekten atlama ve pencereden düşme (n=5) gibi durumların çocuk çizimlerinde betimlendiği görülmektedir. Bu bulgular, çocukların riskli oyunu algılayış biçimlerinde düşme ve yükseklik içeren durumların belirgin bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Çevresel faktörler teması başlığı kapsamında çocukların taşlı zeminde oynama (n=2), dalgalı denizde ya da havuzda oynama (n=2), zemindeki bir nesneye basarak düşme (n=1), araba çarpması (n=2) ve yalnız başına parkta oynama (n=1) gibi durumları çizimlerine yansıttıkları belirlenmiştir. Bu temaya dahil olan çizimler, riskin çevresel koşullardan da kaynaklanabileceği yönünde algılarının şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Top oyunları ve hız teması başlığı altında yer alan çizimler, futbol oynama (n=1), basketbol oynama (n=1), yakan top oynama (n=2) ve hızlı koşma (n=1) gibi hareket ve hız içeren oyunların çocuklar tarafından riskli olarak algılandığı görülmektedir. Bu durum, çocukların bedensel hareketle ve bu oyunlar esnasında yaşanabilecek çarpışma, yaralanma ihtimaliyle ilişkilendirdiklerine işaret etmektedir.

Tehlikeli nesne teması altında ise bıçak ve benzeri kesici aletlerle oynama (n=4), sopayla oynama (n=2) ve iğneyle oynama (n=1) gibi durumlar yer almaktadır. Bu temaya ait çizimler, çocukların riskli oyunu doğrudan nesnelere potansiyel zarar verebilecek özellikleri ile değerlendirdiklerini yansıtmaktadır.

Diyagramda ayrıca ebeveyn görüşlerinden elde edilen ortak konular yeşil dikdörtgen kutularda verilmiştir. Bu başlıkların çocukların riskli oyun temalarıyla ilişkili biçimde konumlandığı görülmektedir. Ebeveyn görüşleri çocuk resimlerinden elde edilen analizlerle birlikte ilişkilendirilerek ortak tema başlıkları altında verilmiştir. Yaralanma kaygısı ve fiziksel zarar algısı temalarının özellikle yükseklik ve düşme ile tehlikeli aletlerle etkileşim temalarıyla ilişkilendirildiği; fiziksel zarar görme endişesi ve korumacı tutum temalarının ise tehlikeli nesnelere ve çevresel faktörler temalarıyla birlikte ele alındığı görülmektedir. Bu durum, ebeveynlerin riskli oyuna dair algılarında çocukların karşılaşabileceği fiziksel zarar ihtimalinin ön plana çıktığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, ebeveynlerin sosyokültürel faktörlere bağlı olarak, çevredeki bireylerin düşünce, tutum ve davranışları, sorumluluk ve hesap verilebilirlik gibi konulardaki endişelerinin ise riskli oyunun çocuğa verebileceği olası tehlikeli durumlar karşısında başka bireylerden gelebilecek tepkilerin oluşturduğu kaygının yansıması olduğu görülmektedir. Ayrıca ebeveynlerin riskli oyun ve sonuçlarına karşı duydukları kaygının bir sebebi olarak anne babaların riskli oyun hakkında bilgi, tutum ve farkındalık eksiklikleriyle de ilişkili olabileceği yapılan analizlerde ortaya konmuştur.

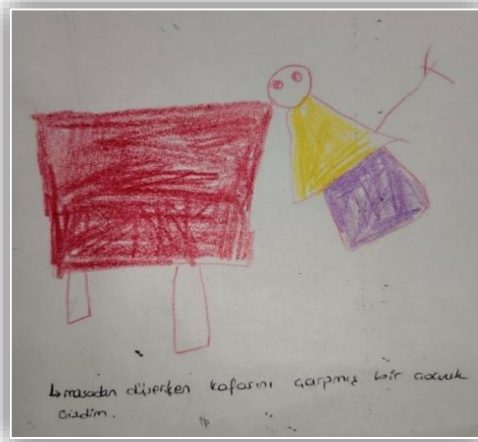
Tema 1: Yükseklik ve Düşme Unsuru

Bu bölümde çocukların ve ebeveynlerin riskli oyunlar kapsamında yükseklik ve düşme unsuru içeren oyunları vurguladığı bulgulara yer verilmiştir. Çocukların bu temada yer alan çizimleri ve ifadeleri ile ebeveynlerin ifadeleri karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir.

Çocukların riskli oyun tanımı olarak çizdikleri resimlerden toplamda düşme eylemini yansıtan 26 çizim olduğu belirlenmiştir. Bu figürlerden 'kaydırdıktan düşme (n=5), masadan/dolap üzerinden düşme (n=6), merdivenden kayarak düşme (n=3), yüksekten

atlamak/düşmek, salıncaktan düşmek, trampolinden düşmek, ağaçtan düşmek (n=2), damdan düşmek (n=1), pencerelere tırmanmak (n=1)' gibi durumları resmettikleri belirlenmiştir. Ebeveynlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde de en sık tekrar edilen riskli oyun türlerinin, 'yüksekten atlamak' 'tırmanmak' 'hızlı koşmak' ve 'tehlikeli aletlerle oynamak' olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerle yapılan görüşmelerde riskli oyunu, genel olarak çocukların fiziksel yara alabileceği, zarar görebileceği oyunlar olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Yaralanma ihtimali dolayısıyla endişe yaşadıkları, riskli oyun ve tehlike kavramlarını iç içe kullandıkları görülmüştür. Birçok anne, özellikle yükseklik içeren oyunlarda kaygı yaşadığını belirtmiştir. *'Riskli oyun, yükseklere çıkması, tırmanması, koşması vs. diye düşünüyorum. Kısaca çocuğumun düşüp fiziksel olarak zarar görebileceği oyunlardır'* (A3) şeklinde sözleriyle riskli oyunları potansiyel tehlikelere sebebiyet verebilecek bir oyun türü olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Çocukların ve ebeveynlerin riskli oyun algılarının, düşmeyle sonuçlanabilecek oyunlar bağlamında sık tekrar ediyor olmasının; düşüp yaralanma, sakatlanma, ciddi ya da geçici hasarlar alma gibi acı veren durumlarla ilişkilendiriyor olmalarıyla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu durumunun çocukların zihinsel temsillerinde riskli durumları bedensel deneyimlerle ilişkilendirdiklerini göstermektedir. Örnek olarak aşağıda yer alan Şekil 4.2.2'de masadan düşme olayını betimleyen bir çocuk çizimine yer verilmiştir. Bu çizimin çocuklar tarafından riskli oyunların düşme, çarpma ve kazayla ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır. Katılımcı çocuğun çiziminde yer alan figürlerin düşme anını betimlediği açıkça görülmektedir.

Şekil 4.2.2. Masadan düşme temalı çizim

Şekil 4.2.2'yi çizen Ç1 (Kız, 5 yaş) bir çocuğun masanın üzerinden düşerken masanın keskin köşesine kafasını çarptığını resmetmiştir. Bu çizim incelendiğinde masa figürünün büyük ve kırmızı renkte, oldukça dikkat çekici biçimde resmedildiği görülmektedir. Bu şekilde

çizilmiş olmasının çocuk tarafından belirginleştirmek istediği masanın uyarı ya da tehlike sinyali olarak kullandığını düşündürmektedir. Çocuğun düşme pozisyonunu yansıtan bedensel ifadesi, başın masa kenarına çarpma anının betimlenmesi ve kolların dengesiz şekilde çizilmesi, düşme anındaki kontrol kaybını açıkça yansıtmaktadır. Benzer şekilde gözlerin yuvarlak şekilde net çizilmesi şaşkınlık ve korku ifadesini temsil ettiği izlenimi vermektedir. Riskli oyun olarak çocuğun bu sahneyi çizmiş olması, riskli oyunun hem merak uyandırıcı hem de tehlike içeren yönünü tecrübe ettiğini düşündürmektedir. Aynı zamanda riskli oyun olarak bir kaza sahnesinin resmedilmesi, çocuğun algısındaki tırmanma ya da atlama davranışının bir sonucu olarak yaşanabilecek potansiyel bir risk teşkil ettiğinin farkında olduğunu göstermektedir. Masanın üzerine çıkma sonrasında masadan düşme eylemleri çocuğun yaşanabilecek olası tehlike ve kazaları riskli oyun olarak değerlendirerek olumsuz bir yargıda olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ebeveynlerin algılarıyla benzer şekilde çocukların riskli oyun algısının yaralanma ihtimaliyle birlikte değerlendirildiğini göstermektedir.

Şekil 4.2.3. Kaydırdan düşme temalı çizim

Şekil 4.2.3 Ç2 (Kız, 6 yaş) tarafından kaydırdan ters bir şekilde kayan ve yere düşerken taşlara çarpan bir çocuk çizilmiştir. Çizim incelendiğinde çocuğun düşüş anının betimlendiğini ve zemindeki taşların belirgin bir şekilde çizildiği görülmektedir. Bu durum, çocuğun çevresel tehlikelerin bilincinde olduğunu, düşme anında yaşanabilecek olumsuz durumlara karşı bilinç geliştirdiğini göstermektedir. Katılımcı bu çizimiyle ilgili olarak '*Riskli oyun demek tehlikeli oyunlar demektir. Parkta kaydırdan ters kayan çocuklar görmüştüm. Yerde taşlar vardı, düşerlerse kafaları kanar ve hastaneye giderler. Onu çizdim burada.*' şeklinde açıklamada bulunmuştur. Bu sözlerle çocuğun yalnız kendi deneyimleriyle değil çevresinde edindiği tecrübelerini de kullanarak riskli oyun algısını şekillendirdiğini ortaya

koymaktadır. Bunların yanı sıra çocuğun 'kanar', 'hastaneye gider' gibi ifadelerle riskli oyun esnasında veya sonucunda fiziksel zarara yol açabileceğine dair bir inancı olduğu anlaşılmaktadır.

Çocukların riskli oyunu deneyimlemese dahi başka çocukların başına gelenleri gözlemlediği için oluşan algının riskli oyuna bakış açılarını şekillendirdiği görülmektedir. Bu örnekteki gibi çocukların kaygıları ve korkuları başkalarından öğrenilmiş olabilmektedir. Benzer şekilde anne babalarının anlattığı riskli oyun sonucunda zarara uğrayabileceği tehlikesi telkin edilen çocukların da riskli oyuna bakış açılarını şekillendirerek yaşamadığı bir olay olsa dahi korku ve endişe duymasına sebebiyet verebilmektedir. Bu duruma ilişkin olarak aşağıda yer alan Şekil 4.2.4'ü çizen katılımcı, yaptığı çizimi 'salıncakta ayakta sallanan bir çocuk' olarak tanımlamıştır. Ç3 Kız (6 Yaş) '*Riskli oyun kötü bir şeydir. Genelde erkek kardeşim tehlikeli oyunlar oynuyor. Koşup koşup düşüyor. Ben oynamıyorum ama bazen salıncakta ayakta sallanmak istediğimde annem tehlikeli şeyler yapıyorsun diye kızıyor.*' şeklinde sözleriyle riskli oyuna dair algısını ortaya koymuştur. Çizim analiz edildiğinde, bir kız çocuğunun salıncakta ayakta durur vaziyette sallanır şekilde çizildiği görülmektedir. Bu durum, çocuğun kendi istekleriyle ebeveyninin uyarısı arasında yaşadığı çatışmayı yansıttığını göstermektedir. Ç3 bu tür davranışları kendisinin genellikle tercih etmediğini, ebeveyn uyarılarından dolayı bu tür hareketleri sınırlandırdığını söylemiş olmasına rağmen yaptığı çizimde bir kız çocuğu çizmiş olması riskli oyunlara dair isteğiyle, yetişkin kontrolü arasındaki gerilimi aktarmaktadır.

Şekil 4.2.4. Salıncaktan düşme temalı çizim

Görüşmelerde, ebeveynlerin çocukları için duyduğu endişe ve kaygının sebebinin ebeveynlerin kendi çocukluk deneyimleriyle ilişkisi olabildiği ortaya çıkmıştır. Anne babalar çocukluğunda yaşamış olduğu olumsuz sonuçları olan oyunları tecrübe ettiği için kendi çocuğunun da yaşayabilme ihtimalini önleme amacıyla sınırlandırabildiği yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır. A8 kendi yaşantısına ait bir deneyimden hareketle çocuğunun

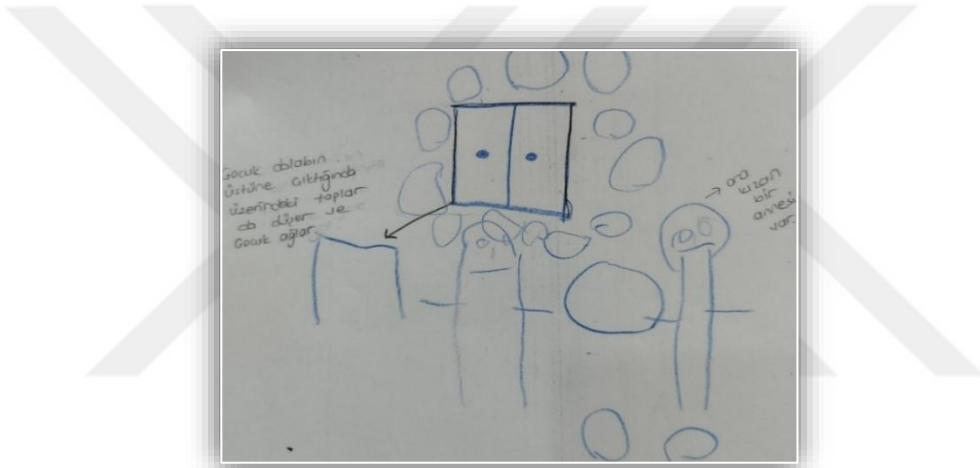
riskli oyunları sınırlandırdığını şu sözlerle ifade etmiştir. ‘Çocuğun canını tehlikeye sokacak oyunlar risklidir. Ben küçükken oyun oynarken yüksek taşların, kayaların olduğu yerden düşüp kolumu ve ayağımı kırmıştım. 2-3 ay okula gidememiştim. Şimdi kendi çocuğumun başına gelmesinden endişe duyduğum için asla izin vermem riskli şeylere’ Ebeveynin çocukluğunda yaşamış olduğu kaza neticesinde yaşadığı olumsuzluğu çocuğunun da yaşayabilme ihtimalinden korktuğu görülmektedir. Ebeveyn tarafından riskli oyunun tamamen olumsuz olarak algılandığı, çocuğa zarar verme olasılığından dolayı çocuğun oyunlarını sınırlandırdığı görülmektedir.

Bir başka ebeveyn olan B8’in ‘Ben küçükken top oynardım. Onu da riskli bulmazdım çocuğum da oynayabilir sorun yok. Sadece bisiklet sürmesini istemiyorum. Çünkü ben küçükken arkadaşımın bisikletini hızlı sürerken bir keresinde çukuru fark etmedim, tekerim takıldı. Çok ciddi yaralandım. O günden sonra ailem de çok kızdı. Ben de çocuğumun bisiklet sürmesine asla sıcak bakamıyorum.’ bu sözlerinden hareketle kendi çocukluk deneyimiyle ilişkili olarak bisiklet sürmeyi riskli bulurken top oynamayı riskli bulmadığını ifade etmiştir. Katılımcı ebeveyn B8’in yaşamış olduğu bu kötü tecrübeyi çocuğunun yaşamaması için önleme ve koruma iç güdüsüyle bu tutumu ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

Bir başka ebeveyn ise kendi çocukluk deneyiminin kendi çocuğu üzerindeki sınırlandırmasını şöyle ifade etmiştir; ‘Oynarken hiç riskli bulmazdım ancak saklambaç oynarken bir keresinde saklanmak için ağaca çıktım. Beni göremeyecekleri yere kadar tırmandım. Sonra korktuğum için inemedim ve çok ağladığımı hatırlıyorum. Bu nedenle çocuğumun bu tarz şeyler yapmasını kesinlikle istemiyorum. (B3) Saklambaç gibi riskin az sayılabileceği bir oyunda böyle bir olayın başına gelmiş olması riskli oyun algısına etki ettiğini göstermektedir. A13 ise benzer şekilde ‘Evcilik, kovalamaca, top, saklambaç gibi oyunlar oynardık. Bu oyunlardan bazıları tehlikeliydi. Örneğin, saklambacı gece oynardık mahallede. Ve bu çok tehlikeliydi. Düşebilirdik, kaybolabilirdik, güvenli olmayan yerlerde saklanabilirdik, engellere takılabıldık. O zaman annemiz babamız bizimle çok ilgilenemezdi ya da eskiden daha güvenliydi her şey. Ama şimdi ben asla çocuğumun benim gibi uzun saatlere kadar oyun oynamasını istemiyorum, sınırlandırıyorum tabii ki. (A13) Ebeveyn, saklambaç oyununun gece karanlıkta oluşturabileceği tehlikelerden dolayı riskli bulunduğu ifade edilmiştir. A13 çocukluğunda oynamasına rağmen kendi çocuğu için riskli bulduğunu ifade etmiştir. B3’ten farklı olarak kendi çocukluğunda olumsuz bir deneyim yaşamamış olmasına rağmen muhtemel risk ve tehlikelerden dolayı korumacı davrandığı görülmektedir. Ancak görüşmelerde

katılımcıların kendilerini ifade ederken sergiledikleri tavır ve söylem şekillerinden bu koruma davranışının kendi içlerinde doğru olmadığını farkında olduklarını ancak gelebilecek potansiyel hasarlardan daha önemli olmadığını içselleştirdiklerini düşündürmüştür.

Riskli oyunu sınırlandırmayı tümüyle doğru bulduğu ifade eden ebeveynler de olmuştur. A16 çocukluğundaki riskli oyun sınırlandırmalarını olumlu bulduğunu ve kendi çocukları için de aynı şekilde sınırlandırıldığını şu sözlerle dile getirmiştir; *Riskli oyunlara annem izin vermezdi. İyi ki de vermemiş bu konuda benim bir eksiğim olduğunu sanmıyorum. Ben de çocuğumun riskli oyunlar oynamasına karşıyım açıkçası. Onun sağlığı ve güvenliği her şeyden önemli.* (A16) Riskli oyunun potansiyel tehlikelerinin, ebeveynler için bu oyunları sınırlandırma ve yasaklamalarına yeterli bir sebep olarak görüldüğü açıkça belirtilmiştir.

Şekil 4.2.5. Dolap üzerinden düşmek temalı çizim

Şekil 4.2.5'te resmedilen durum, dolabın üzerine çıkan bir çocuğun dolabın üzerindeki toplarla birlikte yer düştüğünü ve bunun neticesinde anne figürünün ona kızdığı görülmektedir. Ç4 Erkek (6 Yaş) tarafından şu şekilde ifade edilmiştir; *'Riskli oyun, düşüp bir yerimizi kıldığımız oyunlardır. Bu resimde de dolabın üzerine çıkan bir çocuk var ve düşüyor. Düşünce toplar da düşüyor ve annesi ona çok kızıyor'* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcı çocuğun bu sözlerinden, riskli oyunu zarar verme ihtimali taşıyan, olumsuz sonuçlar doğurabilen bir oyun türü olarak algıladığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu tür bir deneyimin çocuğun yaşamında yer almış olabileceği ve ebeveyni tarafından onaylanmayan ya da sınırlandırılan bir davranış biçimi olarak kodlandığı söylenebilir.

Ebeveynlerin görüşleri doğrultusunda riskli oyunları sınırlandırmalarındaki nedenin potansiyel tehlikeler, yani kaza ve yaralanma endişesinden dolayı olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının güvenliği kapsamında duydukları endişeleri ifade eden görüşlerden

bazıları şunlardır; *'Adı da üzerinde olduğu gibi riskli oyunlar nasıl güvenilir olabilir ki o yüzden kendi gözümün önünden yok olduğu andan itibaren endişelenirim.'* (A14) *Düşmesinden yaralanmasından korkuyorum. Kontrolüm dahilinde keşfetmesine yardımcı olurum.'* (A12) ifadesiyle riskli oyunların düşme, yaralanma ihtimalinden endişe ettiğini dile getiren katılımcının *'Kontrolüm dahilinde keşfetmesine izin veririm'* cümlesiyle çocuğun oyun yoluyla keşif yaptığının bilincinde olduğu ancak kendi sınırları içerisinde buna müsaade ettiğini ifade etmektedir. Nicel bulgularda ortaya çıkan sonuçlarda annelerin çoğu zaman daha fazla riskli oyunu sınırlandırdığı ve korumacı tutum sergilediği sonucunu doğrular şekilde çocukların çözümlerine de annelerin müdahalesi yansımıştır.

4.2.6. *Pencereye tırmanmak temalı çizim*

Şekil 4.2.6 'da yer alan çizimde, çöp adam şeklindeki çizimin açık şekilde duran bir pencerenin üzerinde bulunduğunu betimleyen bir sahnenin resmedildiği görülmektedir. Katılımcı çocuk, bu resmi *'annesinden gizli pencereye tırmanan çocuk'* olarak ifade etmiştir. Figürün duruşu analiz edildiğinde, ayakların yer çizgisinin daha yukarısında konumlandırılmış olması, yüksek bir noktaya çıkıldığını ifade eder şekilde bir izlenim vermektedir. Pencere açık bir şekilde çizilmiş ve bunu belli etmek amacıyla, açılır kısmının daha belirgin renklerde boyandığı görülmektedir. Çocuğun resmini açıkladığı sözler irdelendiğinde pencereye tırmanma fiilini riskli bir oyun olarak değerlendirdiği, ancak bu davranışın ebeveyn tarafından sınırlandırıldığı anlaşılmaktadır.

Ebeveynlerin çocuklarının oynadığı riskli oyunlar sonucunda uğrayabileceği potansiyel kaza ve yaralanmalar da duydukları endişeler tümüyle yersiz değildir. Pencereye tırmanma davranışı pek tabii tehlikelidir. Ancak burada dikkat çeken nokta *'annesinden gizli pencereye tırmanan çocuk'* ifadesidir. Çocukların keşfetme amacıyla yaptığı bu tür heyecan içeren oyunların anneler tarafından yasaklanıyor olması çocuklarda daha fazla tehlikeli sonuçları olan

oyunları tercih etmelerine sebebiyet verebilmektedir. Mücadele ve heyecan unsuru barındırmayan oyun ortamlarında sıkılma baş göstereceği için istenmeyen davranışlara sebebiyet (Gill, 2007; Sandseter & Kennair, 2011a).

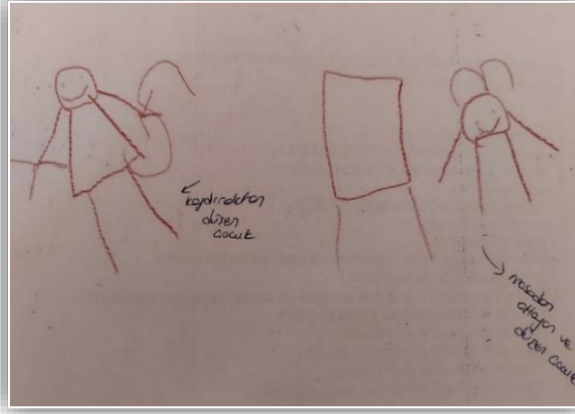

Şekil 4.2.7. Kaydırdan düşme temalı çizim

Şekil 4.2.7’de kaydırdan düşme temalı çizim 4 yaşındaki bir kız çocuğuna aittir. Çizimde çöp adam formunda basit figürlerin ve tek renkli çizgilerin tercih edilmiş olması, çocuğun gelişimsel düzeyine işaret etmektedir. Çizim incelendiğinde, 3 tane çocuk figürü görülmesine rağmen çizilen figürlerin aynı çocuğun yaşadığı birden fazla durumu resmettiği anlaşılmaktadır. Kaydırdan düşen bir çocuk, düştüğü için dondurmasını yere düşüren bir çocuk ve kalbi ölen bir çocuk tasvir edilmiştir. Çocuk, çizimini açıklarken ‘*kaydırdan düştüğü için kalbi ölen bir çocuk*’ ve ‘*düştüğü için dondurmasını düşüren üzgün bir çocuk*’ resmettiğini ifade etmiştir. Özellikle çocuğun, düştüğü için kalbi ölen çocuk şeklinde nitelendirdiği figür incelendiğinde çocuk çiziminin kalp kısmına çarpı atıldığı ve anlatılan durumu yansıttığı görülmektedir. Bu anlatım, çocuğun riskli oyunlara dair algısının yalnızca fiziksel yaralanmalarla sınırlı olmadığını, aynı zamanda duygusal etkileri de içerdiğini göstermektedir.

Şekil 4.2.8’de kaydırdan düşme ve masadan düşme durumlarını yansıtan görselde çizilen her iki figür de yine çöp adam formunun olduğu ve tek renk kırmızı kalemle çizilmiş olduğu görülmektedir.

Çocuk riskli oyunu yansıttığı resmini, ‘*kaydırdan düşen çocuk*’ ve ‘*masadan düşen çocuk*’ şeklinde ifade etmiştir. Çocuktan çizmesi istenen riskli oyun örneği olarak yine düşme ve yaralanma eylemi çizilmiş olması riskli oyunu olumsuz yönleriyle zihninde kodladığını işaret etmektedir.

4.2.8. Kaydıraktan Düşme Temalı Çizim

Bu bölümde ortaya çıkanlara göre riskli oyun; ebeveynlerin ve çocukların algılarında düşme, yaralanma ve kaza riski barındıran bir oyun türü olarak algılandığı ortaya konmuştur. Birçok ebeveyne göre tırmanma, koşma, atlama içeren oyunlar risklidir, tehlikelidir ve sınırlandırılmalıdır. Ancak çocukların riskli oyunlar aracılığıyla keşfetme ve heyecan arama isteği ebeveyn kaygılarıyla çelişmektedir. Ebeveynler bu durumda çocuğunu koruma isteği duyarak yaşayabileceği olumsuz sonuçları önlemeyi doğru bulmaktadır. Ek olarak, bazı ebeveynlerin riskli oyunu sadece fiziksel olarak değil, psikolojik ve duygusal açıdan da olumsuz etkileyebilecek faaliyetler olarak da değerlendirdikleri gözlenmiştir. Bu duruma dair; 'Çocuğum için olumsuz ve kötü psikolojik sorunlara yol açan şeylerdir' (A22) 'Bünye altına giren kötü örnek davranış yaratan oyunlardır diye düşünüyorum' (A23) şeklinde riskli oyunları psikolojik açıdan çocukları olumsuz etkileyen ve çocuğun bilinçaltına iz bırakacak kötü oyunlar olarak tanımlayan katılımcı ebeveynler olmuştur. Bu sözlerden ebeveynlerin riskli oyun hakkında bilgi ve farkındalığının yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bazı ebeveynlerin riskli oyun algısında risk, tehlike ve zarar kavramlarını benzer anlamlarda kullandığı saptanmıştır. Bu durumu açıklayan ebeveyn görüşlerinden bazıları şöyledir: 'Akıllı telefon içinde ne varsa hepsi tehlikeli oyunlardır.' (A24) 'Onlara zarar verecek her şey risklidir buna insanlarda dahil.' (B5) gibi sözlerle ebeveynlerin riskli oyunu, çocuğun bütünsel gelişimini olumsuz etkileyecek faaliyetler olarak nitelendirdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, ebeveynlerin riskli oyun algısı, sadece potansiyel fiziksel tehlikeler dışında çocuğun ruhsal, ahlaki gelişimini olumsuz etkileyebilen ve dijital ortamda karşılaşılabilecek tehlikeleri de içeren genel 'risk' kavramı perspektifiyle baktıklarını ortaya koymaktadır.

Tema 2: Çevresel Faktörler

Riskli oyun olarak çocuklar tarafından en sık tekrarlanan bir başka tema çevresel faktörlerden kaynaklanan riskli oyunlar teması olmuştur. Bu başlık altında taşlı zeminde

oynamak (n=2), dalgalı deniz/havuzda oynamak (n=2), zemindeki nesneye basıp düşmek (n=1), araba çarpması (n=2), yalnız başına parka gitmek(n=1) gibi çizimler yapılmıştır.

Bu temada genellikle dışarıda oynanan oyunların aktarıldığı görülmektedir. Çocuklarla yapılan görüşmelerde riskli oyunun en çok hangi mekanlarda oynandığıyla ilgili sorulan soruda en sık tekrarlanan cevabın ‘dışarıda, bahçede, sokakta, parkta (n=34)’ olduğu görülürken en az ‘okulda (n=6)’ cevabı verildiği ortaya çıkmıştır. Geri kalan cevapların evde, misafirlikte, alışveriş merkezinde gibi cevaplar olduğu belirlenirken bazı çocukların ise soruyu yanıtsız bıraktıkları ‘bilmiyorum’ şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Riskli oyunun oynandığı ortamlar arasında dış mekân alanlarının sıklıkla ifade edilmiş olmasının, dışarıda risk teşkil eden ya da tehlikeli sonuçlar doğurabilecek materyaller içermesiyle ve çocukların bu uyarınları algılayış biçimiyle ilgili olduğu saptanmıştır. Önceki başlıkta yer alan ‘düşme, yüksekten düşme’ temalı çizimlerde de genellikle dış mekân oyun ortamları resmedilmiştir. Kaydıraktan düşmek, salıncaktan düşmek, ağaçtan düşmek vb. gibi açık hava ortamlarında bulunan unsurlarla ilişkilendirildiği anlaşılmaktadır.

Çocuk görüşlerinin yanı sıra ebeveynlerin görüşlerine göre de riskli oyunun dış mekanlarda oluşturabileceği tehlikeler vurgulanmıştır. Ebeveynler çocukların dış mekanlarda, sokak oyunlarında ya da akran gruplarıyla oynayacağı riskli oyunları oynamalarını önlemek, potansiyel tehlike ve kazaların yaşanmasının önüne geçmek için evde oyun oynamalarını daha doğru bulduklarını ya da kendi gözetimlerinde televizyon, telefon, tablet gibi araçlarla vakit geçirmelerini sağlayarak güvenliklerini sağladıklarını ifade etmişlerdir. Bu duruma ilişkin olarak; ‘*Dışarıda koşup, tırmanıp zıplayıp bir yerini kırmasındansa evde gözümün önünde oynasın daha iyi.*’ (A5) sözleriyle katılımcı, dış mekânda oynanabilecek fiziksel risk barındıran oyunları oynatmamayı doğru bulduğunu ifade etmiştir. Ya da bir başka görüşe göre, ‘*Valla arkadaşlarına zarar vereceği, kendisini sakatlayacağı oyunlar oynamasını istemem asla. Açsın çizgi film izlesin ondan daha faydalı*’ şeklinde ifade eden ebeveyn, çocuğun ve çevresindeki arkadaşlarının zarar görmesinden endişe ettiği için dış mekânda oynanabilecek riskli oyunları kastederek ev ortamında daha güvenli olacağını, çizgi filmlerin daha yararlı olacağını vurgulamıştır. Ebeveynlere göre, dış mekânda oynanan oyunlar sonucu kaza, yaralanma riskinin daha fazla olduğu ve bunun önlenmesi adına ev ortamı gibi konforlu ortamların daha güvenli olduğu ifade edilmiştir. Çocukların riskli oyunlar bağlamında çevresel faktörlerden kaynaklı yaşayabileceği olası kazaları taşta takılıp düşme, taşlı zeminde oynama, çeşitli nesnelere üzerine basarak düşme vb. durumları yapmış oldukları çizimlerinde yansıttıkları görülmüştür.

Şekil 4.2.9’da büyük boyutlu, kalın çizgilerle çizilmiş bir insan figürü çizilmiştir. İnsan figürünün dizlerine çizilen kırmızı noktalar düşme sonucunda oluşan yaraları simgelemektedir. Kolların uçlarında el detayları bulunmaktadır. Bu da çizen çocuğun en az şema öncesi dönemde

Şekil 4.2.9. Taşlı zeminde düşme temalı çizim

olduğunu belli eden gelişimsel bir detaydır. Çocuğun taşa takılıp düşme sonucu diz yaralanması olayını resmetmesi riskli oyunu fiziksel olarak yaralanma içerebilen bir oyun olarak algıladığını göstermektedir. Çizilen insan figürünün yaralanma sonucunda üzgün ve ağlar şeklinde çizilmesi bedensel ve duygusal farkındalığının geliştiğini gösterebilen bir detaydır. Şekil 4.2.9’da yer alan çizimde katılımcı çocuğun resmettiği gibi bir olayı bizzat deneyimlediği, bu tecrübesinden duyduğu üzüntü ve acıyı aktardığı anlaşılmaktadır. Çocukların riskli oyun algısının şekillenmesinde kendi tecrübelerinin de etkili olduğu, kaza ve yaralanmayla riskli oyun arasında bir bağ kurduğu söylenebilir. Riskli oyun olarak resmedilen taşlı zeminde oynama eyleminin risk olarak algılandığı ve düşmeyle sonuçlanabileceği fikrinin olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil. 4.2.10. Taşlı zeminde düşme temalı çizim

Şekil 4.2.10’da çizim yapan çocuğun Ç10 (Erkek, 5 Yaş) daha önce yaşadığı bir olayı resmettiği araştırmacı tarafından görüşme esnasında not alınmıştır. Ç10 ‘kardeşiyle evlerinin önünde taşlı bir alanda koşarken düştüğünü, kolu ve burnu kanadığını ifade etmiştir. Resim analiz edildiğinde tek renkle çizilmiş 2 çocuk figürünün mutlu bir ifadeyle taşlı bir zemin üzerinde oyun oynarken çizildiği görülmektedir. Çocuklar mutlu bir ifadeye sahip olduğu için çocuğun riskli oyun algısının tümüyle olumsuz olmadığı düşünülmektedir. Ancak daha önce yaşantısında düşme sonucu yaralanma olayının yaşanmış olması riskli oyun olarak nitelendirmesine sebep olmuştur. Taşlı zeminde oyunun olası kazayla sonuçlanma ihtimalinden dolayı riskli oyun olarak değerlendirildiği yorumu yapılabilir. Diğer resimlerle benzer şekilde çocukların riskli oyun algılarının yaralanma ve kazayla ilişkili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

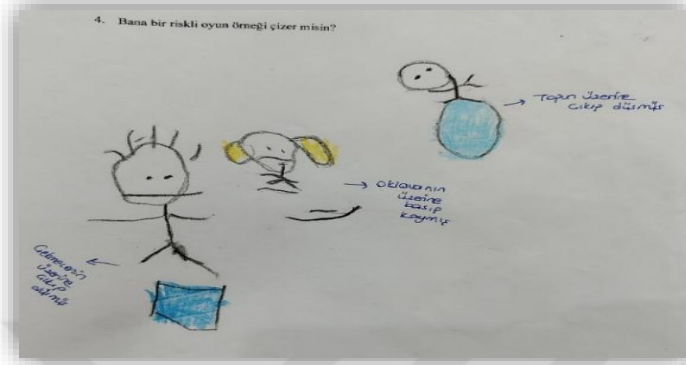

Şekil 4.2.11. Taşlı zeminde oynama temalı çizim

Şekil 4.2.11’ de kafadan uzanan kol ve bacak şeklinde çizilmiş iki çocuğun balon oynadığını ve oyun alanında büyük bir taşın olduğunu betimleyen bir çizim yapılmıştır. Çizimi yapan Ç8 (Erkek 4 Yaş) ‘balon oynarken taşa takılabilirler’ şeklinde resmini açıklamıştır. Ç8’in riskli oyun kavramına dair yaptığı tanımlamalar analiz edildiğinde fiziksel yaralanma ile risk algısı arasında doğrudan bir ilişki kurduğu görülmektedir. ‘Düştüğümüzde kafamızı ve dizimizi acıtan oyunlardır... Taşların olduğu yerlerde oynamak riskli bir oyundur. Merdivenden, sandalyeden düşmek de canımızı acıtır bu yüzden riskli oyundur’ ifadeleriyle çocuğun riskli oyunları genel anlamda fiziksel zarar şeklinde değerlendirdiği söylenebilir. Bunun yanı sıra, çocuğun söylemlerinde düşme ve yaralanma odaklı bir ifade geliştirmesi edinilmiş yaşantılara ve gözlemlere dayalı bir öğrenme sürecinin yansıması olarak değerlendirilebilir.

Şekil 4.2.12’de çekmecenin üzerine çıkıp düşen bir çocuk, oklavanın üzerine çıkıp düşen bir çocuk, topun üstüne çıkıp düşen çocuk şeklinde birden fazla durum resmedilmiştir. Çizimi yapan Ç9 (Erkek, 5 Yaş) riskli oyun algısının denge ve düşme ile ilişkili olduğu

gözlemlenmektedir. Ç9'un günlük hayatta karşılaşılabileceği birtakım durumları (kaygan yüzeyler, yüksek yerlere çıkma vb.) riskli olarak kodladığı görülmektedir. Özellikle 'oklavanın üzerine basıp kaymak' gibi spesifik bir durumu resmetmesi, izlediği animasyonlardan etkilenmiş olabileceğini ve çocuğun günlük hayatta karşılaştığı riskleri oyun yoluyla ortaya koyabildiğini düşündürmektedir.

Şekil 4.2.12. Taş, oklava, çekmece üzerinde oyun temalı çizim

Çevresel faktörler temasında yer alan çizimler incelendiğinde zeminle ya da zeminde yer alabilecek nesnelere ilgili riskleri içeren çizimler olduğu görülmektedir. Çizimlerde dikkat çeken noktalardan biri, çocukların oyun esnasında bir nesneden dolayı yaşanabilecek denge kaybını betimlemeleridir. Bu çizimlerindeki ortak noktanın bir nesneye takılarak, üzerine basarak düşmeyi ya da düşme sonucu zeminin verdiği yaralanmayı içerdiği görülmektedir. Çocukların geçmiş yaşantılarının ya da gözlemediği olayların etkisinde kalarak bir algı geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Yani, çocukların benzer durumları bizzat kendisinin yaşamış olabileceğine ya da çevresinde (günlük yaşam, çizgi filmler, animasyon vb. ortamlarda) gözlemlemiş olabileceğine dair izler sunmaktadır. Bu tip çizimler, çocukların çevreyi keşfetme, sınırlarını zorlama, denge kurma ve deneme eğilimlerinin bir göstergesidir. Çocukların riskli oyunu kaza, yaralanma ve düşmeyle ilişkilendirdiği sonucu çıkmaktadır.

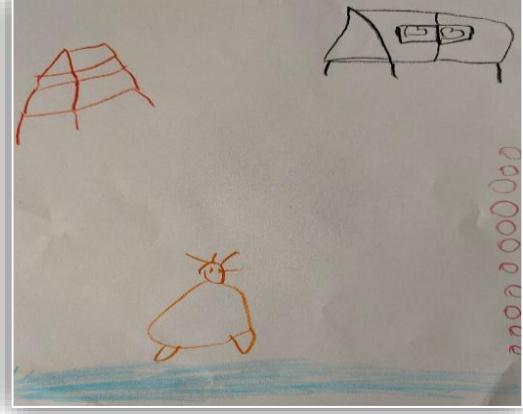
Ebeveynler de benzer kaygılardan dolayı çocuklarının riskli oyunlarına izin vermeyi tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Ebeveynler hatta özellikle anneler, çevrelerindeki insanlardan gelebilecek tepkiler, sorumluluk duyma, hesap verme gibi sebepleri öne sürerek çocuklarının oyunlarını sınırlandırdığını ifade etmişlerdir. Bu duruma ilişkin olarak, 'Çocuğumun başına gelebilecek ciddi yaralanma ve kazalardan eşim beni sorumlu tutar. Sen neredeydin, niye düştü bu çocuk diye bana kızar. O yüzden dışarıda oynamasını istemem, gözümün önünde oynasın.' (A25) şeklindeki katılımcı ifadelerinden de anlaşıldığı üzere sorumluluk duyma ve diğer ebeveynlerden gelebilecek olası tepkiler nedeniyle riskli oyunu sınırlandırmaktadır.

Ebeveynlerin çocukların riskli oyunlarındaki güvenlik kaygılarına verdikleri cevaplar arasında sık tekrarlanan konulardan biri de ‘gözden kaybolma, ebeveyn kontrolünden uzakta oynama’ olmuştur. Anne babaların duyduğu bu kaygının sebebi olarak değişen dünya düzeni, çevreye güvenin azalması ve ebeveynin olmadığı ortamda kaza, yaralanma ihtimalinin olması gibi faktörlerin etkili olduğu tespit edilmiştir. Örnek olarak; ‘...tek başına dışarıda oynamasından endişe duyarım... Kurallarım evet vardır, benim izin verdiğim ve benim denetimim de olan oyunlar oynayabilir.’ (A23) kendi gözetiminin dışında olduğu alanlarda oyun oynamasını riskli bulduğunu ifade etmiştir. Riskli durumlar, ebeveynlerin gözetimi altında gerçekleşirse bu tip durumları önleyebileceklerini ya da çocuğu tehlike ve kazalardan koruyabileceklerini düşünmekte oldukları görülmüştür. ‘Genellikle yaralanma, kaybolma, vb. şeylerden endişe ediyorum. Bu yüzden riskli oyunları oynamalarına izin vermiyorum. Zaten genellikle çocuğum oyun oynarken gözümün önünde o yüzden belirli bir kuralım yok.’ Bu sözleri dile getiren A8’in de diğer ebeveynlerle benzer kaygıları yaşadığı ve önlem olarak çocuğunun kendi kontrolü dahilinde olan oyunları oynamasına izin verdiği belirlenmiştir. ‘Bu görüşme ifadelerinden yola çıkarak ebeveynlerin riskli oyuna dair genellikle sınırlandırmaya yönelik eylemlerde bulunduğu sonucu çıkmaktadır. Çocuklara, kontrol dahilinde ve ebeveyn gözetiminde olduğu sürece riskli oyuna kısmen izin verildiği anlaşılmaktadır. Ebeveyn gözetimi olmadan oynanan oyunlar çocuklar tarafından da riskli bulunmaktadır. Çocukların riskli oyun tanımı olarak tek başına oynamak, evden uzak bir tehlikeli alanda oynamak gibi çizimleri yaptığı görülmüştür. Çocukların kişilik gelişimlerinin oturmaya başladığı, erken çocukluktan itibaren gelişen bu dönemde, çocukların rakiplerine kendisini kanıtlamaya çalıştığı, birbirlerinin dayanıklılığını test ettiği, rekabete ve kendisini zorlamaya yönelik meydan okuma oyunlarını tercih ettiği görülür. Bu duruma uygun olarak güneşe uzun süre bakmaya çalışma, nefes tutma, göz kırpmama yarışları gibi olağanüstü meydan okumalarla başlayan doğal heyecan arama eğilimleri sonraları başları dönene kadar dönme davranışı, nefessiz kalana kadar koşma, yokuş aşağı hızla kayma gibi oyunlara evrilir (Caillois, 1962).

Aşağıda yer alan Şekil 4.2.13’te ve Şekil 4.2.14’te tehlikeli bir ortamda ebeveyn gözetimi olmadan yer almayı vurgulayan görseller verilmiştir. Şekil 4.2.13 ve Şekil 4.2.14’te çocukların riskli oyun algısını resmettiği görsellerde ‘deniz ve suda boğulma’ teması olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra suyun eğlence alanı olarak görülmesine rağmen tehlike içerebileceğine dair algıları olduğunun ipuçları gözlenmektedir.

Şekil 4.2.13. Denize tek başına girmek temalı çizim

Şekil 4.2.14. Yalnız başına suda oynamak temalı çizim

Çizimlerde yüz ifadelerinin net ve belirgin olmaması, Şekil 4.2.13'te çocuklardan birinin kolunu kaldırarak yardım istiyormuş gibi görünmesi, suya karşı bir endişe veya korku hissi taşıdığını düşündürülebilir. Çocukların algılarına dair önemli etkenlerden biri de önceki yaşantıları ve deneyimleridir. Ç7 Kız (4 yaş) *'riskli oyun tehlikeli şeyler yapmaktır... Annemizden, babamızdan gizlice yaptığımız şeyler tehlikelidir. Denize onlar bakmadan gizlice girerek boğuluruz, bu yüzden kolluk takmalıyız.'* şeklindeki açıklamasından, kendi yaşantısına ait bir deneyimden hareketle bu yorumu yaptığı düşünülmektedir. Şekil 4.2.14'te de benzer şekilde yalnız başına ebeveyn olmadan suda oynamak teması çizilirken öte yandan da ev ve çocuk arasındaki mesafenin evden uzaklaşmanın da çocuk tarafından riskli bulunduğu anlaşılmaktadır. İki resimde de ebeveyn gözetimi olmadan çocuklar için tehlikeli olabilecek bir ortamda bulunmanın riskli bulunduğu ifade edilmiştir. Ebeveyn kaygılarından biri olan gözden kaybolmak, yetişkin denetiminden uzaklaşma endişesi çocukların çizimlerine de yansımıştır. Çocuğun bu tip bir durumla karşılaşmış olması ya da böyle bir durumla karşı karşıya gelirse doğabilecek kötü sonuçların anlatılması ve bundan duyduğu korkunun bir tezahürü olarak çizimlere yansımış olabileceği düşünülmektedir.

Ebeveynlerin riskli oyunlara ilişkin algı, tutum ve bakış açılarının şekillenmesinde yalnızca kendi düşünce değerleri değil aynı zamanda sosyal çevrelerinin, içinde buldukları kültürel norm ve geleneklerin rol oynadığı belirlenmiştir. Görüşmelerde, ebeveynlerin sosyal çevresinin, bağlı oldukları kültürel geçmiş ve geleneklerin, toplumdaki diğer ebeveynlerin tutumları ve çevredeki çocukların davranışlarının, ebeveynlerin riskli oyunlara bakış açılarını şekillendirebildiğine dair ifadeler dikkat çekmiştir. Bu doğrultuda, ebeveynlerin riskli oyuna izin vermelerinde, sosyal çevre ve toplumsal beklentilerin etkili olabildiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu duruma ilişkin; *'Bizim kültürümüzde genelde kız çocuklarından beklenmez yüksek*

bir yere tırmanma falan. Erkek çocuğuna daha fazla izin veriliyor bazı ailelerde görüyorum. Ben bunu onaylamasam da riskli oyunları kızların oynamasına tuhaf gözle bakılabilir.' (B8) yorumu yapılmıştır. Katılımcı ebeveynin ifadesinden, toplumsal cinsiyet temelli öğretilerin ebeveynlerin riskli oyunlara karşı algı ve tutumlarını şekillendirebildiğini anlaşılmaktadır. B8'in riskli oyunlara karşı kendi görüşünün daha ılımlı ve esnek olduğu ancak buna rağmen, kültürel normların ve sosyal çevrenin etkisinde sınırlı bir yaklaşım sergilediğini ifade etmektedir. Spesifik olarak kız çocuklarının tırmanma gibi fiziksel riskin yüksek olduğu oyunları oynamasının kültürel olarak uygun görülmediği vurgulanmıştır. Bu durum, bazı ebeveynlerin kendi kanaatleri ve bireysel düşüncelerinin toplumsal normlarla bir ikilem ya da çatışma yaşayabildiklerini gösterdiği söylenebilir. Benzer olarak A16'da çevreden gelen yorumlardan etkilenebildiğini ifade ederken kendi yetiştirme tutumuyla ilgili baskı yaşayabildiğini şu sözlerle belirtmiştir; *'Büyüklerden eleştiriler geliyor yetiştirme şeklimle ilgili. Şu çocuğa dur de, yaramazlık yapmasın vs. gibi. Bende biraz etkileniyorum haliyle... Bu sefer çocuğuma baskı yapıp sinirimi ondan çıkarıyorum. Oyun oynamasına da izin vermiyorum.'* Kültürel çevrenin, aile büyüklerinin fikirlerinin ebeveynleri etkileyebildiği ve bunun sonucu olarak genel olarak oyun oynamasına etki ettiği açıkça belirtilmiştir. Bir başka katılımcı ebeveyn (A13) de yakın çevresindeki yetişkinlerin yorumlarından etkilenebildiğini ancak yine de kendi değer ve düşüncelerine göre hareket etmeye gayret ettiğini ifade etmiştir; *'Çevreden dolayı bazen bir tık daha baskıcı olabiliyorum ama genel olarak kendi bildiğim şekilde ilerlemeye çalışıyorum.'* (A13)

Genellikle ebeveynler büyüklerin ve gelenekselleşmiş kalıpların etkisinde kaldığını belirtirken katılımcı A24 buldukları muhitin akran çevresinin riskli oyuna izin verme durumunu şekillendirdiğini ifade etmiştir. *'Oturduğumuz mahalle gibi kenar mahallelerin gelişmemiş olması çocukların riskli oyunlara daha çok yönelmesine neden oluyor. Benim çocuğum da haliyle mahalleden etkilenebiliyor. Kısıtlasam diğer çocuklar oynuyor ve aileleri izin veriyor diye kendi çocuğum bana tepki gösteriyor.'* Ebeveyn; gelişmemiş bir bölgede yaşadığını, bundan dolayı bölgedeki çocukların riskli oyunları daha çok oynadıklarını düşünmektedir. Katılımcı A24'ün riskli oyunu, gelişmemiş bölgelerde oynanan başıboş, tehlikeli, zararlı oyun olarak algıladığı ve bu tür oyunların sınırlandırılması gerektiğini düşünmektedir. Sonuç olarak ebeveynlerin riskli oyuna izin vermesini oturlan çevre ve akran grupları da etkilediği sonucu çıkmıştır. Bu görüşü destekleyen bir başka yorum olarak A20 tarafından; *'Çevredeki çocuklar oynayınca kendisinin de oynayabileceğini düşünüyor. Ben de yapayım onun annesi kızmıyor diyor. Ben de evde tutamıyorum öyle olunca.'* şeklinde ifade

edilmiştir. Çevredeki çocukların riskli oyun tercihlerinin başka çocukları teşvik ettiği ve ebeveynlerin sınırlandırmalarına etkisi bulunduğu sonucu çıkartılmaktadır.

Ayrıca, anne babaların ifadelerinin yalnızca bireysel değerlendirmelerle sınırlı olmadığı, içinde buldukları sosyal çevre, kültürel normlar, toplumsal beklentiler ve cinsiyet rolleri gibi faktörlerden de etkilendiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda, riskli oyuna izin verme durumlarının, ebeveynin kişisel tutumlarının yanı sıra çevresel ve kültürel etkileşimler tarafından da etkilendiği tespit edilmiştir.

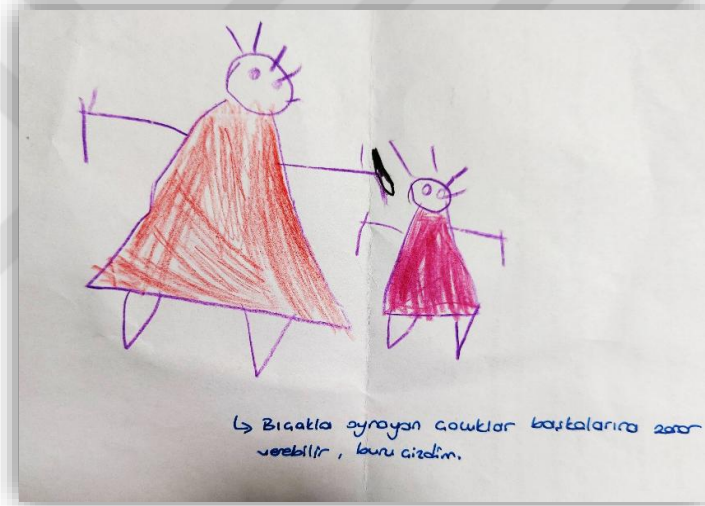
Tema 3: Tehlikeli Nesne Etkileşimi

Tehlikeli nesne içeren riskli oyunlar başlığı altında toplanan çizimler 'iğne/bıçak vb. keskin nesnelere oynanan oyunlar (n=5)' ve 'sopayla oynamak (n=2)' konularını betimleyen çizimlerdir. Bu temada yer alan çizimler, çocukların riskli oyun algılarındaki tehlike içeren materyalleri yansıttıkları çizimler ortaya koymaktadır. Çocukların tehlikeli materyallere yönelik çizimlerinden bu konuda farkındalıklarının olduğunu ve bu nesnelere yol açabileceği sonuçlardan dolayı riskli oyun bağlamında değerlendirdiklerini göstermektedir. Özellikle kesici, delici ve sert cisimlerin çizimlerde vurgulanması, çocukların potansiyel tehlikeleri riskli oyunla eş değer anlamda algıladıklarını ortaya koymaktadır.

Ebeveynlerin riskli oyuna dair en büyük duyduğu endişenin kaza ve yaralanma ihtimali olduğu belirlenmiştir. Tehlikeli nesne içeren riskli oyunların da fiziksel risk unsurunun potansiyel tehlike yaratma ihtimalinden dolayı katı bir biçimde sınırlandırdıkları ortaya çıkmıştır. Ebeveyn katılımcıların riskli oyuna dair tanımlarında ciddi yaralanmalarla sonuçlanabilecek her türlü fiziksel risk içeren oyunu olumlu bulmadıklarını ifade etmişlerdir. A7 riskli oyunu kaza ve fiziksel yaralanma ihtimaliyle ilişkilendirdiğini şu sözlerle belirtmiştir; *'Riskli oyun deyince aklıma ciddi yaralanmalara sebebiyet veren oyunlar, düşüp bir yerini kıracağı tehlikeli olan hareketler, yüksekte atlamak, keskin aletlerle oynamak geliyor'* Bu sözlerle ebeveynin riskli oyun algısının yalnızca koşma, düşme ile gelebilecek yaralanmalarla ilişkilendirmediğini, keskin aletlerle oluşabilecek olumsuz sonuçlarla da riskli oyunu ilişkilendirdiği ortaya çıkmaktadır. Ebeveynlerin riskli oyun kapsamında yaşadıkları güvenlik kaygılarından bazılarının tehlikeli nesnelere oynanabilecek oyunlar olduğunu şu sözlerle dile getirmişlerdir; *'Oyun oynarken birbirlerine zarar vermelerinden korkarım. Ya da tehlikeli şeyler yapmaları, ateş yakmaları, taş atmaları vs. Bu yüzden sınırlarım başına bir şey gelmesinden korkarım.'* (A23) şeklinde ifade edilen sözlerden A23'ün çocukların tehlikeli materyallerin doğurabileceği istenmeyen sonuçlardan dolayı zarar görme kaygısı yaşadığı

anlaşılmaktadır. Benzer şekilde bir başka ebeveyn de riskli oyun esnasında duyduğu güvenlik endişelerinden biri çocukların *kesici aletler* ya da *yanıcı aletlerle* (*çakmak vb.*) oynaması olduğu belirtilmiştir. (A7)

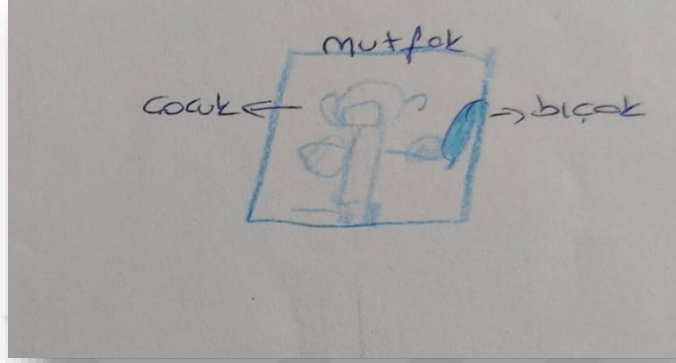
Ebeveyn görüşmelerinden riskli oyunlara dair tutumlarının genellikle koruyucu ve denetleyici yönde olduğu belirlenmiştir. Spesifik olarak çocukların potansiyel tehlike içeren nesnelere oynamaları ebeveynlerde belirgin bir kaygı oluşturduğu ve bu durumun, riskli oyunları sınırlandırılması yönünde refleksif bir tutumun gelişmesine neden olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, ebeveyn algılarının çocukların riskli oyun algılarına nasıl yansıtıldığı konusunun önemini ortaya çıkmaktadır. Nitekim çocuk çizimlerinde de benzer şekilde kesici, delici ya da fiziksel zarara yol açabilecek araçların temsili, çocukların kafasındaki riskli oyun algısı şeması etrafında gelişmiştir.

Şekil 4.2.15. Bıçakla oynamak temalı çizim

Şekil 4.2.15'te bıçakla oynayan iki çocuk resmedilmiştir. Ç12 (Kız, 6 yaş) bıçakla oynamayı riskli bulduğunu ve bunu başkalarına zarar verebileceğini düşündüğünü yorumunda belirtmiştir. Kullanılan renkler açısından analiz edildiğinde ağırlıklı olarak kırmızı ve tonları kullanıldığı, bıçağın siyahla koyulaştırılarak dikkat çekilmek istendiğini düşünülebilir. Ç12'nin fiziksel risk içeren oyunları gözlemlemiş olduğu veya bu konuyla ilgili bir uyarı almış olduğu söylenebilir. Bıçak kullanımını çizmiş olması doğrudan bu durumu tehlikeli olarak tanımladığını, bu konuda bir farkındalığının olduğunu fakat çocuğun resimle ilgili açıklamasından da hareketle doğrudan bir saldırı ya da yaralanma anının tasvir edilmemesi, çocuğun bıçakla oynamayı potansiyel kaza riski taşıyan bir oyun olarak nitelendirdiği için riskli oyunlar kapsamında değerlendirdiği düşünülebilir.

Katılımcı Ç4 (Erkek, 5 yaş) tarafından çizilen bu görselde, mutfak ortamında yer alan bir çocuk figürünün elinde bıçak tuttuğu bir olay resmedilmiştir. Katılımcı çocuk çizimini açıklarken *'mutfakta bıçakla oynayan çocuk elini kesmiş'* şeklinde ifade etmiştir. Ek olarak *'annem meyveyi benim kesmeye izin vermiyor, riskli şeyler yapma diye kızıyor.'* sözleriyle ekleme yapmıştır.

Şekil 4.2.16. Bıçakla oynamak temalı çizim

Çocuğun riskli oyun olarak çizdiği bu resimden hareketle kesici aletlerin risk içerdiğine dair algısı olduğunu göstermektedir. Çocuk tarafından gündelik yaşama ait bıçak gibi bir nesnenin riskli oyunu yansıttığı bir resimde yer almış olması potansiyel fiziksel tehlikelerle ilişkilendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu resimden hareketle çocuğun riskli oyuna dair hem merak duyduğu hem de potansiyel zararların farkında olduğunu göstermektedir. Katılımcı çocuğun annesinin kısıtlayıcı tutumunu ortaya koyan ifadeleriyle riskli oyun ve tehlike kavramlarını birlikte gördüğü, benzer anlamlarda kullandığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda katılımcı ebeveynlerin riskli oyuna dair algıları arasında yer alan kesici delici aletlerle çocukların etkileşime girmelerinden duydukları sakınca, çocukların riskli oyun algılarına da yansıdığı görülmektedir.

Çocukların riskli oyunlar kapsamında kesici/delici aletlerle zaman geçirmeleri ebeveynler tarafından olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu aletlerle etkileşime girmenin yalnızca olumsuz yönlerine odaklanması, çocuklarının ilgilerinin ya da potansiyel yeteneklerinin açığa çıkarılması noktasında çocuğa olumlu katkılar sunabileceği ebeveynler tarafından göz ardı edilmektedir. Bu konuda *'Benim oğlum bayılıyor bir şeyleri kesip, kırıp yeni şeyler üretmeye. Çok makas kullanmak istiyor ya da babasının tamir çantası çok ilgisini çekiyor. Ben de bu tarz oyunlarını kendine zarar verecek diye kısıtlarım.'* şeklindeki ebeveyn ifadelerinden A9'un çocuğunun güvenliğinin ya da çocuğun başına gelebilecek olumsuz ihtimallerin, çocuğun ilgisinden, yeteneklerinden veya keşfetme sürecinden daha öncelikli gördüğü anlaşılmaktadır. Bir başka örnek olarak *'Yüksek bir yerden düşmesinden çok*

korkarım...Kesici bir şey elindeyken düşmesinden çok korkarım bir yerine denk gelir diye, tek başına bırakmam kaybolur diye... Bu tarz şeylerden dolayı benim gözetimim altında olmasını isterim hep' (A17) ifadesi de ebeveynlerin güvenlik kaygılarının çocukların oyun süreçlerine doğrudan müdahalelerine sebebiyet verdiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Ebeveynlerin riskli oyunda yer alan doğal riskler ve olası tehlikeleri her zaman engelleyememesi, müdahale edememesi de riskli oyunu keskin bir şekilde sınırlandırmalarına sebebiyet vermektedir. Yapılan görüşmelerde riskli oyuna izin verme ya da vermemelerinin sahip oldukları çocuk sayısı ile ilişkili olup olmadığı sorusunun cevabı aranmış ve bazı ebeveynler çocuk sayıları ile ilgili olarak artan sorumluluklarından bahsetmişler ve bu nedenle kimi zaman çocuklarının üzerinde yeterince denetim sağlayamadıklarından söz etmişlerdir. A7 bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir; *'Tabii ki çocuk sayısı etkilidir. Çocuk sayısı arttıkça onlara zaman ayırma süresi de azalır onları kontrol edebilme süreleri de azalır. İlk çocuğum olduğunda her hareketini kontrol etme ihtiyacı duyardım. Ama 4 çocuğun her birine ayrı ayrı yetemiyorum bir de ev işleri vs. var. Böyle olduğu için çocuklar kendilerine zarar veren şeyleri tecrübe ederek düşe kalka öğreniyorlar.'* A7'nin ifadesiyle, çocuk sayısının artışı ebeveyn sorumluluklarını daha fazla artırarak çocukla bireysel ilgilenmeyi güçleştirdiği anlaşılmaktadır. Anne, her an kontrol sağlayamadığı durumlarla karşılaştığında çocukların kendini tehlikelerden ve kazalardan korumayı deneyim yoluyla kazanması gerektiğini belirtmiştir. A19 da çocuk sayısının artmasıyla koruma ve denetimin güçleştiğini bundan dolayı olarak esnekliğin ve izin verme durumlarında eskisi kadar sınırlayıcı olmadığını şöyle belirtmiştir; *'Bence çocuk sayısı rol oynar. Çünkü tecrübe sahibi oldukça kurallar esniyor bence hepsine yetişmek zor. İlk çocuklarda daha özenli olabiliyor insan ama bir yerden sonra çocukları birbirlerine emanet ediyorum artık'* Bu görüşe benzer birçok görüş ifade edilmiştir. Buna ek olarak bazı ebeveynler, çocuk sayısı arttıkça büyük çocuklara verilen görevle küçük kardeşlerine göz kulak oldukları, zaman zaman onları koruma ve gözetme sorumluluğunu üstlendiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı ebeveynler, riskli oyunlar özelinde ya da genel olarak abla veya abilerin küçük kardeşlerini tehlikeli durumlardan korumaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Çocuk sayısının fazla olmasını riskli oyunlara izin vermede etkili gören bir başka ebeveyn şu sözlerle görüşlerini ifade etmiştir; *'Evet bence etkili. Çocuk sayısı ne kadar çoksa çocukla ilgilenme süresi o kadar az oluyor. Ne kadar kalabalık olursa da risk daha fazla oluyor.'* A13'ün bu ifadelerinden anlaşıldığı üzere A7 ile paralel görüşlerde oldukları görülmektedir. Ancak çocuk sayısının fazla olmasıyla yaşanabilecek kalabalığın potansiyel tehlike ve kazalara yol açabileceğine vurgu yaptığı söylenebilir.

Bir başka görüşe göre, çocuk sayısının artmasıyla daha da kontrol ihtiyacının artacağını da ifade eden ebeveynler de olmuştur; *'Tabii ki ilişkilidir ama ne kadar çocuk o kadar sorumluluk. Daha da kontrolcü olurdum. Çok fazla çocuğun olduğu yerde kaza da tehlike de risk de kaçınılmaz yani. Ekstra özen gerektirir diye düşünüyorum.'* İfadesinden anlaşılacağı üzere ebeveynin çocuk sayısı ile riskli oyuna izin verme durumunu ilişkili bulduğu ve çocuk sayısının artışı halinde riskli oyuna yönelik kontrol, denetim ve sınırlamaların artabileceğini belirtmektedir. Bunun tam aksine çocuk sayısı ile riskli oyuna izin verme durumuyla ilişkili bulunmayan ebeveynler de olmuştur. *'Hayır düşünmüyorum. Benim bir çocuğum var ama kaç çocuğum olursa olsun yine aynı düşüncelerde olurum. Her zaman korumacıyım.'* (A25) şeklinde çocuk sayısının riskli oyuna izin verme düzeyini etkilemediğini söyleyen ebeveynler de olmuştur. Benzer bir bakış açısı A18 tarafından dile getirilmiştir; *'Evet ilgisi olabilir de olmayabilir de. Benim iki çocuğum var ikisine de yetişebiliyorum ama eminim çok fazla çocuk sahibi olsaydım zorlanırdım. Ama aynı düzeyde pımpirikli olurdum.'* A18'in bu ifadesi, ebeveynin riskli oyuna izin verme davranışını etkileyen etmenler arasında çocuk sayısının tek başına belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir. Katılımcı, mevcut durumda iki çocuğuyla ilgilenebildiğini, kontrol ve sınır sağlayabildiğini ifade ederken; çocuk sayısının artması durumunda zorlanabileceğinin farkındadır. Ancak, çocuk sayısı artması halinde ebeveynin koruyucu tutumunun değişmeyeceğini belirtmektedir. Buradan hareketle, riskli oyuna izin verme düzeyini etkileyen değişkenlerden yalnızca çocuk sayısının etkili olmadığını, ebeveynin kişilik özellikleri ve tutumlarına da bağlı olabileceğini ortaya koymaktadır.

Tema 4: Top Oyunları ve Hız Teması

Çocukların riskli oyun çizimleri analiz edildiğinde hız ve çarpışma riski içeren oyunlar teması kapsamında genel olarak topla oynanan oyunlar ve hızlı koşmak başlıkları yer almaktadır. Yakan top oynamak (n=2), futbol oynamak (n=1), basketbol oynamak (n=1), hızlı koşmak (n=2) temalı çizimler hız ve çarpışma yönüyle çocuklar tarafından riskli kabul edildiği sonucu ortaya çıktığından bu kategoride toplanmıştır. Bu temada yer alan oyunların yapılandırılmış ve kurallı oyunlar olması dikkat çekmektedir. Koşma, zıplama, yakalama vb. eylemleri içeren oyunlar olması sebebiyle yaşanabilecek çarpışma, kaza gibi durumlar resmedilmiştir.

Ebeveynlerle yapılan görüşmelerde, bazı ebeveynlerin riskli oyuna dair algılarının olumsuz olmasından kaynaklı olarak öğretmenlerinden bu tarz oyunlar oynatması halinde tepkisel yaklaşacaklarını ifade etmişlerdir. *'Öğretmen riskli oyun oynatırsa mutlaka fikirlerimi*

dile getiririm ve tekrar olmaması adına uyarırım.' (A16) Benzer şekilde B3'de bu konuda kaygılarını şu şekilde ifade etmiştir; *'Çocuğumu düşünerek bu tür şeyleri yapmasına izin vermezdim tabii ki bunu öğretmenle önce konuşurdum sonrasında başka şeyler düşünülebilir.'* Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere ebeveynlerin riskli oyunu çocuklarının okul ortamında oynamasını tasvip etmediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenin riskli oyun oynatması dahilinde uyarıcı bir tutum izleyeceklerini ifade etmişlerdir. Bir başka görüşe göre, *'Oynatmasını istemediğimi açık bir dille tabii ki belirtirim. Biz çocuğumuzun eğitilmesi için gönderiyoruz. Canını riske atmak için değil. Kesinlikle tepkimiz çok net olurdu.* (A7) bu ifadeye göre, annenin riskli oyunu tümüyle tehlikeli, çocuğun canını riske atan ve çocukların oynamasının uygun olmadığı oyun türleri olarak nitelendirdiği anlaşılmaktadır. Riskli oyun, A7 tarafından çocukların can güvenliğini tehdit eden bir oyun olarak görülmektedir. Benzer şekilde bir başka ebeveyn de riskli oyuna karşı olumsuz algılarından dolayı öğretmenin oynatması durumunda tutum ve davranışlarının katı ölçülerde olacağını şu şekilde ifade etmiştir; *Öğretmenler bence oynatmaz ama eğer öyle bir şey olursa önce uyarırım sonra devamı olursa gerekirse çocuğumu başka sınıfa gönderirim. Öğretmeni de Millî Eğitim Bakanlığı'na şikâyet ederdim.* (A22) Ebeveynlerin riskli oyuna karşı bilgi ve farkındalık düzeylerinin yetersiz olmasından kaynaklı olarak tümüyle çocuğun güvenliğini tehdit eden ve canını riske atacak büyüklükte faaliyetler olarak gördüğü anlaşılmaktadır. A22'nin öğretmenlerin riskli oyunu tercihen kesinlikle oynatmayacağını ifade etmesi, öğretmenin çocuğun canına kast edecek büyüklükte bir oyuna başvurmayacağını düşündüğü izlenimi veren bir söylem olduğu söylenebilir. Benzer şekilde A13'de *'Bizim öğretmenimiz öyle bir şey yapmaz. Çünkü o da en az bizim kadar çocuklara değer veriyor oynatsaydı uyarıda bulunurdum.* (A13) sözleriyle öğretmenlerinin çocuklara gösterdiği ilgi ve hassasiyeti kast ederek riskli oyunu olumsuz olarak nitelendirdiği ve bunu öğretmenin tercih etmeyeceğini vurgulamıştır. Bir başka benzer ifade A12 tarafından şöyle dile getirilmiştir; *'Öğretmen ne yapacağını bilir. Şu ana kadar hiç riskli şeyler yaptırmadı yaptırmaz da biliyorum. Ona güvenim sonsuzdur.'* (A12) Bu ifadeden öğretmene duyulan güven anlaşılmaktadır. Ancak ebeveynin yine riskli oyunu olumsuz bulduğu ve bunu öğretmenin tercih etmeyeceğini düşündüğünü söylemiştir.

Bazı ebeveynlerin yukarıdaki ifadelerin tam tersi şekilde öğretmenlerin bilgi ve eğitimine güvendiği görülmüştür. *'Tabii ki öğretmenlerimiz her şeyin en iyisini bilirler onlar karar verir. Oynatıyorsa da gereklidir demek ki.'* (A11) sözleriyle öğretmene duyulan güven belirtilmiş ve öğretmenin riskli oyunu tercih ederse öğrencinin eğitimi için gerekli olduğundan oynatmış olabileceğini ifade eden güçlü bir güven ifade edilmiştir. Benzer şekilde öğretmene

duydıkları güvenden dolayı sınıf içerisinde yapılacak tüm faaliyetlerde tercihi öğretmene bıraktığını ifade eden A25 şu sözlerle dile getirmiştir; '*Öğretmenin yaptığı hiçbir oyuna müdahale etmem eğitimcilerimize her zaman çok güvenirim ve günlük hayatta da eğitimcilerin önerilerini dikkate alırım.*' (A25)

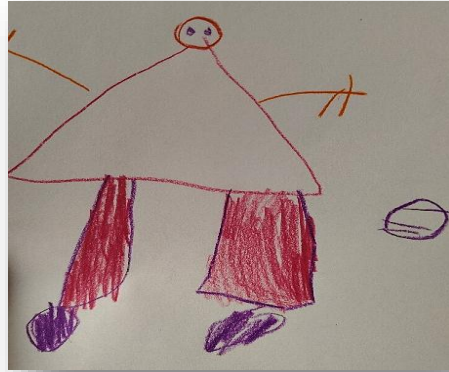
Sonuç olarak, ebeveynlerin büyük bir kısmının riskli oyunları çocukların güvenliğini tehdit edici faaliyetler olarak algıladığı ve öğretmenlerin bu tür risk içeren oyunları tercih etmesi durumunda tepkili olabilecekleri ortaya çıkmıştır. Genel olarak, sınır koyucu, uyarıcı veya müdahaleci bir tutum sergileyeceklerini belirtmişlerdir (A7, A16, B3, A22). Katılımcı ebeveynler, riskli oyunların çocukların ciddi kazalara sebebiyet verebileceğini düşünerek, öğretmenleri bu konuda uyaracaklarını belirtmişler ve gerektiğinde sınıf değişikliği yapabileceklerini ifade eden ebeveynler olmuştur. Bu tür görüşlerin yanı sıra, bazı ebeveynler öğretmenlerin bilgi ve deneyimine duydukları güven duyan ebeveynler de olmuştur. Bu güven nedeniyle sınıf içi faaliyetlerde müdahalede bulunmayacaklarını belirtmişlerdir (A11, A25). Ebeveynlerin riskli oyunlara karşı bakış açılarının olumsuz olduğu ve öğretmenlerin riskli oyun oynamalarına tepkili olabilecekleri ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.2.17. Yakan Top Oynamak

Şekil 4.2.17'de renkli toplarla oynayan üç çocuk resmedilmiştir. Katılımcı Ç10 (Kız, 6 yaş) yaptığı çizimi '*arkadaşlarımla yakan top oynuyorum ama yanlışlıkla kafama geliyor*' şeklinde açıklamıştır. Bu durum, çocuğun riskli oyunu toplarla oynanan oyunlarda yaşanabilecek olası kazalar üzerinden algıladığını göstermektedir. Şekil 4.2.17'de çocuk figürlerinin ellerinin birbirine uzanmış şekilde olması, iki kişinin ortasında bir oyuncunun yer alır şekilde çizilmesi oyunun grup halinde oynandığını; renkli topların etrafa serpiştirilmiş şekilde çizilmiş olması ise oyunun dinamik ve hareketli doğasını tasvir etmektedir. Buradan hareketle katılımcı Ç10, yakan top oyunu esnasında topun başına çarpma olasılığını bir tehlike

unsuru olarak betimlerken, riskli oyunu ‘top ile oynarken yaralanma’ ihtimali üzerinden somutlaştırmıştır.

Şekil 4.2.18. Futbol Oyunu Temalı Çizim

Katılımcı Ç14'e (Erkek, 6 yaş) ait çizimde (Şekil 4.2.18), üçgen biçimli bir vücuda, uzun eşit olmayan bacaklara sahip bir insan figürü ve hemen yan tarafında yer alan bir top resmi görülmektedir. Görselde futbol oynayan bir çocuk çizilmiştir fakat çocuğun yüz ifadesinden olumlu ya da olumsuz bir ifade yer almamaktadır. Ayrıca çizimde doğrudan bir kaza ya da tehlike sahnesi betimlenmemiştir ancak çocuk çizimine ilişkin açıklamasında *'futbol oynarken bazen kazalar olabiliyor'* şeklinde bir ifadeye bulunmuştur. Buradan hareketle, çocuğun algısında futbol oyununun tümüyle olumsuz olarak bir anlam ifade etmediği, taşıdığı potansiyel riskler açısından riskli oyun örneği olarak çizildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, çizim tek başına tehlikeli bir durumu ifade etmese de katılımcı çocuğun ifadesiyle birlikte değerlendirildiğinde riskli oyun kategorisinde yer almaktadır.

Ebeveynlerin riskli bulduğu oyun türü ve oyun materyalleri arasında hiç yer almayan türün ‘topla oynanan oyunlar’ olduğu belirlenmiştir. Ebeveynler riskli oyunları genel anlamda yaralanma ve kaza riskinden dolayı tercih edilmesini uygun bulmadığı ancak topla oynanan oyunlarda yaşanabilecek küçük kaza, yaralanma veya sakatlanma gibi ihtimalleri göz ardı ettikleri görülmüştür.

Ebeveynlerin çoğunlukla riskli oyunlara karşı tutumunun oldukça sert ve olumsuz olduğu; kimi ebeveynlerin ise riskli oyunun olumlu yönlerinin farkında oldukları görülmüştür. Katılımcı ebeveynlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda bazı ebeveynlerin, riskli oyunların teşvik edilmesi gereken, çocukların kendi sınırlarını keşfetmelerine imkân tanıyan ve gelişim açısından faydalı oyun türleri olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Bu ebeveynlerin çoğunlukla 25-35 yaş aralığında yer aldığı ve en az ortaöğretim düzeyinde eğitime

sahip oldukları tespit edilmiştir. Lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcıların, özellikle riskli oyunların çocukların gelişim alanlarına fayda sağladığını ifade ederek bu tür oyunları teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. *'Tehlikeli durumları öğrenme ve tehlikeli durumlarda nasıl davranacağını öğrenme gibi şeyleri öğreniyorlar. Kendi yapabileceklerini test ederek çıkarım yapıyorlar bence. Sosyal, zihinsel, fiziksel anlamda gelişirler diye düşünüyorum...'* (A10, 30 yaş, lisans mezunu) sözleriyle riskli oyunun bütünsel gelişime sunduğu katkıları ve risk analizi yapmayı öğrettiğinin farkında olan bir ebeveyn olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka katılımcı da riskli oyunların içinde barındırdığı doğal risklerin farkında olduğunu belirtirken olumlu bir yönü olarak da zorlukların üstesinden gelme becerisine katkısını ve özgüven gelişimine etkilerini şu sözlerle vurgulamıştır; *'Kesinlikle düşünüyorum. Riskli oyunun tabii ki tehlikeli kısımları vardır ancak çocuk başarması güç bir durumla karşılaştığında ve bunu başardığında özgüvenini geliştirebiliyor.'* (Katılımcı A11, 33 yaş lisansüstü)

Riskli oyunun özgüven gelişimine olan katkılarını ifade eden katılımcı ebeveynler, uygun risklerin öğretici olacağını dile getirmiştir; *'Muhakkak bulunuyor çünkü çocuklar yapabilme gücü olduğunu gördükçe özgüveni artar. Yaş grubuna risk grubuna göre keşif yapacağı oyunların faydalı olacağını düşünüyorum.'* (Katılımcı B25, 28 yaş lisansüstü) Bir başka ebeveyn ise duygusal olarak güç kazanmaya sunacağı katkılar yönüyle olumlu düşüncelerini dile getirmiştir. *'Tabii ki faydası vardır. Fiziksel bedensel olarak gelişirler. Daha özgüven kazanıp kendi kontrollerini sağlayabilirler. Duygusal olarak da daha dirençli ve sağlam olurlar bence. Düşükleri yaralandıkları zaman kırılman olmazlar.'* (Katılımcı A21, 40 yaş, lisans) Kimi ebeveynler ise riskli oyunlar aracılığıyla çocukların bedensel gelişimlerinin desteklenebileceğini ifade etmişlerdir; *'Bence illaki faydası vardır. Bedensel hareket açısından riskli oyunlar çocukların bedensel gelişimini olumlu etkileyebilir.'* (Katılımcı, A20, 35 Yaş ortaöğretim) *Koşarken atlarken bacakları bilekleri falan güçlenir. Arkadaşlarıyla iyi bir iletişim kurar* (Katılımcı B12, 25 Yaş, Ortaöğretim)

Riskli oyunların, çocukların gelişimine katkı sunabileceğini düşünen ebeveynlerin yanı sıra, riskli oyunlara karşı daha eleştirel yaklaşan ve çocukların gelişimini olumsuz etkileyebileceğini düşünen ebeveynler de bulunmaktadır. Bu katılımcılar, özellikle güvenlik sorunlarına ve potansiyel risklere dikkat çekerek, riskli oyunların çocuklar üzerinde olumsuz etkiler oluşturabileceğini ifade etmişlerdir. Bir katılımcı ebeveynin riskli oyunların çocukların keşfetme ihtiyacını giderdiğinin bilincinde olmasına rağmen yaşanabilecek şeylerin çocukların güvenliğini tehdit ettiğini düşündüğü için olumsuz bir bakış açısında olduğu şu ifadelerinden

anlaşılmaktadır; *'Riskli oyunlar keşifler yapmalarına yardımcı olur ama güvenilirliği yoktur asla. Güvenliği benim için daha öncelikli.'* (Katılımcı A8, 35 yaş, İlköğretim)

Riskli oyunların içerisinde olası tehlikeleri ve yaralanmaları içerebilmektedir. Bundan dolayı kimi ebeveynler, riskli oyunlara karşı tümüyle negatif düşünceler barındırdığını hiçbir şekilde gelişimlerine katkıda bulunmadığını şu sözlerle ifade etmişlerdir; *'Hayır riskli oyunların çocuğa katkıda bulunduğunu düşünmüyorum. Risk içerdiği için çocuğa daha çok tehlikeli şeyler sağlıyor.'* (Katılımcı A7, 37 yaş, İlköğretim) sözleriyle katılımcı riskli oyunun içerdiği doğal risklerin çocuklar açısından tehlikeli bulunduğunu ifade etmiştir. Bir başka katılımcı ise hiçbir şekilde riskli oyunların fayda sağladığını düşünmediğini, risk içermeyen oyunların katkı sağlayabildiğini dile getirmiştir. *'Riskli oyunların bir katkı sağladığını düşünmüyorum. Güvenli oyunlar gelişimi destekler bana göre.'* (Katılımcı A22, 45 yaş, İlköğretim) Bir başka ebeveyn ise riskli oyunların hiçbir şekilde katkı sunmadığını bilakis zarar verebildiğini şöyle ifade etmiştir; *'Bence tam tersine riskli oyunlar çocuğa faydadan çok zarar veriyorlar. Evde şiddete meyilli oluyorlar, psikolojileri bozulabiliyor.'* (Katılımcı A23, 47 yaş, İlköğretim)

Ebeveyn görüşleri değerlendirildiği zaman riskli oyunlara bakış açılarının ve algılarının geniş bir yelpazede olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin bir kısmı riskli oyunları çocukların tüm gelişim alanlarına katkı sağladığını, özgüvenlerini geliştirmelerine olanak tanıdığını ve sınırlarını keşfetmelerine yardımcı olduğunu düşünürken; bazı ebeveynler riskli oyunları çocukların güvenliği açısından sakıncalı bularak, olabilecek yaralanmalar, şiddet eğilimi veya psikolojik olumsuzluklar gibi risklerle karşılaşabileceklerini düşündükleri için bu tür oyunların gelişimden ziyade zarar verebileceğini belirtmiştir. Ebeveynlerin görüşlerindeki bu net farkın çocukların oyun ihtiyacının, oyun gelişimleri süreçlerinin ve riskli oyun hakkındaki bilgilerin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Kimi ebeveynler riskli oyunu çocuğun canını bilerek tehlikeye atan yasaklı, oynanmaması gereken bir tür olarak değerlendirmektedir. Kimi ebeveynler ise riskli oyunun merak, heyecan arama, keşif yapma arzusunu giderdiğini çocukların duygusal sağlıklarını geliştirdiğini, başarıya duygusunu tattırdığını ifade ederek riskli oyuna dair bilinçli ve farkında olduklarını göstermişlerdir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu kısımda, araştırmadan elde edilen nicel ve nitel veriler sonucunda ortaya çıkan bulguların literatürde yer alan önceki çalışmalar ışığında tartışılarak sonuçlar bütüncül ve tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Bu çalışma ile gelecekte yapılabilecek bilimsel çalışmalara öneriler sunulmuştur. Bulguların, literatürdeki yeri, benzer çalışmalarla ne derece örtüştüğü veya farklılaştığı sunularak araştırmanın alan yazına katkısı vurgulanmıştır. Ek olarak, araştırmanın sınırlılıkları çerçevesinde çıkan sonuçlardan hareketle; okul öncesi eğitim alanında yapılacak uygulamalara, ebeveynlere, program geliştiricilere, politika yapıcılara, okul yönetimlerine ve gelecekte yapılabilecek bilimsel çalışmalara yönelik somut önerilere değinilmiştir.

5.1. Tartışma

Araştırmaya katılan ebeveynlere ait demografik veriler ile riskli oyuna izin verme ölçeği arasındaki ilişki incelendiğinde çalışmaya katılan ebeveynlerin büyük çoğunluğu (%67) annelerden oluşmakta olduğu, çocukların bakım ve sorumluluğunun da büyük oranda (%92) annelerde olduğu tespit edilmiştir. Bu oranların çeşitli sosyokültürel etmenlerle ilgili olduğu ve toplumumuzdaki annelere atfedilen çocuk bakımı üzerindeki aktif rollerle ilişkili olduğu söylenebilir. Anne ve babaların riskli oyuna izin vermelerinde genel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır; yalnızca ‘az riskli yüksekliklerde oyun’ boyutunda babalar annelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek puan almıştır. Ebeveynlerin cinsiyetine bağlı olarak riskli oyunlara izin verme yaklaşımlarında büyük ölçüde benzerlik olduğu ancak babaların özellikle daha düşük riskli yüksekliklerde çocuklara daha fazla özgürlük tanıdığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, Ryan ve diğerlerinin (2024) riskli oyun bağlamında annelerin babalara kıyasla daha az izin verici tutumda olduklarını ortaya koyan araştırmasıyla kısmen ayrılmaktadır. Bu durumun, çalışmanın yapıldığı örneklem grubunun sosyokültürel yapısına göre değişkenlik gösterebildiği anlaşılmaktadır.

Riskli oyuna izin verme düzeyleri ile ebeveynlerin yaş grupları arasındaki ilişki incelendiğinde 25 yaş ve altındaki ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme düzeylerinin, özellikle 35-45 yaş aralığındaki ebeveynlere oranla daha düşüktür. Özellikle çok riskli yüksekliklerde oyun, az riskli yüksekliklerde oyun ve riskli oyuna izin verme ölçeği toplam puanlarında bu farklılık daha nettir. Bu durumun, genç ebeveynlerin çocuklarının yüksek

yerlerde veya risk içeren oyunlara karşı yaşça büyük ebeveynlere kıyasla daha temkinli ve korumacı bir tutum sergilediklerini ortaya koymaktadır. 35-45 yaş aralığındaki ebeveynlerin riskli oyunlara daha fazla izin vermeleri, ebeveynlikteki tecrübelerinin ve çocuğun yetişmesine ilişkin bilgi ve algılarının farklılaşmasıyla ilişkilendirilebilir. Araştırmada, riskli oyunun diğer alt boyutlarından olan, tehlikeli aletlerle oyun ve tehlikeli doğal unsurlara yakın oyunda ise yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Buradan hareketle ebeveynler yaş veya deneyimlerinden bağımsız olarak çocuk için ciddi fiziksel yaralanma riski taşıyan oyunlara karşı benzer düzeyde hassasiyet gösterdikleri sonucu çıkmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar literatürdeki araştırmalarla paralellik göstermektedir. Çevirme'nin (2022a) riskli oyunlarla ilgili yaptığı araştırmasında da bu çalışmanın bulgularıyla benzer şekilde ebeveynlerin yaşları arttıkça riskli oyuna izin verme düzeylerinde de artış olduğu sonucu çıkmıştır. Genç ebeveynlerin riskli oyunlara dair davranış ve tutumlarının orta yaştaki ebeveynlere kıyasla daha korumacı bir yaklaşım sergilediklerini göstermektedir.

Bu çalışmada, anne babaların yaşadıkları ilçe değişkenine göre riskli oyuna izin verme eğilimlerinde istatistiksel anlamda farklılıklar olduğu görülmüştür. Ortaya çıkan bu farklılığın, ilçelerin sosyoekonomik olarak gelişmişlik düzeyleri ve veli profillerindeki farklılıklarla ilişkili olabileceği düşünülmektedir (TÜİK, 2023). Gelişmiş ilçelerde ikamet eden ebeveynlerin önemli bir kısmı ihtisas sahibi, memur veya en az ön lisans düzeyinde mezuniyet derecelerine sahip ebeveyn profillerinden oluşmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesiyle doğru orantılı olarak ebeveynlerin, çocuk gelişimine dair bilgi ve farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Ebeveynlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde riskli oyunları çocuğun bütünsel gelişimi açısından faydalı bulduğunu söyleyen ebeveynlerin 25-35 yaş aralığında en az ortaöğretim mezunu ebeveynler olduğu görülmektedir. Bu durum, nicel bulgularla birlikte ele alındığında, eğitim seviyesinin yükselmesiyle ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme eğilimlerinin hem algısal hem de davranışsal olarak daha pozitif olmasını açıklamaktadır. Bu bulguların Karaca ve Aral'ın (2020) çalışmasındaki bulgularla paralellik gösterdiği, üniversite mezunu olan ebeveynlerin ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde olan ebeveynlere kıyasla riskli davranışları ayırt etme, çocuklarına riskli oyun oynamaları konusunda destek olma, çocuklarının riskli oyun oynamalarının gerekliliğine inanma ve bu konuda eşleri ile tutarlılık gösterme kategorilerinde daha yüksek puanlar aldıkları belirlenmiştir. Ancak literatüre bakıldığında Cevher-Kalburan ve İvrendi'nin (2016) çalışmasında bu sonuçların aksine ebeveynlerin eğitim düzeyiyle riskli oyuna izin verme arasında ilişki bulunmamıştır. Buradan hareketle çocukların riskli oyunlarına karşı olumlu tutuma sahip olmanın büyük ölçüde çocuk

gelişimi hakkında bilgi sahibi olmayla ilişkili olduğu ancak bilgi ve farkındalığın her zaman eğitim seviyesiyle doğru orantılı olmadığı sonucu çıkmaktadır.

Şanlıurfa gibi nüfus artış hızının yüksek olduğu (bkz. TÜİK, 2024) bir bölgede ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısının ebeveynlerin riskli oyuna izin verme durumuyla ilişkisi olup olmadığı araştırılmış ve yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre, çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin hem toplam riskli oyuna izin verme düzeylerinde hem de riskli oyun türlerinin tamamında istatistiksel anlamda bir azalma olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun, çalışmanın öncesinde yapılan gözlemlerle ve nitel verilerle farklılık gösterdiği söylenebilir. Ebeveynlerle yapılan görüşmelerde ve araştırmacının bizzat yaptığı saha gözlemlerinde, çocuk sayısı fazla olan bazı ebeveynlerin çocukların oyunlarını daha az denetledikleri, risk ve tehlikeleri daha az kontrol ettikleri, hatta kimi zaman ebeveynlerin ailenin en büyük çocuğuna diğer çocukların sorumluluğunu üstlendirerek küçük kardeşlerle ilgilenmesini sağladıkları belirlenmiştir. Dolayısıyla riskli oyunlara daha fazla tolerans gösterebileceklerini ortaya koyan nicel bulgular çıkması beklenirken tam tersi yönde bir sonuç ortaya çıkmıştır. Nihai olarak, nitel bulgular ile nicel bulgular arasında ortaya çıkan bu farklılığın ebeveynlerin riskli oyunlara yönelik beyan ettikleri tutumlarla, gerçekteki fiili uygulamaları arasında farklı oldukları sonucunu ortaya çıkarmıştır. Çocuk sayısının artmasıyla ebeveynlerin riskli oyuna karşı daha esnek olmasının bilinçli bir tercihten ziyade zaman kısıtlılığı, çevrenin sorumluluğu, çeşitli kültürel normlar, aile dinamikleri gibi faktörlerin rol oynayabileceğini göstermektedir. Araştırmanın nicel bulgularıyla paralellik gösteren Karaca ve Aral'ın (2020) çalışmasında da tek çocuğa sahip olan ebeveynlerin birden fazla çocuk sahibi olan ebeveynlere kıyasla çocuklarının oynadıkları riskli oyunlara daha destekleyici tutumda oldukları, riskli oyunun farkındalığına sahip oldukları belirlenmiştir. Buna karşın Cevher-Kalburan ve İvrendi (2016) çalışmasında birden fazla çocuk sahibi olan anne babaların tek çocuk sahibi anne babalara göre riskli oyunlara karşı izin verici tutuma sahip olduklarını belirlemiştir. Buradan hareketle kimi ebeveynlerin çok çocuğa sahip olmasının getirdiği sorumlulukla daha korumacı, daha kısıtlayıcı bir tutum sergileyebileceği görülürken kimi ebeveynlerin tek çocuğa sahip olmasının daha kontrollü olabileceği düşünülmektedir. Bir başka bakış açısıyla, tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin çok fazla çocuk sahibi olan ebeveynlere göre bilinç, farkındalık ve eğitim düzeyi seviyesi gibi faktörlerin etkisinden dolayı riskli oyuna izin verme ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak bilimsel çalışmalarda ebeveynlerin risk algılarının ve çocuk sayısına bağlı tutumlarının nitel yöntemlerle daha derinlemesine incelenmesi önerilmektedir. Buna ek olarak, çocuğun yaşı arttıkça da riskli oyunlara izin verme

puanlarının azaldığı görülmüştür. Bu durum, anne babaların küçük çocuğun tercih ettiği riskli oyunlarda daha esnek yaklaşabildiklerini ancak çocuğun yaşı büyüdükçe risk içeren davranışları yapmasının uygun bulunmadığı, daha fazla kısıtlandığı ya da sorumluluk yükleyerek riskten uzak tutma eğilimine sahip olabileceklerini düşündürmektedir.

Çocukların çizimlerinden elde edilen bulgulara göre, çocukların en sık 'yükseklik unsuru barındıran riskli oyunlar' teması kategorisi altında; masadan, dolap üzerinden, trampolinden düşmek vb. durumları resmettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumun literatürde yapılan çalışmalarla örtüşmektedir. Riskli oyun türleri arasında kişilerin sık ifade ettiği kategorilerden 'büyük yükseklikler' olduğunu ortaya koyan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Sandseter, 2007; Little & Eager, 2010). Araştırmada çocukların özellikle düşme ve yaralanma temasına ait çizimlerin diğer temalara göre yoğun olarak ifade edilmiş olması çocukların genellikle bu tür oyunlar esnasında sıkça benzer olaylara maruz kaldığını ya da gözlem yoluyla deneyim elde ettiklerini düşündürmektedir. Bu duruma etki eden sebeplerden bazıları; oyun alanı ve çevresel koşullar (zeminin uygunluğu, oyun esnasındaki materyal türleri, ebeveynlerin sınırlandırma şekilleri vs.) gibi faktörlerin çocukların risk algısı üzerinde etkili olduğu sonucu çıkarılabilir. Örnek olarak; taşlı zeminde oyun oynama, pencere kenarına tırmanma, salıncakta ayakta sallanma, kaydırdaktan ters kayma gibi durumların çizilmiş olması çocukların etrafındaki tehlikelerin farkında olduğunu ancak bu farkındalığın 'çoğunlukla çevrelerinden gelen uyarı' ya da 'kaza durumlarını gözleme' yoluyla edindikleri söylenebilir. Dolayısıyla çocukların riskli oyun çizimlerinde 'düşme, yaralanma, kaza' durumlarını belirgin bir şekilde tasvir etmiş olmasının, riskli oyunu algılayış şekilleriyle ilgili olduğu, riskli oyun kavramına ait olumsuz düşünce kalıplarına ve şemalara sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, Akşin ve Tunçeli'nin (2015) çalışmasında çocuklara tehlike kavramının tanımı sorulduğunda en çok verilen cevapların fiziksel ve çevresel tehlikeler kapsamında bir yerden düşmek, bir nesnenin kişinin üzerine düşmesi, kesici aletlerin yarattığı tehlikeli durumlar, bir yere çarpmak gibi durumları ifade etmişlerdir. Benzer olarak katılımcı çocukların tehlikeli nesne içeren riskli oyunlar temasına ait yapmış oldukları çizimlerde (bıçak, iğne, sopa vb.) bu nesnelerin tehlikesinin farkında oldukları fakat aynı zamanda bu tür materyalleri kullanmayı merak ettikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, çocukların hem tehlikeli olarak buldukları nesnelere çiziyor olmaları hem de bu nesnelere çizimlerinde yer vermeleri onların riskli oyun yoluyla merak güdülerini yansıttıklarını aynı zamanda keşif yapma ve kendi sınırlarını test etme arasında bir ilişki kurduklarını göstermektedir.

Çocuk çizimleriyle benzer perspektifte bazı ebeveynlerin de riskli oyun tanımı olarak, çocukların fiziksel zarar görebilecekleri, kaza ve yaralanma olasılığı barındıran tehlikeli faaliyetler bütünü olarak değerlendirdikleri saptanmıştır. Ebeveynler riskli oyunu, çocukların yükseğe çıkmaları, koşmaları, düşme sebepli yara alabilecekleri oyun türleri olarak tanımlamışlardır. Riskli oyunu fiziksel tehlikeler ve çevresel tehlikelerden dolayı negatif görüldüğü ortaya çıkmıştır. Toplumumuzda genel olarak risk ve tehlike kavramları karıştırılmakta, birbirinin yerine kullanılmakta ve risk kavramı olumsuz bir anlamı ifade ederken kullanılabilir (Cevher-Kalburan, 2014; Sandseter & Kennair, 2011). Oysaki, risk kavramı değerlendirilebilir bir durumu ifade ederken tehlike kavramı ise çocuk tarafından ön görülemeyecek ciddi sorunları karşılamaktadır (Cevher-Kalburan, 2014; Gill, 2007).

Çocukların çizimlerini ifade ediş biçimleri analiz edildiğinde ebeveynlerin endişelerinden kaynaklanan uyarılarının ve yetişkin denetiminin çocukların riskli oyuna dair algılarını şekillendirdiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Özellikle yaptığı çizimde anne uyarısını alan çocukların çizimlerinde riskli oyunları daha çok yasaklanmış, kötü oyunlar ya da onaylanmayan faaliyetler olarak değerlendirdikleri göze çarpmaktadır. Bu durum literatürdeki çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Brussoni vd., 2012). Yetişkinlerin korumacı tutumlarının, çocukların risk algısının şekillenmesinde ve riski tecrübe etme motivasyonunda etkili olurken riskli oyunu olumsuz bir çerçevede konumlandırmalarına da sebebiyet vermektedir (Sandseter, 2009b) Bu bağlamda çocuklar tehlikeyi fark etmekle birlikte aynı zamanda bastırılmış bir deneme isteği, merak, heyecan da taşıdıkları çizimlerinden anlaşılmaktadır. Little & Wyver (2010), Sandseter (2009) ve Stephenson (2003) gibi araştırmacılar çocukların riskli oyun tanımı olarak 'heyecan veren ama içinde potansiyel tehlikeler barındıran' oyunlar şeklinde algıladıklarını belirtmişlerdir. Çocukların riskli oyunu resmettikleri çizimlerinde kaza, düşme ve yaralanma sonucu oluşan kanama, ağlama gibi durumların resmedilmesi yalnızca ifade edilen durumu değil bunların yanı sıra fiziksel acının vermiş olduğu üzüntü, korku gibi duygusal unsurların da tasvir edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim 'kaydıktan düşen ve kalbi ölen çocuk' şeklinde açıklaması yapılan çizim örneğinde olduğu gibi, bazı çocukların riskli oyunlarla oluşabilecek yaralanmaları 'ölüm' gibi soyut bir kavramla ilişkilendirmesini; duyduğu acıyı ifade etme şekli olarak kullanarak tehlikeli bir durumu yansıtmaya çalıştığı söylenebilir. Christensen ve Mikkelsen'in (2008) bulgularına göre çocuklar riskli oyun aracılığıyla, duygusal sınırlarını test ederken tehlikeli durumlardan kendini koruma kavramını içselleştirmeye çalışırlar.

Çocukların özerklik sağlamaları için oyun seçimlerine kendilerinin karar vermesi gerekmektedir (Valentine, 1997). Ancak bazı ebeveynlerin zaman zaman sınırlandırmalarıyla karşılaşmaktadırlar. Ebeveynlerin çocuklarının oynadığı oyunları sınırlandırma nedenlerinden biri olarak; geçmişte kendi çocukluklarında oynadıkları saklambaç, kovalamaca vb. oyunlarda yaşadıkları yaralanmalar, kendi çocukluk deneyimleriyle ilişkilendirdikleri kaygılar; yüksek yerlere çıkma, gözden kaybolma, yabancı insanlar, ciddi kazalar geçirme ihtimali vb. gibi endişelere sahip oldukları belirlenmiştir. Kendi çocukluklarında oynamış oldukları oyunları çocukken eğlenceli ve risksiz bulmalarına rağmen zaman zaman yaşamış oldukları kaza ve yaralanmaları kendi çocuklarının yaşamasından kaygı duymaktadırlar. Ebeveynlerin kendi çocukluklarına dair yaşamış oldukları olumsuz deneyimlerin çocuklarının oynayacağı riskli oyunları sınırlamalarına sebebiyet verdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Birçok anne baba kendi deneyimlerinden yola çıkarak bu oyunların çocuk açısından eğlenceli olduğunu, çocuk sağlığına ve gelişimine destek verdiği farkında olmasına rağmen kaza ve yaralanma ihtimalinden dolayı korumacı bir tutum sergilemeyi daha doğru bulmaktadır. Riskli oyun, tüm faydalarına rağmen ebeveynlerin güvenlik kaygıları sebebiyle geçmişe kıyasla günümüzde daha az tercih edilen bir oyundur (Brussoni vd., 2012). Tandy'nin (1999) yapmış olduğu araştırmasında da çocukların sokakta oynamaları ve dış mekân oyun alanlarını kullanma biçimlerinde değişen kuşaklar arası farklılık incelenmiş ve ebeveynlerin olumsuz tutumları ve tehlike algısında artış belirlenmiş, bunun neticesinde çocukların açık havadaki oyun fırsatlarının ve bağımsız risk alma alanlarının belirgin biçimde daraldığı ortaya konmuştur. Genel olarak potansiyel kaza ve tehlikeler hakkında artan korku kültürü, yetişkinlerin çocukların oyun seçimlerine karşı tutumunu etkilemektedir.

Ebeveynlerle yapılan görüşmelerde çocukların riskli oyunlarına ve seçtikleri oyun materyallerine göre olan kaygıları sorulduğunda; riskli oyun esnasında birbirlerine zarar verme, gözden kaybolma, kaçırılma, tek başına dışarıda oynama, yüksekten düşme, yaralanma, kesici yanıcı aletlerle oynama, taş atma vb. gibi kaygılardan dolayı kasıtlı ya da istemsiz zarar görme ihtimallerden çekindikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin bu tür kaygılarının serbest oyun etkinliklerini ve dış mekânda oyun fırsatlarını kısıtladığı; dolayısıyla kontrolü kolay olan iç mekanlarda yapılandırılmış etkinliklerle meşgul etmeyi daha çok tercih ettikleri bilinmektedir (Bento & Dias, 2017; Brussoni vd., 2012). Valentine (1997) ebeveynlerin trafik, yabancı tehlikesi ya da suç gibi büyük risklere odaklandığını, halbuki çocukların karşılaştığı gerçek tehlikelerin birçoğunun evde gerçekleştiğini ya da yabancı olmayan tanıdık kişilerden gelebildiğini ifade etmiştir. Buradan hareketle anne babaların risk algısının çoğu zaman abartılı

ve gerçeklikten uzak riskler için korumacı tutum sergileyebildiğini ortaya koymaktadır. Güncel ebeveynlik anlayışına göre çocukların karşılaşılabileceği risk ve zorlukları minimize etmek ‘doğru ebeveynlik’ sanılmaktadır. Ancak bu durum, çocukların zorluklarla başa çıkabilmesini ve dayanıklılığını azaltmaktadır (Bento & Dias, 2017; Hoffman, 2010).

Ebeveynlerin çocuklarının fiziksel zarara uğrama ihtimaline karşı korumacı ve denetleyici tutumları olduğu belirlenmiştir. Ancak bazı ebeveynlerin riskli oyunun yalnızca fiziksel değil, ruhsal, duygusal ve ahlaki açıdan da çocukları olumsuz etkileyebilecek faaliyetler bütünü olarak nitelendirmiştir. Kimi ebeveynlerin; çocukların telefon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik aletlerden görebilecekleri dijital ve siber zararları riskli oyun olarak değerlendirdiği tespit edilmiştir. Buradan ebeveynlerin riskli oyuna dair olumsuz algıları farklı yönleriyle ele aldıkları ve ebeveynlerin ‘riskli oyun’ kavramı hakkında yaşamış oldukları bilgi eksikliği anlaşılmaktadır.

Anne babalarla yapılan görüşmelerde, ebeveynlerin riskli oyun algılarının, izin vermeye ya da sınırlandırmaya yönelik tutumlarının çevresel, geleneksel, sosyokültürel etmenlerle ilişkili olabildiği sonucu ortaya çıkmıştır. Geleneksel anlamda cinsiyetçi bir yaklaşım olabildiği, genellikle kız çocuklarının tırmanma vb. hareketli oyun türlerini tercih etmesinin tasvip edilmediğini ifade eden ebeveynler olmuştur. Bu durumun çalışmanın yapıldığı bölgeyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Çoğunlukla kız çocuklarının; daha sakin oynanan, anne babalarının kontrolü altında olan oyunları tercih ettikleri; ciddi kazalara sebebiyet verebilecek türde oyunlar tercih etmeyecekleri düşüncesi hakimdir. Ryan ve diğerlerinin (2024) çalışmasında ebeveynlerin risk algısında çocuklarının cinsiyetleri açısından bir farklılık bulunamamıştır. Ancak Little’in (2015) araştırmasında, bu çalışmanın bulgularıyla benzer şekilde annelere göre kız çocukları çoğunlukla daha dikkatli ve sakin oyunları tercih eden, buna karşılık erkek çocuklarının ise aksine daha maceracı ve riskli oyunları tercih etmeye meyilli olarak gördüğünü tespit etmiştir. Sandseter’in (2009a, 2009c, 2010) araştırmalarında riskli oyun türleri ve cinsiyet farklılıkları arasındaki ilişki incelenmiş ve önceki sunulan bulgularla benzer şekilde sonuçlar çıkmıştır. Genellikle erkek çocukları yüksekten atlama, hız ve tehlikeli aletlerle oyun gibi daha yoğun fiziksel riskin bulunduğu kategorilerde tercihler yaptığı gözlemlenirken; kız çocukların yoğun fiziksel risk içeren oyunlara daha az sıklıkla katıldıkları ve daha sakin oyunlarda yer aldıkları bulunmuştur. Bu farklılığın yalnızca çocukların bireysel tercihlerinden oluşan bir farklılık olmadığı kız çocuklarından olması beklenen genel rolün sakin ve daha uyumlu olması gerektiği kanısından dolayı ebeveyn algılarının da kızların riskli

oyunlara katılımına daha sınırlayıcı yaklaşımının kız çocuklara yansması olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynlerin riskli oyunlara karşı tutumunu etkileyen bir başka faktörün çevredeki insanların söylem ve davranışları olduğu belirlenmiştir. Çevredeki aile büyüklerinin çocuğun seçtiği oyun türlerinden dolayı 'hareketli çocuk' 'yaramaz çocuk' vb. nitelendirici sıfatları yakıştırmamasının ebeveynler açısından sınırlandırıcı yansmaları olduğu tespit edilmiştir. Aile büyüklerinin çocuğun kontrolünden ebeveyni sorumlu tutması ebeveynin çocuğa karşı tutum ve davranışlarını şekillendirmektedir. Bunların yanı sıra ebeveynler çocuklarının diğer çocukları ve ailelerini örnek göstererek sınırlandırmalara itiraz ettiklerini bundan dolayı ebeveynlerin izin verme tutumunu etkileyen bir diğer faktör olduğu tespit edilmiştir. Özetle, ebeveynlerin riskli oyunlara karşı tutum ve algılarının yalnızca kendi bireysel kaygıları değil, aynı zamanda kültürel etmenler, sosyal çevredeki beklentiler tarafından biçimlenebildiği, dolayısıyla bu durumun ebeveynlerin riskli oyunlara karşı daha sınırlandırıcı ve korumacı olmasına katkı sunduğu, riskli oyunlara daha az izin vermeye neden olduğunu göstermektedir. Bunların yanı sıra değişen dünyada artan trafik, yabancı tehlikesi, suç olaylarının daha sık duyulur hale gelmiş olması ebeveynlerin kaygısını artıran bir başka boyuttur. Televizyon, sosyal medya gibi platformlarda çocuk güvenliği ile ilgili dikkat çekme amacıyla yapılan sosyal mesajların sürekli verilmesi de bazı ebeveynler için daha korumacı bir tavır almayı gerektirdiği, olası kaza ve tehlikelerin anne üzerinde 'ihmalî damgası yeme' korkusu oluşturmaktadır (Hoffman, 2010). Çocukların riskten korunma tutumlarında ebeveynler yalnızca bireysel kaygılardan dolayı değil aynı zamanda etraftaki insanların 'iyi ebeveyn' olarak nitelendirdiği biri haline gelerek kabul ve onay alma kaygısı da korumacı tutumu popüler hale getirmektedir (Valentine, 1997). Ebeveynlerin riskli buldukları materyallerin daha çok gerçek tehlike barındıran kesici, delici, yanıcı aletlerle oynama olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin birçoğu kesici, yanıcı aletlerin anne baba gözetimi altında dahi kullanmasına izin vermediklerini görüşmelerde ifade etmişlerdir. Armstrong ve diğerlerinin (2025) İrlanda'daki ebeveynlerin risk algısı ve güvenlik anlayışlarını ortaya koydukları çalışmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin kesici ve yanıcı materyalleri, yüksek riskli buldukları ve çocuklarını bu materyallerden uzak tuttukları görülmektedir. Aynı zamanda kaygılarının yalnızca çocuklarının başına gelebilecek fiziksel yaralanma olasılığı haricinde aynı zamanda sorumsuz ebeveyn olarak nitelendirilme, toplumun eleştirileri ve yasal olarak sorumlu hissetme sebepleriyle de kaygı duydukları belirlenmiştir.

Ebeveynlerle yapılan çalışmanın bir diğer sonucu olarak, çocuklarının öğretmeninin okulda oynayacağı riskli oyuna karşı olumsuz, tepkili ve eleştirel bir tutuma sahip oldukları ortaya konmuştur. Bazı katılımcıların öğretmenin bu tür riskli oyunları tercih etmesi halinde öğretmene uyarılarda bulunabileceklerini, sınıf değişikliği talep edebileceklerini hatta Millî Eğitim Bakanlığı'na kadar şikâyet edilebileceklerini ifade etmiştir. Bu durumda ebeveynlerin katı tutumlarının riskli oyuna dair algılarındaki negatif düşüncelerin tezahürü olduğu açıktır. Anne babaların çocuğunun alabileceği yaralanmalar, yaşayabileceği olumsuz durumları ön görerek tepki verdiği belirlenmiştir.

İrioğlu ve Mart'ın (2025) yapmış olduğu çalışmada devlet okulunda görev yapan öğretmenlerin sınıf dışı etkinlikleri daha az tercih etme nedeni olarak belirlenen nedenlerinden bazıları olarak okul bahçelerinin güvenlik sorunları, velilerden gelebilecek olumsuz tepkiler gibi sebeplerle sınıf dışı etkinliklerden kaçındıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Yani velilerin korumacı tutumunun okul yönetimine ve öğretmenlere yansması dolayısıyla çocuklar da sınıf dışında, okul bahçesinde vb. riskleri deneyimleyebilecekleri ortamlardan uzak kalabilmektedir.

Ebeveynler tarafından okul öncesi dönemdeki çocuklarının risk içeren faaliyetlerde bulunmasının olumsuz olarak algılandığı, daha ileriki kademelerde oynanan oyunların daha çok risk içermesine rağmen bu denli korumacı yaklaşılmadığı bilinmektedir. Ebeveynler çocuklarını koruma içgüdüleri ile risk içeren her türlü davranıştan sakınma tepkisi geliştirebilmektedir. Ancak riskli oyunun çocuğun bütünsel gelişimi için gerekliliğinin farkında olan ebeveyn sayısı, kısıtlayıcı ve olumsuz bulan ebeveynlerden daha azdır.

Kısa vadede çocukların güvenliğini sağlıyor gibi görünen kısıtlayıcı güvenlik tedbirleri ve riski azaltmaya yönelik sınırlamalar, uzun vadede çocukların sağlığı ve gelişimi açısından olumsuz sonuçlara sebebiyet verebilmektedir (Little vd., 2012). Yetişkinler, çocukları tamamen 'savunmasız ve korunmaya muhtaç' bireyler olarak görmemeli, kendi güvenliklerini sağlayabileceklerine inanmalıdırlar. Tam tersi bir davranış çocukların kendi özerkliğini sağlama mücadelesini değersiz görmek demektir (Valentine, 1997). Riskli oyun, çocuğun var olan becerilerinin hep bir üstünü deneyerek kendi sınırların test ettiği ve riskleri keşfederek öğrendiği bir oyun türüdür (Ball, 2002; Lester & Russell, 2008; Stephenson, 2003).

Gill (2007), çocuklara erken çocukluk dönemlerinde risk alma fırsatları verildiğinde; çocukların riski yönetmeyi öğrendiğini, daha büyük riskleri deneyimlemelerini önlemek adına doğal risk ihtiyacını uygun risklerle gidermenin mühim olduğunu, çocuğun sağlığı ve gelişimi

açısından olumlu katkılar sunduğunu ve sebat, özgüven gibi özellikleri geliştirdiğini savunmuştur. Risk içeren oyunlar çocuklara farkında olmadan yaşamla ilgili önemli deneyimler kazanmalarına olanak tanır (Sandseter, 2010). Çocukların kendi özdenetimlerini sağlayan, yeteneklerinin ve sınırlarının farkında olan, özgüvenli, kaygı ve korkuları ile başa çıkmayı öğrenen bireyler olmalarında riskli oyun önem arz etmektedir (Ball, 2002; Sandseter & Kennair, 2011) Bu bağlamda riskli durumlarla gerçek hayatta karşılaşabilme potansiyelinden dolayı riskli oyunlar yoluyla prova edilmesi önemlidir.

Çocukların oynadığı oyunların neredeyse tümünde risk unsuru ayrılmaz bir parça gibi görünse de risk alma davranışının olumsuz sonuçları da pek tabii yadsınamaz (Little & Eager, 2010). Çocuklar farklı durum, ortam ya da davranışlar sonucu kazalar yaşayabilir, yaralanabilir veya çeşitli duygusal zorluklar yaşayabilirler. Bu nedenle çocukların karşılaşabileceği riskleri sıfıra indirmek gerçekçi değildir. Yetişkinlerin beklentilerinin tam tersi şekilde çocukların çok küçük yaralanmalarından bile endişe ederek onları korumak daha psikopatoloji düzeyleri yüksek ve korkak bireyler haline gelmesiyle sonuçlanabilmektedir (Sandseter & Kennair, 2011). Çocukları her türlü riskten ve riskli ortamdan uzak tutmanın onların gelişimsel olarak geri kalabilmesine neden olmaktadır. Bu sebeple çocukları riskten tümüyle izole etmek değil, riski yönetebilmeyi kazandırmak önemlidir. İlkokul öğrencileriyle yapılan bir araştırmada çocukların kendilerinin ve çevresindeki akranlarının alabileceği riskleri tartarak oyuna katılma durumlarını belirledikleri görülmüştür. Sanılanın aksine çocukların bilinçsizce riskler almak yerine kendilerini tehlikeli durumlara sokacak, bedensel yeterliliklerine uygun olmayan ya da sonuçlarını kestiremedikleri oyunları değerlendirerek hareket ettikleri ortaya konmuştur (Christensen & Mikkelsen, 2008).

Riskli oyun, stresi yönetebilmeyi öğreten antrenmandır. Risklerle karşılaşan çocuk bunu yönetebilmeyi sağladıkça depresyon seviyelerinde azalma, obezitenin sebep olduğu kronik rahatsızlıkları önleme gibi faydaları olabilmektedir (Wright, 2016) Özetle ebeveynlerin, riskli oyuna dair korumacı, kaygılı ve tepkisel ifadelerinin riskli oyun ve gelişimsel faydaları hakkında bilgi ve farkındalık sahibi olmadıkları için bu yönde olduğu düşünülmektedir. Gelişimsel faydalarının, zararlarına kıyasla daha üstün olduğunu bilmek ebeveynlerin kaygılarını hafifletecektir. Öğretmenlerin çocukların eğitimi için kullandığı yöntem, teknik ve materyallerin çocuğun her daim faydası gözetilerek yapıldığı düşünülmektedir. Bundan dolayı öğretmene güven duymamak, oynatacağı oyun türlerine müdahale etmek, öğretmeni şikayet etmek gibi söylemler, eğitimsel farkındalığın oluşmadığını göstermektedir.5.2

5.2. Sonuç

Bu çalışmada 4-6 yaş arası çocukların riskli oyuna dair düşünce ve algılama biçimleri ile riskli oyunların ebeveynlerin tutum, davranış ve inançlarına nasıl yansıdığı demografik, sosyokültürel değişkenler ile birlikte nicel ve nitel veriler doğrultusunda incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, ebeveynlerin cinsiyetine göre riskli oyuna izin verme düzeylerinde genel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamış; yalnızca riskli oyun ölçeğinin ‘az riskli yüksekliklerde oyun’ alt boyutunda babaların annelere kıyasla çocuklara daha fazla özgürlük tanıdığı saptanmıştır. Ebeveynlerin yaş değişkenine göre riskli oyuna izin verme düzeylerinin farklılaştığı; özellikle 25 yaş ve altındaki ebeveynlerin riskli oyunlara daha korumacı yaklaştığı, 35-45 yaş aralığındaki ebeveynlerin ise riskli oyunlara daha fazla izin verici bir tutumu tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu durumun ebeveynlik deneyimi ve çocuk gelişimine dair farkındalıkla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber riskli oyuna izin verme ölçeğindeki tehlikeli aletlerle oyun ve tehlikeli doğal unsurlara yakın alt boyutlarında ebeveynlerin yaşlarından bağımsız olarak benzer düzeyde hassasiyet gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgunun çocukların yaşayabileceği potansiyel tehlikelerin daha büyük sonuçlar doğurma ihtimali olan oyun türleri olabileceği yönündeki ortak inançlarından kaynaklanmakta olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada ebeveynlerin yaşadıkları ilçe değişkenine göre riskli oyuna izin verme düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığı; sosyoekonomik ve eğitim düzeyi daha yüksek ilçelerde yaşayan ebeveynlerin riskli oyunlara yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde eğitim düzeyiyle doğru orantılı olarak ebeveynlerin riskli oyunun gelişimsel faydalarına dair farkındalıklarının arttığı; bu durumun riskli oyuna izin verme davranışlarına olumlu yönde yansıdığı görülmüştür. Nicel bulgular ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça riskli oyuna izin verme düzeylerinin azaldığını ortaya koyarken tam tersi şekilde nitel bulgularda ise çocuk sayısı arttıkça ebeveyn kontrolünün ve denetiminin artan sorumluluklarla birlikte fiilen azaldığı dolayısıyla çocukların riskli oyun tercihlerini her zaman kontrol edemediklerini göstermiştir. Bu bulgu, ebeveynlerin beyan ettikleri tutumlar ile fiili uygulamaları arasında farklılık olabileceğini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca çocuğun yaşı arttıkça ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme düzeylerinde azalma olduğu belirlenmiş; bu durumun, çalışmanın yapıldığı bölgeyle ilişkili olarak, ebeveynlerin büyüyen çocuklara daha fazla sorumluluk yükleme ve riskli oyunlar oynamasına sıcak bakılmamasıyla ilişkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Nitel bulgular kapsamında analiz edilen çocuk çizimleri incelendiğinde, en sık tekrar eden riskli oyun türü olarak yükseklik içeren oyunlar olduğu ve çocukların riskli oyunu düşme-yaralanma temalarıyla ilişkilendirdikleri ortaya konmuştur. Bu bulgunun, çocukların riskli oyunu çoğunlukla olumsuz deneyimler ve çevresel uyarılar üzerinden anlamlandırdıklarını göstermektedir. Çocukların çizmiş olduğu riskli oyun tanımlarının hem kendi kişisel deneyimleri hem de içinde buldukları çevre ve kültürün yansıması olduğu; çocukların riskli oyuna dair algılarının ebeveyn uyarıları ve yetişkin denetimiyle büyük ölçüde şekillendiği sonucuna ulaşılmıştır. Korumacı, denetleyici ebeveyn tutumlarının çocukların riskli oyunu yasaklanan veya onaylanmayan bir etkinlik olarak algılamalarına neden olabildiği belirlenmiştir.

Ebeveynlerle yapılan görüşmelerin sonucunda; anne babaların riskli oyun kavramını sıklıkla 'tehlike' ile eş anlamda kullandıkları; risk ile tehlike arasındaki ayrım konusunda bilgi eksikliklerinin bulunduğu görülmüştür. Bu bilgi eksikliği neticesinde riskli oyuna yönelik olumsuz algıların güçlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra; ebeveynlerin riskli oyunlara dair endişelerinin sadece fiziksel yaralanmalarla sınırlı olmadığı; toplumsal normlar, çevresel baskılar, sorumluluk ve 'iyi ebeveyn' olma kaygısıyla da ilişkili olabildiği belirlenmiştir. Bazı ebeveynlerin riskli oyunu yalnızca fiziksel değil, dijital ve sosyal çevredeki riskler bağlamında değerlendirmesi, riskli oyun kavramına ilişkin kavramsal belirsizliğin yine bilgi eksikliğinden kaynaklanabildiği sonucuna işaret etmektedir. Bunlara ek olarak; ebeveynlerin okul ortamında öğretmenlerin riskli oyunlara yer vermesine karşı büyük ölçüde olumsuz ve tepkisel tutum sergiledikleri; bu tutumun öğretmenlerin dış mekân ve serbest oyun etkinliklerinden kaçınmasına yol açabileceği belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde; ebeveynlerin riskli oyuna yönelik korumacı ve sınırlandırıcı tutumlarının, riskli oyunun gelişimsel faydalarına dair bilgi ve farkındalık eksikliğiyle yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.3. Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgular ışığında; gelecekte okul öncesi eğitim alanında yapılması uygulamalara, ebeveynlere, program geliştiricilere, politika yapıcılar ve okul yönetimlerine ve gelecekte yapılabilecek bilimsel çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Eğitimcilere Yönelik Öneriler

- Okul öncesi öğretmenleri başta olmak üzere tüm branşlara riskli oyun kavramına ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini artırmaya yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.
- Öğretmenlerin risk ile tehlike arasındaki farkı ayırt edebilmelerine olanak sağlayacak uygulamalı eğitimler planlanmalı; riskli oyunun gelişimsel faydaları bilimsel temellerle aktarılmalıdır.
- UNICEF tarafından düzenlenen ‘Erken Çocukluk Eğitimi Programı’na 2024 yılı itibariyle giren açık hava öğrenme ortamları, açık hava etkinlikleri kapsamında yer alan riskli oyun kavramının da eğitimciler tarafından bilinmesi ve farkındalık kazanmaları sağlanmalı; eğitimcilere yönelik riskli oyun ve farkındalık seminerleri, hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.

Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- Anne babaların riskli oyun kavramına dair bilgi ve farkındalığını artırmaya yönelik, risk tehlike kavramını ayırt edebilecekleri ve riskli oyunun çocuğa olan gelişimsel faydaları ebeveyn eğitim seminerleri ile kazandırılmalıdır. Bu eğitimlerde dünyanın farklı ülkelerindeki ebeveynlerin riskli durumlara karşı tutumlarına dair örnekler sunulabilir, çocuğu riskten aşırı korumanın olumsuz yansımaları anlatılmalıdır.
- Ailelere yönelik eğitimlerde başta ilköğretim mezunu ebeveynler olmak üzere tüm ebeveynlerin farkındalık düzeyini artırmaya yönelik eğitimler yapılmalıdır. Okul-aile iş birliğiyle gerçekleştirilecek seminerler, webinarlar, atölyeler, etkinlikler düzenlenerek ebeveynlerin kaygı seviyelerinde bir azalma sağlanmalı ve riskli oyuna karşı bakış açılarının daha pozitif hale gelmesi sağlanmalıdır.
- Ebeveynlerin, riskli oyunun çocuğa kazandırdığı diğer beceriler olan özgüven, problem çözme, özdenetim ve dayanıklılık gibi kazanımlarına yönelik olumlu etkileri konusunda bilimsel temelli bilgilendirme yapılmalıdır. Anne babaların aşırı denetim ve yasaklayıcı tutumlardan kaçınmaları konusunda rehberlik edilmelidir.
- Ebeveynlerin kendi çocukluk deneyimlerinden kaynaklanan endişelerinin farkına varmalarını sağlayacak rehberlik çalışmaları yapılmalıdır.

Program Geliştiricilere Yönelik Öneriler

- Erken çocukluk eğitim programlarında riskli oyuna açık ve net biçimde yer verilmesi sağlanmalı; riskli oyun, serbest oyun ve dış mekân etkinlikleri kapsamında yapılandırılmalıdır. Öğretmenlere riskli oyun ve açık hava oyunlarını çocuğa olan gelişimsel katkılarını anlatan ve örnek oyunları içeren kılavuz kitapları hazırlanarak öğretmenlerin bu kaynaklara erişimi sağlanmalıdır.
- Okul öncesi eğitim programlarında fiziksel gelişim ve sağlık, motor beceriler gibi gelişimsel alanların kapsamında riskli oyunla ilgili kazanım ve göstergeler, çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde yeniden ele alınmalıdır.
- Eğitim programları hazırlanırken farklı sosyokültürel yapıya sahip bölgelerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

Politika Yapıcılar ve Okul Yönetimlerine Yönelik Öneriler

- Okul bahçeleri ve dış mekân oyun alanları çocukların kontrollü riskleri alabilecekleri şekilde planlanmalı; tamamen risksiz ortamlar ya da tehlike içeren alanlar yerine güvenli risk alanları oluşturulmalıdır. Çocukların açık hava ortamlarında, serbest materyallerle, doğada yapacakları gözlemlerle keşif yapma ve risk almalarına olanak sağlayan uygun mekanlar sağlanmalıdır.
- Öğretmenlerin sınıf içerisindeki ders, materyal tercihleri ve uygulamalarında hukuki ve idari açıdan kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak açık yönergeler geliştirilmelidir. Öğretmenler çocukların gelişimsel sınırları ölçüsünde uygun riskler almalarına imkân tanıyabileceği kurumsal güven içerisinde olmalıdır.
- Okul öncesi kurumlarda açık hava oyunlarını, sınıf dışı etkinliklerini ve riskli oyun uygulamalarını destekleyen politika ve yönergeler net bir şekilde belirlenmelidir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Ebeveynler ve riskli oyun alanında yapılacak başka çalışmalarda ebeveynlerin riskli oyun algıları çeşitli faktörler ve gelişim kuramları kapsamında derinlemesine incelemeler yapılabilir.

- Ülkemizde farklı sosyoekonomik ve kültürel yapılara sahip bölgelerde benzer çalışmalar yürütülerek bulgular karşılaştırılabilir.
- Riskli oyunun çocukların duygusal dayanıklılığı, kaygı düzeyi ve problem çözme becerileri üzerindeki uzun vadeli etkilerini inceleyen boylamsal çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmen, ebeveyn ve çocuk perspektiflerini birlikte ele alan çok paydaşlı araştırma desenleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Açar Canbaz, R. (2025). *36-72 aylık çocukların riskli oyun tercihleri ve okul öncesi eğitim kurumları açık alanlarının risk durumları açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kastamonu Üniversitesi .
- Ahmad, J. F. (2018). Children's drawings in different cultures: an analysis of five-year-old Jordanian children's drawings. *International Journal of Early Years Education*, 26(3), 249-258. <https://doi.org/10.1080/09669760.2018.1444587>
- Akın, B. (2025). *Dezavantajlı bölgelerde doğa temelli etkinliklerde kullanılan riskli oyunlarda çocukların sosyal duygusal becerilerinin desteklenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi.
- Aksoy, A. B. (2024). Oyun tarihçesi ve oyun Kuramları. İçinde A. B. Aksoy & H. Dere Çiftçi (Ed.), *Erken çocukluk döneminde oyun* (8. bs, ss. 20-30).
- Akşin, E., & Tunçeli, H. İ. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının "tehlike" kavramına ilişkin görüşleri. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, 599-609.
- Aktaş Arnas, Y. (2017). Oyun, öğrenme ve deneyimin birleşimi: Çocuk müzeleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 17-30. <https://doi.org/10.21612/yader.2017.010>
- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 62-82.
- Alat, Z., Akgümüş, Ö., & Cavalı, D. (2012). Okul öncesi eğitimde açık hava etkinliklerine yönelik öğretmen görüş ve uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 47-62.
- Altun Ataç, C. (2025). *Ebeveynlerin riskli oyuna izin verme durumları ile çocukların davranışsal öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aral, N., Gürsoy, F., & Köksal, A. (2000). *Okul Öncesi Eğitiminde Oyun* (1. bs). YA-PA Yayınları.

- Artut, K. (2004). Okul öncesi resim eğitiminde çocukların çizgisel gelişim düzeylerine ilişkin bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 223-234.
- Artut, K. (2017). *Okul öncesinde resim eğitimi* (4. bs). Anı Yayıncılık.
- Aven, T., & Renn, O. (2009). On risk defined as an event where the outcome is uncertain. *Journal of Risk Research*, 12(1), 1-11. <https://doi.org/10.1080/13669870802488883>
- Ball, D. J. (2002). *Playgrounds-risks, benefits and choices*. HSE Books.
- Banko, Ç., Akdemir, K., Gemici Koşar, M., & Sevimli Çelik, S. (2018). Çocuk Oyun Alanlarının Risk İçeren Oyunları Desteklemesi Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 406-417. <https://doi.org/10.17679/inuefd.387479>
- Bardak, M., & Topaç, N. (2021). *Oyun ve Oyun Materyalleri*. Efe Akademik Yayıncılık.
- Barnett, L. A. (2013). Children's perceptions of their play: scale development and validation. *Child Development Research*, 1-18. <https://doi.org/10.1155/2013/284741>
- Bento, G., & Dias, G. (2017). The importance of outdoor play for young children's healthy development. *Porto Biomedical Journal*, 2(5), 157-160. <https://doi.org/10.1016/j.pbj.2017.03.003>
- Birleşmiş Milletler. (1989). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. UNICEF, Türkiye. (01/08/2024 tarihinde erişilmiştir.) Erişim Adresi: <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Boyer, T. W. (2006). The development of risk-taking: A multi-perspective review. *Developmental Review*, 26(3), 291-345. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2006.05.002>
- Brussoni, M., Olsen, L. L., Pike, I., & Sleet, D. A. (2012). Risky play and children's safety: Balancing priorities for optimal child development. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 9(9), 3134-3148. <https://doi.org/10.3390/ijerph9093134>
- Bundy, A. C., Lockett, T., Tranter, P. J., Naughton, G. A., Wyver, S. R., Ragen, J., & Spies, G. (2009). The risk is that there is 'no risk': A simple, innovative intervention to increase

- children's activity levels. *International Journal of Early Years Education*, 17(1), 33-45. <https://doi.org/10.1080/09669760802699878>
- Burdette, H. L., & Whitaker, R. C. (2005). Resurrecting free play in young children looking beyond fitness and fatness to attention, affiliation, and affect. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 159, 46-50.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2023). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ş. Büyüköztürk, Ed.; 34. bs). Pegem Akademi.
- Caillois, R. (1962). *Man, play and games* (M. Barash, Çev.). Thames and Hudson. (Orijinal eser 1958 yılında yayımlanmıştır).
- Cevher-Kalburan, N. (2014). Erken çocukluk döneminde riskli oyun. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 943-960.
- Cevher-Kalburan, N., & İvrendi, A. (2016). Risky play and parenting styles. *Journal of Child and Family Studies*, 25(2), 355-366. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0236-1>
- Chakravarthi, S. (2009). *Preschool Teachers' Beliefs and Practices of Outdoor Play and Outdoor Environments* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. University of North Carolina.
- Chang, N. (2005). Children's drawings: science inquiry and beyond. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 6(1), 104-106. <https://doi.org/10.2304/ciec.2005.6.1.3>
- Christensen, P., & Mikkelsen, M. R. (2008). Jumping off and being careful: Children's strategies of risk management in everyday life. *Sociology of Health and Illness*, 30(1), 112-130. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9566.2007.01046.x>
- Clements, R. (2004). An investigation of the status of outdoor play. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 5(1), 68-80.
- Creswell, J. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş* (M. Sözbilir, Ed.; 3. bs). Pegem Akademi.
- Çelik, F. N. (2023). *Okul öncesi kurumlarına devam eden çocukların annelerinin riskli oyuna ilişkin alguları ile çocukların benlik kavramı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.

- Çevirme, H. (2022). *4-6 Yaş arasında çocuğu olan annelerin riskli oyuna izin verme düzeyleri ile çocukların öz-düzenleme becerilerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çoban, B., & Nacar, E. (2006). *Okul Öncesi Eğitimde Eğitsel Oyunlar* (4. bs). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Dahlberg, G., Moss, P., & Pence, A. (2007). Beyond quality in early childhood education and care: Languages of evaluation: Second edition. İçinde *Beyond Quality in Early Childhood Education and Care: Languages of Evaluation: Second Edition*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203966150>
- Demir-Karabulut, E. (2007). *Ebeveyn Tutum Ölçeği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demiroğlu, S. (2024). *4-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin riskli oyuna izin verme düzeyleri ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Deniz, U. H. (2023). *Riskli Oyunun Türkiye ve Almanya'daki Doğa Temelli Anaokullarında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Dilek Çin, B. (2022). *4-6 yaş grubu çocukların kendini yönetme davranışlarının yordayıcıları; riskli oyun, öz düzenleme becerileri ve cinsiyet* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Ekici, F. Y. (2021). Oyunun Tanımı ve Önemi. İçinde D. Yalman Polatlar (Ed.), *Erken Çocuklukta Oyun Gelişimi ve Eğitimi* (1. bs, ss. 1-13). Pegem Akademi.
- Ekici, F. Y., Özer, M., Kaya, İ., Seven, S., Yalman Polatlar, D., Türkoğlu, B., Bayram Tuncay, E., İlhan Ildız, G., & Öztabak, M. (2021). *Erken Çocuklukta Oyun Gelişimi ve Eğitimi* (D. Yalman Polatlar, Ed.; 1. bs). Pegem Akademi.
- Elmallı, Ü. G. (2021). *Anne babaların okul öncesi dönemde çocukların riskli oyunlarına izin vermeleri ile çocuğun problem davranışları ve sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi.

- Fjørtoft, I. (2001). The natural environment as a playground for children: The impact of outdoor play activities in pre-primary school children. *Early Childhood Education Journal*, 29(2),111-117.
- Fjørtoft, I., & Sageie, J. (2000). The natural environment as a playground for children. Landscape description and analyses of a natural playscape. *Landscape and Urban Planning*, 48(1-2), 83-97. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(00\)00045-1](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(00)00045-1)
- Gibson, J. (1979). The Theory of Affordances. İçinde J. Gibson (Ed.), *The Ecological Approach to Visual Perception* (ss. 127-143). Routledge.
- Gill, T. (2007). *No fear: Growing up in a risk averse society* (C. 1). Calouste Gulbenkian Foundation.
- Güler, B. İ., & Demir, E. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Riskli Oyunlara Yönelik Görüş ve Algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(2), 97-116. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.246484>
- Güngör Aytar, A. F., Kara Eren, C., Aşkan, M., & Şahin, S. H. (2019). Beş-altı yaş çocuklarının temel duygu durumlarını ifade ediş biçimlerinin çizdikleri resimleri yoluyla incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 91-105.
- Hoffman, D. M. (2010). Risky investments: Parenting and the production of the “resilient child”. *Health, Risk and Society*, 12(4), 385-394.
- İrioğlu, İ. İ., & Mart, M. (2025). Okul öncesi öğretmenlerinin okul bahçesindeki etkinliklerinde esnek materyallere yer verme durumlarının incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*, 25(1), 1-27.
- Kaarby, K. M. E. (2005). *Children playing in nature* (H. Schonfeld, S. O’Brien, & T. Walsh, Ed.; ss. 121-128). Centre for Early Childhood Development and Education (CECDE).
- Kanyılmaz, E. S. (2016). *Riskli oyuna izin verme ölçeğinin geliştirilmesi ve annelerin riskli oyuna izin verme düzeylerinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.

- Karaca, İ. (2025). *Ebeveynlerin çocuklarının riskli oyunlara ve dijital araç kullanma alışkanlıklarına yönelik yaklaşımlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Karaca, N. H., & Aral, N. (2020). Anne Babaların Çocukların Oynadıkları Riskli Oyun İle İlgili Görüşlerini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 72-86. <https://doi.org/10.37754/775458.2020.525>
- Karaca, N. H., & Uzun, H. (2020). Okul Öncesi Öğretmenleri İçin Erken Çocukluk Riskli Oyun Değerlendirme Aracı-Öğretmen Formunun Geliştirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(2), 247-258. <https://orcid.org/0000-0002-7424-7669>
- Karakuzu, E. (2023). *Okul Öncesi Öğretmenlerine Yönelik Mesleki Gelişim Programı: Riskli Oyun ile İlgili Anlayış Geliştirme* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, İ. (2021). Oyunun tarihsel gelişimi ve oyun kuramları. İçinde D. Yalman Polatlar (Ed.), *Erken çocuklukta oyun gelişimi ve eğitimi* (1. bs, C. 3, ss. 33-47). Pegem Akademi.
- Kılıç, Z. (2024). *Ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme düzeyleri, okul öncesi dönem çocuklarının bağımsız öğrenme davranışları ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Kleppe, R., Melhuish, E., & Sandseter, E. B. H. (2017). Identifying and characterizing risky play in the age one-to-three years. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(3), 370-385. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2017.1308163>
- Köseoğlu, S. A. (2023). Bir iletişim aracı olarak çocuk resmi ve özellikleri. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 137-145. <https://doi.org/10.30692/sisad.1248585>
- Kutluer, G. (2019). Gelişim süreçlerinde çocuk resminin yeri. *Ekev Akademi Dergisi*, 63, 403-409.
- Kyttä, M. (2004). The extent of children's independent mobility and the number of actualized affordances as criteria for child-friendly environments. *Journal of Environmental Psychology*, 24(2), 179-198. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(03\)00073-2](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(03)00073-2)

- Lavrysen, A., Bertrands, E., Leyssen, L., Smets, L., Vanderspikken, A., & De Graef, P. (2017). Risky-play at school. Facilitating risk perception and competence in young children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(1), 89-105. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1102412>
- Lester, S., & Russell, W. (2008). *Play for a change : play, policy and practice : a review of contemporary perspectives*. Published by Play England by the National Children's Bureau. (23/07/2024 tarihinde erişilmiştir.) Erişim adresi: <http://www.playengland.org.uk/resources/play-for-a-change-play,-policy-and-practice-a-review-of-contemporary-perspectives.aspx>
- Little, H. (2006). Children's risk-taking behaviour: Implications for early childhood policy and practice. *International Journal of Early Years Education*, 14(2), 141-154. <https://doi.org/10.1080/09669760600661427>
- Little, H. (2015). Mothers' beliefs about risk and risk-taking in children's outdoor play. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 15(1), 24-39. <https://doi.org/10.1080/14729679.2013.842178>
- Little, H., & Eager, D. (2010). Risk, challenge and safety: Implications for play quality and playground design. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), 497-513. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2010.525949>
- Little, H., Sandseter, E. B. H., & Wyver, S. (2012). Early childhood teachers' beliefs about children's risky play in Australia and Norway. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 13(4), 300-316. <https://doi.org/10.2304/ciec.2012.13.4.300>
- Little, H., & Sweller, N. (2015). Affordances for Risk-Taking and Physical Activity in Australian Early Childhood Education Settings. *Early Childhood Education Journal*, 43(4), 337-345. <https://doi.org/10.1007/s10643-014-0667-0>
- Little, H., & Wyver, S. (2010). Individual differences in children's risk perception and appraisals in outdoor play environments. *International Journal of Early Years Education*, 18(4), 297-313. <https://doi.org/10.1080/09669760.2010.531600>
- Little, H., Wyver, S., & Gibson, F. (2011). The influence of play context and adult attitudes on young children's physical risk-taking during outdoor play. *European Early Childhood*

Education Research Journal, 19(1), 113-131.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2011.548959>

Mart, M. (2021). Parental perceptions to outdoor activities. *International Journal of Progressive Education*, 17(4), 358-372. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2021.366.22>

Martinet, L., Sueur, C., Hirata, S., Hosselet, J., Matsuzawa, T., & Pelé, M. (2021). New indices to characterize drawing behavior in humans (*Homo sapiens*) and chimpanzees (*Pan troglodytes*). *Scientific Reports*, 11(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-021-83043-0>

Mccans, S. E. (2004). *Wild places: An Exploration of Mothers' Attitudes and Beliefs Regarding Risk in Outdoor Play Settings* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kanada: The University of Guelph.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Okul Öncesi Eğitim Programı Maarif Modeli*. (09/08/2024 tarihinde erişilmiştir.) Erişim Adresi: <https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programokulononcesiOnayli.pdf>

Mitchell, R., Cavanagh, M., & Eager, D. (2006). Not all risk is bad, playgrounds as a learning environment for children. *International Journal of Injury Control and Safety Promotion*, 13, 122-124.

Moralı, D. İ. (2019). *Anaokullarında sunulan riskli oyun fırsatlarının fiziksel özellikler ve yetişkin yaklaşımları bağlamında incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

Nicolopoulou, A. (1993). Oyun, bilişsel gelişim ve toplumsal dünya: Piaget, Vygotsky ve sonrası. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 37(2), 137-169.

Nikiforidou, Z., Pange, J., & Chadjipadelis, T. (2012). Risk Literacy in Early Childhood Education Under a Lifelong Perspective. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 4830-4833. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.343>

Ocak, İ., Olur, B., Hocaoglu, N., Akkaş Baysal, E., Eğmir, E., Şahin, Ç., Ocak, G., Boyraz, S., Tepe, E. M., Oğuz, A., Kocaman, B., Karakuş, G., & Kutlu Kalender, D. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (G. Ocak, Ed.; 1. bs). Pegem Akademi.

- Pellegrini, A. D., & Smith, P. K. (1998). Physical activity play: The nature and function of a neglected aspect of play. *Child Development*, 69(3), 577-598. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06226.x>
- Poyraz, H. (2017). *Okul öncesinde oyun ve oyun türleri* (5. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Readdick, C. A., & Park, J. J. (1998). Achieving Great Heights: The Climbing Child. *National Association for the Education of Young Children (NAEYC)*, 53(6), 14-19.
- Restoy, S., Martinet, L., Sueur, C., & Pelé, M. (2022). Draw yourself: How culture influences drawings by children between the ages of two and fifteen. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.940617>
- Ryan, Z. J., Stockill, H., Nesbit, R. J., FitzGibbon, L., & Dodd, H. F. (2024). Parents' Perception of Risk in Play: Associations with Parent and Child Gender. *Journal of Child and Family Studies*, 33(8), 2359-2366. <https://doi.org/10.1007/s10826-024-02844-9>
- Sandseter, E. B. H. (2007). Categorizing risky play - How can we identify risk-taking in children's play? *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(2), 237-252. <https://doi.org/10.1080/13502930701321733#.VTDjW2ccSUK>
- Sandseter, E. B. H. (2009a). Affordances for risky play in preschool: The importance of features in the play environment. *Early Childhood Education Journal*, 36(5), 439-446. <https://doi.org/10.1007/s10643-009-0307-2>
- Sandseter, E. B. H. (2009b). Children's expressions of exhilaration and fear in risky play. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 10(2), 92-106. <https://doi.org/10.2304/ciec.2009.10.2.92>
- Sandseter, E. B. H. (2010). *Scaryfunny-A qualitative study of risky play among preschool children* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Norwegian University of Science and Technology.
- Sandseter, E. B. H. (2012). Restrictive safety or unsafe freedom? Norwegian ECEC practitioners' perceptions and practices concerning children's risky play. *Child Care in Practice*, 18(1), 83-101. <https://doi.org/10.1080/13575279.2011.621889>

- Sandseter, E. B. H., Little, H., & Wyver, S. (2012). Do theory and pedagogy have an impact on provisions for outdoor learning? A comparison of approaches in Australia and Norway. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 12(3), 167-182. <https://doi.org/10.1080/14729679.2012.699800>
- Sandseter, E. B. H, & Kennair, L. E. O. (2011). Children's risky play from an evolutionary perspective: The Anti-phobic effects of thrilling experiences. *Evolutionary Psychology*, 9(2), 257-284. <https://doi.org/10.1177/147470491100900212>
- Sandseter, E. B. H., Kleppe, R., & Sando, O. J. (2021). The Prevalence of Risky Play in Young Children's Indoor and Outdoor Free Play. *Early Childhood Education Journal*, 49(2), 303-312. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01074-0>
- Saracho, O. N. (2004). Supporting literacy-related play: Roles for teachers of young children. *Early Childhood Education Journal*, 31(3), 201-206.
- Staempfli, M. B. (2009). Reintroducing adventure into children's outdoor play environments. *Environment and Behavior*, 41(2), 268-280. <https://doi.org/10.1177/0013916508315000>
- Stephenson, A. (2003). Physical risk-taking: Dangerous or endangered? *Early Years*, 23(1), 35-43. <https://doi.org/10.1080/0957514032000045573>
- Şahan, H. H., Erginer, A., Uyangör, N., Aydın, S., Erginer, E., Çelebi, , Mustafa, Uyumaz, G., Bayazıt, İ., Ahmet, M., Taşçı, G., Elcan Kaynak, N., Toprak, E., Abbak, Y., Lafcı Tor, D., Yavuz, E., Keser, S., Orman, F., Bektaş, O., & Kartal, Ş. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (M. Çelebi, Ed.; 1. Baskı). Pegem Akademi.
- Şenol, T. (2014). Research about family perceptions via pictures of children from problematic families or having divorced parents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 2895-2902. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.676>
- Şimşek, M. (2023). *Riskli oyunlara karşı bilgi, uygulama ve tutum: Türkiye'de bir okuldaki öğretmenler ile vaka çalışması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

- Tandy, C. A. (1999). Children's diminishing play space: A study of intergenerational change in children's use of their neighbourhoods. *Australian Geographical Studies*, 37(2), 154-164. <https://doi.org/10.1111/1467-8470.00076>
- TÜİK. (2023). *İl ve ilçe bazında sosyoekonomik seviye skoru ve sosyoekonomik seviye sınıflamasına göre hanehalklarının oranı*. (13/11/2025 tarihinde erişilmiştir.) Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sosyoekonomik-Seviye-2023-57942>
- TÜİK. (2024). *İl ve ilçelere göre il/ilçe merkezi, belde/köy nüfusu ve yıllık nüfus artış hızı*. (11/11/2025 tarihinde erişilmiştir.) Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>
- Uysal, S. (2024). *Çocukların mizaçlarının, demografik özelliklerinin ve riskli oyunlara izin verilmesinin çocuk-anne baba ilişkisine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Ünüvar, P., & Kanyılmaz, E. S. (2017). 4-6 Yaş çocukları için riskli oyunlara izin verme ölçeğinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 510-523. <https://doi.org/10.20875/makusobed.318028>
- Valentine, G. (1997). "Oh yes I can." "oh no you can't": Children and parents' understandings of kids' competence to negotiate public space safely. *Antipode*, 29(1), 65-89. <https://doi.org/10.1111/1467-8330.00035>
- Valentine, G., & McKendrick, J. (1997). *Children's outdoor play: Exploring parental concerns about children's safety and the changing nature of childhood*. *Geoforum*, 28(2), 219-235. [https://doi.org/10.1016/S0016-7185\(97\)00010-9](https://doi.org/10.1016/S0016-7185(97)00010-9)
- Vygotsky, L. S. (1966). Play and its role in the mental development of the child (N. Veresov & M. Barrs, Çev.). *International Research in Early Childhood Education*, 7(2), 62-76.
- Waddington, K. C., & Pearson, E. S. (2021). Parental perspectives on the barriers and facilitators to risky-play in preschool children. *Journal of Multidisciplinary Research at Trent*, 3(1), 104-123.

- Walker, K., Myers-Bowman, K. S., & Myers-Walls, J. A. (2003). Understanding war, visualizing peace: children draw that they know. *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association*, 20(4), 191-200.
- Waller, T. (2007). 'The trampoline tree and the swamp monster with 18 heads': Outdoor play in the foundation stage and foundation phase. *Education 3-13*, 35(4), 393-407.
- Wright, F. (2016). *Caution children playing: exploring the attitudes and perceptions of head-teachers relating to physical risky-play in four to eight year-olds in three state primary schools in Northern* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. The University of Huddersfield.
- Yavuzer, H. (2020). Oyun ve Çocukta İlgiler. İçinde *Çocuk Psikolojisi* (44. bs, ss. 175-183). Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2023). *Resimleriyle çocuk* (27. bs). Remzi Kitabevi.
- Yirik, E. (2022). *Ebeveynlerin riskli oyunlara izin verme düzeyleri ile 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Yüksel, M. (2024). *Ebeveynlerin çocuklarının riskli oyun oynamalarına yönelik tutumları ile çocukların problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

EKLER

EK 1: Etik Kurul Kararı

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :12/07/2024 Toplantı Sayısı: 14 Karar No :2024/564
Araştırmanın Başlığı	Ebeveynlerin ve Çocukların Riskli Oyunlara Yönelik Algıları: Şanlıurfa ili Örneği.
Sorumlu Araştırmacı	Doç. Dr. Mehmet MART
Yardımcı Araştırmacı	Lisansüstü Öğrenci: İlkay İrem İRİOĞLU
Etik Kurul Kararı	20375 sayılı başvuru Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş olup, başvurunun bilimsel araştırma etiği açısından “Uygun” olduğuna karar verilmiştir.

ASLI GİBİDİR
12/07/2024

Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Başkan

EK 2 : Gönüllü Katılımcı Onay Formu

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
GÖNÜLLÜ KATILIMCI ONAY FORMU
(Katılımcı Bilgisi Olmadan Doldurulmalıdır)

Sizi İlkay İrem İRİOĞLU tarafından yürütülen “Ebeveynlerin ve çocukların riskli oyunlara yönelik algıları: Şanlıurfa ili Örneği” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Riskli oyun kavramının çocuklar ve ebeveynler tarafından nasıl tanımlandığını, çocukların bu tür oyunları nasıl algıladığını ve ebeveynlerin bu oyunlara verdikleri tepkileri anlamak hedeflenmektedir. Araştırmada sizden tahminen 15 dakika ayırmanız istenmektedir.

Bu çalışmaya katılmak tamamen GÖNÜLLÜLÜK esasına dayanmaktadır.

Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün sorulara, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle vermenizdir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz.

Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup **KİŞİSEL BİLGİLERİNİZ GİZLİ TUTULACAKTIR**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir.

Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında, şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız, araştırmacıya şimdi sorabilir veya aşağıdaki iletişim bilgilerinden ulaşabilirsiniz.

Yardımcı Araştırmacı/Sorumlu Araştırmacı Tarafından Doldurulacak	
Katılımcının kişisel bilgilerinin gizli tutulacağını, katılımcının çalışma kapsamında sağlayacağı tüm verilerin etik kurallara göre işleneceğini ve bu etik kuralların ihlali durumunda, ortaya çıkacak tüm sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.	
Unvanı, Adı-Soyadı:	Yüksek Lisans Öğr. İlkay İrem İRİOĞLU
Tarih:	08/07/2024
İmza:	
Yetişkin Katılımcının Kendisi tarafından doldurulacak	
☐ Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım.	
☐ Çalışma hakkında yazılı/sözlü açıklama araştırmacı tarafından yapıldı ve kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.	
☐ Bu koşullarda, araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.	
18 Yaş Altı Kısıtlı Katılımcının Velisi/Vasisi tarafından doldurulacak	
☐ Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve bu çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü katılımcılara düşen sorumlulukları anladım.	
☐ Çalışma hakkında yazılı/sözlü açıklama araştırmacı tarafından yapıldı ve katılımcının kişisel bilgilerinin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.	
☐ Bu koşullarda, Velisi/Vasisi bulunduğum'nin araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmasını kabul ediyorum.	
Araştırma tamamlandığında genel/özel sonuçların benimle paylaşılması	☐ İstiyorum ☐ İstemiyorum
Adı-Soyadı: veya Katılımcı Kodu:	
Tarih:	
İmza:	
İletişim Bilgileri (İsteğe bağlı):	

Bu form, katılımcının kendisi/velisi/vasisi tarafından imzalandıktan sonra araştırmacıya teslim edilecektir. Ayrıca talep edildiği takdirde, bu formun bir nüshası katılımcıya verilecektir.

EK 3: Ölçek İzin Mailleri

Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği Kullanım İzni Gelen Kutusu x

İlkay İ. 16 Nis 2024 Sal 22:50
Alıcı: perih

16 Nis 2024 Sal 22:50 ★ 😊 ↶ ⋮

Merhabalar kıymetli hocam. Ben İlkay İrem. Necmettin Erbakan Üniversitesi Okul Öncesi alanında yüksek lisans öğrencisiyim. Danışman hocam Sn. Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MART. Yüksek lisans tezim için "Riskli Oyunlara İzin Verme Ölçeği" ni izniniz olursa kullanmak ve uygulamak istiyorum. Rica etsem ölçeği benimle paylaşabilir misiniz ? Şimdiden teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

İlkay İrem İRİOĞLU
Necmettin Erbakan Üniversitesi
(Okul Öncesi ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi)

Perihan ÜNÜVAR <perih...>
Alıcı: ben

sevgili İlkay,

ölçeğimizi çalışmanızda atıf yaparak kullanabilirsiniz. Ölçek ve bilgileri ektedir. Kolaylıklar dilerim

Prof.Dr. Perihan ÜNÜVAR
Mehmet Akif Ersoy University. Faculty of Education
Department of Pre-School Education-BURDUR

2 ek • Gmail tarafından tarandı Tümünü Drive'a ekle

EK 4: Ebeveynlerin Riskli Oyunlara Yönelik Algıları Görüşme Soruları

A . DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

• **1. Cinsiyetiniz:**

- Kadın () Erkek ()

• **2. Yaşınız:**

- 25 ve daha az () 25-35 () 35-45 () 45-55 () 55 ve üstü ()

• **3. Ebeveynlik Tecrübesi (Yıl):**

• **Eğitim Durumu:**

- Okuma Yazma Bilmiyor () Okuryazar () İlköğretim () Ortaöğretim ()
Yükseköğretim ()

• **Meslek :**

• **Çalışma durumu (Evet, Hayır):**

• **Çocuk Sayısı:**

• **Çocukların yaşları :**

• **Aylık Hane Geliri :**

- **Çocuğunuzun bakımı ile genelde kim ilgilenir ? (Anne, Baba, Büyükanne/Büyükbaba, Bakıcı, vb.)**

B. RİSKLİ OYUNLAR VE EBEVEYNLERİN ALGILARI

➤ **Ebeveynlerin Riskli Oyun Kavramına İlişkin Bilgisi ve Anlayışı:**

- Riskli oyun sizce nedir? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?
• Çocuğunuzun riskli oyun oynadığını düşünüyor musunuz? Hangi tür oyunlar sizce riskli kabul edilir?

➤ **Ebeveynlerin Kendi Çocukluk Deneyimleri:**

- Siz çocukken hangi tür oyunları oynardınız? Bu oyunları riskli bulur muydunuz?
• Kendi çocukluğunuzdaki riskli oyun deneyimlerinizin, ebeveyn olarak riskli oyunlara bakışınızı etkilediğini düşünüyor musunuz?

➤ **Ebeveynlerin Çocuklarının Oyunlarını Denetleme ve Yönlendirme Biçimleri:**

- Çocuğunuzun oyunlarını nasıl denetliyorsunuz? Belirli kurallarınız var mı?
• Çocuklarınızın riskli oyun oynamalarına izin verme durumunuzu etkileyen faktörler arasında çocuk sayısının bir rol oynayıp oynamadığını düşünüyor musunuz? Neden?
• Riskli oyunları teşvik eder misiniz, yoksa sınırlar mısınız? Neden?

➤ **Ebeveynlerin Güvenlik ve Risk Algısı:**

- Çocuğunuzun güvenliği konusunda endişeleriniz neler? Bu endişeler riskli oyunlar konusunda nasıl etkiliyor?
- Riskli oyunlar sırasında yaşanabilecek kazalara karşı tutumunuz nedir?
- **Riskli Oyunların Çocukların Gelişimine Katkısı Hakkındaki Düşünceler:**
- Riskli oyunların çocukların fiziksel, duygusal veya sosyal gelişimine katkıda bulunduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl?
- Riskli oyunların çocuklara hangi becerileri kazandırabileceğini düşünüyorsunuz?
- **Ebeveynlerin Sosyal ve Kültürel Etkileri:**
- Toplumdaki diğer ebeveynlerin riskli oyunlara yaklaşımı sizinkini nasıl etkiliyor?
- Kültürel normlar ve gelenekler, riskli oyunlara olan bakış açınızı nasıl şekillendiriyor?
- **Riskli Oyun ve Eğitim Kurumları:**
- Çocuğunuzun okulu veya anaokulu, riskli oyunlara nasıl yaklaşıyor? Bu konuda bir politika veya uygulama var mı?
- Çocuğunuzun öğretmeni sizin riskli bulacağınız bir oyun oynattığında buna karşı cevabınız nasıl olur ?

EK 5:

Riskli Oyuna Yönelik Çocuk Görüşme Soruları

1. Riskli oyun nedir?
2. Riskli oyun deyince aklına hangi tür oyunlar geliyor?
3. Riskli oyun nerelerde oynanır?
4. Bana bir riskli oyun örneği çizer misin? (Çizimleri çocuğa anlattırıp küçük notlar şeklinde figürlerin anlamını üzerine yazıyoruz.)

